

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
Національний університет кораблебудування
імені адмірала Макарова

І. В. ГАРБАР, А. І. ГАРБАР

**МОВНИЙ ПУТІВНИК
ПРОФЕСІЙНОГО КОМУНІКАНТА**

Навчальний посібник

Рекомендовано Вченою радою НУК

2024

УДК 81'271(075.8)

Г20

Автори: І. В. Гарбар, старш. викладач кафедри сучасних мов;
А. І. Гарбар, старш. викладач кафедри сучасних мов

Рецензенти: О. С. Філатова, д-р філол. наук, професор;
О. А. Дубова, д-р філол. наук, професор;
А. А. Зинякова, канд. філол. наук, доцент

*Рекомендовано Вченою радою НУК імені адмірала Макарова
як навчальний посібник
(протокол № 12 від 24.11.2023 р.)*

Гарбар І. В.

Г20 Мовний путівник професійного комуніканта : навчальний посібник /

І. В. Гарбар, А. І. Гарбар. – Миколаїв : НУК, 2024. – 172 с.

ISBN 978-966-321-468-9

У теоретичному блоці посібника репрезентовано навчальний матеріал, який допоможе майбутнім професійним комунікантам належно оволодіти акцентуаційними, лексичними та граматичними літературними нормами сучасної української мови. Практичний блок містить низку завдань для самоконтролю, мовний тренінг та тестовий контроль, які сприятимуть систематизації та вдосконаленню комунікативних умінь і навичок мовців.

Призначено для здобувачів вищої професійної освіти та всіх, хто прагне підвищити рівень мовної, мовленнєвої та комунікативної компетентностей.

УДК 81'271(075.8)

© Гарбар І. В., Гарбар А. І., 2024

© Національний університет кораблебудування
імені адмірала Макарова, 2024

ISBN 978-966-321-468-9

ЗМІСТ

ПЕРЕДМОВА.....	5
ТЕОРЕТИЧНИЙ БЛОК.....	7
1. СЛОВЕСНИЙ НАГОЛОС.....	7
2. УКРАЇНСЬКІ ВІДПОВІДНИКИ ДО СЛІВ ІНШОМОВНОГО ПО- ХОДЖЕННЯ.....	16
3. ВИБІР СЛОВА У МОВІ ПРОФЕСІЙНОГО СПІЛКУВАННЯ.....	29
4. НАДЛИШКОВІ ЗАСОБИ МОВИ.....	40
5. ОСОБЛИВОСТІ ТВОРЕННЯ ТА ВЖИВАННЯ ІМЕННИКІВ У ПРОФЕСІЙНОМУ МОВЛЕННІ.....	51
5.1. Фемінітиви у професійному мовленні.....	51
5.2. Словотвір іменників на позначення жителів населених пунктів..	55
5.3. Графічні скорочення та аббревіатури у професійному мовленні...	58
5.4. Особливості відмінкових закінчень іменників.....	66
6. ОСОБЛИВОСТІ СТУПЕНЮВАННЯ ЯКІСНИХ ПРИКМЕТНИ- КІВ.....	74
7. ОСОБЛИВОСТІ ВЖИВАННЯ ЧИСЛІВНИКІВ У МОВЛЕННІ ПРОФЕСІЙНОГО КОМУНІКАНТА.....	78
7.1. Особливості вживання числівників на позначення часу.....	78
7.2. Правила запису цифрової інформації.....	80
7.3. Узгодження числівників з іменниками.....	81
7.4. Особливості відмінювання кількісних числівників.....	82
8. ОСОБЛИВОСТІ ВИРАЖЕННЯ ФОРМ ПРИСУДКІВ У ПРОФЕ- СІЙНОМУ МОВЛЕННІ.....	85
8.1. Особливості вживання розщеплених присудків.....	85
8.2. Особливості вживання дієслівних форм на -но, -то.....	87
8.3. Особливості вживання пасивних конструкцій.....	89
9. ОСОБЛИВОСТІ ВЖИВАННЯ АКТИВНИХ ДІСПРИКМЕТНИ- КІВ.....	93
10. СКЛАДНІ ВИПАДКИ СИНТАКСИЧНОГО КЕРУВАННЯ.....	101
ПРАКТИЧНИЙ БЛОК.....	108

Завдання для самоконтролю.....	108
Мовний тренінг.....	124
Тестовий контроль.....	126
СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ.....	146
ДОДАТОК 1.....	148
ДОДАТОК 2.....	154

ПЕРЕДМОВА

Комунікант у своїй професійній діяльності повинен уміло використовувати мовні засоби, відповідно до норм літературної мови та мети спілкування: послуговуватися різноманітними прийомами комунікації, вільно володіти мовою конструктивного діалогу, уміти правильно і зрозуміло формулювати професійну думку, загалом бути гідним учасником комунікативного процесу.

Метою створення «Мовного путівника професійного комуніканта» було показати багатство мовно-виражальних засобів офіційно-ділового та наукового стилів сучасної української літературної мови, знання та використання яких під час професійної комунікації є запорукою формування позитивного іміджу фахівця, а також застерегти комунікантів від недоречного вживання слів та слівосформ, неправильного наголошування слів, ненормативних граматичних утворень, неправильної побудови словосполучень тощо.

Теоретичний блок посібника передбачає засвоєння:

- правил наголошування слів;
- лексичних норм слововживання: розуміння значення паронімів та синонімів; належне оперування іншомовними словами, властивими професійному мовленню; виявлення та редагування плеонастичних та тавтологічних сполук тощо;
- правил нормативного вживання граматичних форм кличного відмінка іменників, родового відмінка однини та множини

іменників чоловічого роду II відміни, фемінітивів, катойконі- мів, ступенів порівняння прикметників, непрямих відмінків кількісних числівників, граматичних форм числівників на позначення часу тощо;

- правил дієслівних та прийменникових керувань;
- питомих форм заміни активних дієприкметників імен- никами, прикметниками, словосполученнями, підрядними реченнями.

У практичному блоці запропоновано:

- завдання для самоконтролю, які формують у комунікан- та навички правильного наголошування слів, точного та до- речного добору слів та словоформ;
- тренінгові завдання, які створюють атмосферу для ак- тивної мовленнєвої практики;
- тестові завдання, які дозволяють швидко та об'єктивно оцінити результативність пізнавальної діяльності комуніканта.

Посібник адресовано здобувачам вищої професійної осві- ти та всім, хто прагне підвищити рівень мовної, мовленнєвої та комунікативної компетентностей.

ТЕОРЕТИЧНИЙ БЛОК

1. СЛОВЕСНИЙ НАГОЛОС

Словесний наголос – це виділення силою голосу певного складу в слові. Наголос в українській мові може падати як на перший склад, так і на другий, третій... Він не закріплений за якимось постійним місцем у слові, тобто є *вільним*. У межах окремого слова наголос в українській мові може бути:

- *рухомий* (змінює своє місце в різних формах слова: *ди-ректор* – *директори*, *том* – *томи*);
- *постійний* (припадає на той самий склад у всіх формах слова: *показ* – *показу* – у *показі*).

Наголошування в українській мові є сталою системою з певними закономірностями, дотримання яких є обов'язковим для мовців. Дотримання норм наголошення є одним з основних показників культури усного професійного мовлення.

Якщо виникають сумніви щодо місця наголосу в слові, потрібно звертатися до орфоепічного або орфографічного словника, проте можна виділити деякі *закономірності в наголошуванні слів*.

- В іменниках із префіксами **ви-** та **по-** наголос падає переважно на префікс: *виняток*, *випадок*, *виписка*, *виклик*, *позначка*, *позичка*, *посмішка*, *показ* (але *видавництво*, *постачання*, *порада*, *повага*).

• Іменники в родовому відмінку однини (*кого? чого?*) мають наголос переважно на закінченні: *голова – голови, сестра – сестри* (але *шлях – шляху, берег – берега, ялинка – ялинки, сонце – сонця*).

• У віддієслівних іменниках середнього роду на **-ання**, у яких більше двох складів, наголос має падати на той самий склад, що й в інфінітиві дієслова: *пізнати – пізнання, уподобати – уподобання* (але *знати – знання, зобов'язати – зобов'язання*).

• У складних іменниках сполучний голосний є наголошеним: *літопис, гуртожиток, машинопис, чорнозем, чорнослив* (але *листопад, снігопад, лісостеп, землемір*).

• Запозичені слова зберігають наголос мови-джерела: *маркетинг, бюлетень, жалюзі, фольга, індустрія, квартал, асиметрія, феномен, піала*.

• Іменники в множині мають наголос переважно на закінченні: *лист – листи, пісня – пісні, думка – думки* (але *дорога – дороги, голова – голови, село – села, сестра – сестри*).

• Іменники, сполучаючись із числівниками *два, три, чотири*, зберігають місце наголосу початкової форми: *три шляхи, чотири склади*.

• У багатьох іменниках жіночого роду із суфіксом **-к-** (**-ечк-, -єчк-, -очк-**) у множині наголос переходить на закінчення: *вказівки, ложки, сторінки* (але на префіксальні іменники це не розповсюджується: *замітка – замітки, розписка – розписки*).

• Більшість двоскладових прикметників має наголос на закінченні: *новий, близький, легкий* (але *тихий, гарний, добрий, зручний*).

• Більшість займенників мають наголос на закінченні: *мене, тебе, себе, мені, тобі, собі, цього, того, цьому, тому*.

• У першій особі однини теперішнього й майбутнього часу в дієсловах наголошують переважно закінчення: *кажу – скажу, пишу – напишу*.

• *Двоскладові дієслова в інфінітиві* (і всі похідні від них) мають наголос на останньому складі: *нести* – *принести*, *віднести*, *занести*, *пронести*, *внести*, *піднести*.

• *Дієслова минулого часу* однини жіночого роду мають наголос переважно на закінченні: *взяла*, *знайшла*, *вела*, *дала*.

• У дієслівних закінченнях **-емо**, **-имо**, **-ете**, **-ите** наголошуємо останній склад: *несемо*, *несете*, *ідемо*, *ідете* (але *підемо*, *підете*, *будемо*).

Варто звернути увагу на слова, у яких найчастіше зустрічається порушення норм наголошування.

Проблемні випадки наголошування

<i>Наголос на 1-му складі</i>	<i>Наголос на 2-му складі</i>	<i>Наголос на 3-му складі</i>	<i>Наголос на 4-му складі</i>
аркуши к	аби к оли	агроно м ія	асиметр і я
бешк е т	аби я к	безпринцип н ий	одно р азов и й
благов і ст	адж е	бер е мо	перевез т и
буд е мо	ан і ж	болот и ст и й	перевест и
ваги (у мно ж и н і)	близь к ий	бурштин о вий	перенес т и
випад о к	боро д ав к а	бюлет е нь	щодо б ов и й
вис і ти	босон і ж	бюрокр а тія	шляхо п ров і д
в и трат а	боя з нь	валов и й	безгот і вков и й
відг о мін	видан н я	вантаж і вка	безперест а нку
вір ш і	визволь н ий	відвез т и	ветеринар і я
галь м а	вим о ва	відвес т и	дешев и на

<i>Наголос на 1-му складі</i>	<i>Наголос на 2-му складі</i>	<i>Наголос на 3-му складі</i>	<i>Наголос на 4-му складі</i>
грошей	вимога	віднести	медикамент
дано	виразний	віршовий	нафтопровід
дещиця	вишиваний	горошина	начистоту
дивлячись	вітчим	дециметр	невитравний
догмат	генезис	джерело	неврастенія
донька	глядач	діалог	недовідний
дрова	граблі	добовий	сирокопчений
загадка	гуртожиток	довезти	
закладка (у книзі)	данина	довести	
закрутка	де-юре	донести	
запонка	дичавіти	єретик	
заставка	добуток	жалюзі	
застібка	довідник	завезти	
звисока	допізна	завчасу	
здалека	дочка	заіржавілий	
зозла	експерт	заіржавіти	
зрання	жаданий	закінчити	
зручний	жаркий	залишити	

<i>Наголос на 1-му складі</i>	<i>Наголос на 2-му складі</i>	<i>Наголос на 3-му складі</i>	<i>Наголос на 4-му складі</i>
кам б ала	завд а ння	занес т и	
кид а ти	заміж н я	заробі т ок	
киш к а	застопор и ти	запит а ння	
колес о	зіб р ання	зоб р азити	
кол і я	зок р ема	іде м о	
кос и й	зубожін н я	іде т е	
крої т и	індуст р ія	інженер і я	
кур я тина	кварт а л	катал о г	
лат е	кінч и ти	кіло м етр	
лю с тро	корис н ий	кроп и ва	
маркет и нг	кот р ий	кулінар і я	
наскріз н ий	крицев и й	листо п ад	
начин к а	літо п ис	магістер с ький (про науков и й ступі н ь)	
ніздр я	мере ж а	металург і я	
ол е нь	навч а ння	мілі м етр	
оц е т	нап і й	наздо г ад	
пекар с ький	ненавид і ти	нанес т и	

<i>Наголос на 1-му складі</i>	<i>Наголос на 2-му складі</i>	<i>Наголос на 3-му складі</i>	<i>Наголос на 4-му складі</i>
підлітковий	ненависний	обіцянка	
подруга	нести	осетер	
позначка	новий	переляк	
показ	ненависть	одинадцять	
помилка	обрання	піала	
приморозок	обруч (іменник)	порядковий	
причіп	ознака	посередині	
приятель	однаковий	привезти	
проділ	оптовий	привести	
проміжок	отаман	принести	
разом	павич	псевдонім	
ремінь (пояс)	партер	розв'язання	
решето	перебіг (подій)	роздрібний	
ринковий	перекис	рукописний	
розвідка	перепад	сантиметр	
розпірка	перепис	симетрія	
свердло	перепустка	сімдесят	
сеча	пізнання	соломинка	

<i>Наголос на 1-му складі</i>	<i>Наголос на 2-му складі</i>	<i>Наголос на 3-му складі</i>	<i>Наголос на 4-му складі</i>
слина	пітний	стовідсотковий	
солодощі	піцерія	сторінки (мно- жина)	
статуя	позаторік	текстовий	
тигровий	поміщик	течія	
тулуб	помовчати	тім'яний	
фольга	поняття	травестія	
форзац	проміжок	український	
хаос	рівнина	уподобання	
царина	рукопис	урочистий	
центнер	русло	усередині	
часу немає	середина	фаховий	
щелепа	стрибати	чарівний	
щипці	тисовий	черговий	
	тризуб	чотирнадцять	
	фартух	ярмарковий	
	феномен		
	цемент		
	цінник		

<i>Наголос на 1-му складі</i>	<i>Наголос на 2-му складі</i>	<i>Наголос на 3-му складі</i>	<i>Наголос на 4-му складі</i>
-----------------------------------	-----------------------------------	-----------------------------------	-----------------------------------

читання

чорнозем

чорнослив

шовковий

шофер

Слова з варіативним (подвійним) наголосом

Алфавіт, весняний, доповідач, договору, жалібний, житло, завжди, м'язовий, мабуть, назавжди, наклейка, первісний, перестарок, помилка, правописний, простий, розбір, свята, слізьми, також.

Слова зі смислорозрізнявальним наголосом

атлас (<i>карта</i>)	атлас (<i>тканина</i>)
броня (<i>документ про закріплення</i>)	броня (<i>захисна обшивка</i>)
варення (<i>процес варіння</i>)	варення (<i>харчовий продукт із плодів, ягід</i>)
вигода (<i>користь</i>)	вигода (<i>зручність</i>)
відомість (<i>список</i>)	відомість (<i>повідомлення, дані, популярність</i>)
водяний (<i>водянистий, багатий на воду</i>)	водяний (<i>живе або росте у воді; який діє за допомогою води</i>)
господарський (<i>від господар</i>)	господарський (<i>від господарство</i>)

Продовж. табл.

електрик (фахівець з електро-техніки)	електрик (голубий та синій колір із сірим виблиском)
забігати (почати бігати)	забігати (біжучи, потрапляти куди-небудь)
зав'язка (мотузок, стрічка)	зав'язка (елемент композиції літературного або кінематографічного твору)
замок (будівля)	замок (пристрій)
зараз (негайно)	за раз (прийменник з іменником)
копчений (дієприкметник)	копчений (прикметник)
лікарський (похідне від лікар)	лікарський (похідне від ліки)
лупа (оптичний прилад)	лупа (часточки рогових клітин)
підданий (дієприкметник)	підданий (ім., у підданстві)
плакати (лити сльози)	плакати (мн. різновид графіки)
правило (вимога для виконання якихось умов)	правило (інструмент для штуртурних робіт)
приклад (зразок)	приклад (деталь стрілецької зброї)
хаос (у міфології: стихія)	хаос (безлад)

! Щоб не допускати помилок у наголошуванні слів, потрібно всі сумнівні слова звіряти зі словниками недавніх видань.

2. УКРАЇНСЬКІ ВІДПОВІДНИКИ ДО СЛІВ ІНШОМОВНОГО ПОХОДЖЕННЯ

Інтеграція України у міжнародний культурний та інформаційний простір сприяє швидкому процесу оновлення лексики української мови, неминучим чинником розвитку якої є запозичення. Іншомовні слова становлять приблизно десять відсотків словникового складу української мови. Правильне вживання іншомовних слів у професійному мовленні передбачає насамперед знання синонімічних можливостей цих слів. Науковці рекомендують уживати іншомовні слова в разі потреби, коли немає відповідника в українській мові, або коли іншомовні слова отримали міжнародне визнання. Очевидно, що зловживання іншомовними словами ускладнює формулювання думки, змушує мовця докладати додаткових зусиль для його розуміння. Отож для уникнення помилок у професійному мовленні пропонуємо розглянути **типові приклади іншомовних слів та їхні власномовні замітники**.

абзац	<i>відступ</i>
абітурієнт	<i>випускник (школи), вступник (університету)</i>
абсолютний	<i>цілковитий, повний</i>
абсурд	<i>безглуздя, нісенітниця</i>
авангардний	<i>передовий</i>

аванс	<i>завдаток</i>
автентичний	<i>справжній, правдивий, дійсний</i>
автономія	<i>самоврядування</i>
аграрний	<i>земельний</i>
агресивний	<i>напасницький</i>
адаптувати	<i>приспосувати</i>
адекватний	<i>рівнозначний, відповідний, тотожний</i>
аеродром	<i>летовище</i>
аксіома	<i>істина</i>
актуальний	<i>нагальний, своєчасний</i>
акумулювати	<i>зосереджувати, накопичувати</i>
акцентувати	<i>наголошувати</i>
алфавіт	<i>абетка, азбука</i>
альтернатива	<i>вибір</i>
амбіція	<i>самолюбство</i>
аналіз	<i>розбір</i>
аналогія	<i>подібність</i>
аномалія	<i>відхилення</i>
антагонізм	<i>непримиренність, ворожнеча</i>
апелювати	<i>звертатися</i>
апеляція	<i>оскарження</i>
аргумент	<i>доказ</i>
асимілювати	<i>уподібнювати</i>
асоціювати	<i>співвідносити</i>
бартер	<i>обмін</i>

безапеляційно	<i>беззаперечно</i>
бібліотека	<i>книгозбірня</i>
бізнес-ланч	<i>діловий обід</i>
біографія	<i>життєпис</i>
бренд	<i>гатунок</i>
брокер	<i>посередник</i>
варіабельний	<i>змінний</i>
вертикальний	<i>прямовисний</i>
візит	<i>відвідини</i>
газета	<i>часопис</i>
гармонія	<i>злагоджєність</i>
гендер	<i>стать</i>
генерація	<i>покоління</i>
герметичний	<i>непроникливий</i>
гіпотеза	<i>здогад, припущєння</i>
горизонт	<i>обрїй, видноколо, небокрай</i>
горизонтальний	<i>поземний</i>
грандіозний	<i>величний</i>
гуманність	<i>людяність</i>
дайджест	<i>короткий виклад</i>
дебати	<i>обговорєння</i>
девальвація	<i>знецієння</i>
дегенерувати	<i>вироджуватися</i>
деградація	<i>занєпад</i>
деструктивний	<i>руйнівний</i>

деталь	<i>подробиця</i>
дефект	<i>вада, хиба, недолік</i>
дилема	<i>одне з двох, або-або</i>
директива	<i>настанова, вказівка</i>
дискомфорт	<i>незручність</i>
дискусія	<i>обговорення</i>
дистанція	<i>відстань</i>
дистилювати	<i>очищувати</i>
дистриб'ютор	<i>розповсюджувач, розподілювач</i>
диференціація	<i>розподіл</i>
домінувати	<i>панувати, переважати</i>
еволюція	<i>зміна, розвиток</i>
екватор	<i>рівноденник</i>
еквівалент	<i>відповідник</i>
екземпляр	<i>примірник</i>
екзит-пол	<i>опитування на виході</i>
економія	<i>ощадність, ощадливість</i>
ексклюзивний	<i>винятковий</i>
експеримент	<i>дослід, проба</i>
експлуатація	<i>визиск</i>
екстрений	<i>негайний, невідкладний</i>
елегантний	<i>вишуканий</i>
електорат	<i>виборці</i>
елементарний	<i>найпростіший</i>
емоції	<i>чуття, почування</i>

епоха	<i>доба</i>
етнос	<i>народ</i>
ігнорувати	<i>нехтувати, легковажити</i>
ідеальний	<i>бездоганий, довершений</i>
ідентичний	<i>тотожний, такий самий</i>
ілюзорний	<i>примарний</i>
іманентний	<i>властивий, притаманний</i>
імідж	<i>образ</i>
імітація	<i>уподібнення</i>
імпозантний	<i>показний, ставний</i>
імпорт	<i>ввезення</i>
імпульс	<i>поштовх</i>
інавгурація	<i>посвячення</i>
інвестиція	<i>вкладення</i>
індекс	<i>показчик, перелік</i>
індиферентність	<i>байдужість</i>
індустрія	<i>промисловість</i>
інертний	<i>млявий, байдужий</i>
інстинктивний	<i>підсвідомий</i>
інструмент	<i>знаряддя</i>
інтенція	<i>намір, задум</i>
інтервал	<i>проміжок, перерва</i>
інтервенція	<i>втручання, вторгнення</i>
інтернаціональний	<i>міжнародний</i>
кваліфікувати	<i>розцінювати</i>

коаліція	<i>об'єднання</i>
колізія	<i>зіткнення</i>
комерційний	<i>торговельний</i>
компенсація	<i>відшкодування</i>
комунікація	<i>сполучення</i>
комфортабельний	<i>зручний</i>
конвенція	<i>угода</i>
конденсувати	<i>збирати, нагромаджувати</i>
конкретний	<i>цілком певний</i>
конкурент	<i>суперник</i>
консенсус	<i>згода, погодження</i>
консолідувати	<i>об'єднувати, згуртовувати</i>
констатувати	<i>стверджувати</i>
контрастний	<i>протилежний</i>
контур	<i>обрис, обвід</i>
конфронтація	<i>протистояння</i>
концентрація	<i>зосередження, скупчення</i>
корективи	<i>поправки</i>
креативний	<i>творчий</i>
кредитор	<i>позикодавець</i>
кримінальний	<i>злочинний, карний</i>
критерій	<i>мірило</i>
лаконічний	<i>стислий</i>
ландшафт	<i>краєвид</i>
латентний	<i>прихований</i>

легалізувати	<i>узаконювати</i>
легітимний	<i>законний</i>
ліберальний	<i>вільнодумний</i>
лідирувати	<i>вести перед</i>
ліквідація	<i>знищення, скасування</i>
лімітувати	<i>обмежувати</i>
лобіювати	<i>схвалювати</i>
лозунг	<i>гасло</i>
локальний	<i>місцевий</i>
маклер	<i>посередник</i>
маркетинг	<i>збут, вивчення ринку</i>
масмедіа	<i>засоби масової інформації (ЗМІ)</i>
масштаб	<i>мірило</i>
матеріал	<i>речовина, сировина</i>
мемуари	<i>спогади</i>
менеджер	<i>управлінець</i>
менеджмент	<i>керування</i>
менталітет	<i>склад розуму</i>
ментальність	<i>душевний (психічний) склад</i>
меценат	<i>багатий покровитель</i>
мізантроп	<i>людиноненависник, ненависник</i>
мінімальний	<i>якнайменший</i>
містичний	<i>таємничий</i>
мітинг	<i>віче</i>
мобілізувати (сили)	<i>напружити</i>

мобільність	<i>рухомість</i>
модерний	<i>новітній, сучасний</i>
модернізація	<i>оновлення</i>
моментальний	<i>блискавичний, миттєвий</i>
моніторинг	<i>вивчення, дослідження</i>
монотонний	<i>однозвучний</i>
монумент	<i>пам'ятник</i>
монументальний	<i>величний</i>
нейтралітет	<i>невтручання</i>
нелегальний	<i>незаконний</i>
неологізм	<i>новотвір</i>
нівелювати	<i>вирівнювати, усувати відмінності між чимось</i>
нотатка	<i>запис, позначка</i>
нотація	<i>настанова, повчання</i>
нюанс	<i>відтінок</i>
нюанси	<i>тонкощі</i>
окупант	<i>займанець</i>
оперувати фактами	<i>послугуватися фактами</i>
оратор	<i>промовець</i>
ординарний	<i>звичайний</i>
оригінал	<i>першотвір, первопис</i>
пакт	<i>угода</i>
паралельний	<i>рівнобіжний</i>
параметр	<i>міра, величина</i>

паритет	<i>рівність</i>
партнер	<i>товариш, напарник</i>
пасивний	<i>бездіяльний, байдужий</i>
перманентний	<i>безперервний, сталий</i>
перпендикулярно	<i>сторч</i>
песиміст	<i>зневірений</i>
плюралізм	<i>множинність, переважання</i>
полеміка	<i>суперечка, обговорення</i>
популізм	<i>обіцянки</i>
постулат	<i>твердження</i>
прайс-лист	<i>цінник</i>
прейскурант	<i>цінник</i>
премія	<i>нагорода</i>
прерогатива	<i>перевага</i>
престиж	<i>добра слава</i>
претензія	<i>домагання, нарікання</i>
преференція	<i>пільга, перевага</i>
приватний	<i>особистий</i>
принцип	<i>засада</i>
пріоритет	<i>першість</i>
пріоритетний	<i>першорядний</i>
провайдер	<i>постачальник</i>
прогноз	<i>передбачення</i>
прогрес	<i>поступ</i>
пролонгований	<i>продовжений</i>

промоутер	<i>штовхач, просувач</i>
промоція і промоушн	<i>заохочення, сприяння</i>
пропорція	<i>співвідношення</i>
протектор	<i>заступник, покровитель</i>
профілактичний	<i>запобіжний</i>
процес	<i>хід, плин, перебіг</i>
публічний	<i>привселюдний, відкритий, гласний</i>
радикальний	<i>докорінний, рішучий</i>
рафінований	<i>очищений, витончений</i>
раціонально	<i>доцільно</i>
реалізовувати	<i>здійснювати</i>
регенерація	<i>оновлення, відтворення</i>
регламент	<i>порядок, розпорядок</i>
регрес	<i>занепад</i>
резерв	<i>запас</i>
резолуція	<i>рішення, ухвала, постанова</i>
резонанс	<i>відгос, дія як відповідь на що-небудь</i>
результат	<i>наслідок</i>
реконструкція	<i>відбудова, відтворення, перебудова</i>
ремарка	<i>позначка, примітка</i>
ренегат	<i>відступник</i>
ренесанс	<i>відродження</i>
рентабельний	<i>доцільний, прибутковий</i>
репрезентувати	<i>представляти</i>
репресії	<i>гоніння</i>

репродукувати	<i>відтворювати</i>
репродукція	<i>відбиток; відтворення (дія)</i>
репутація	<i>слава</i>
респектабельний	<i>поважний</i>
реставрація	<i>відновлювання, відбудова</i>
ресурси	<i>запаси</i>
референт	<i>помічник</i>
реформа	<i>перетворення, перебудова</i>
ротація	<i>зміна, чергування</i>
сервіс	<i>обслуговування</i>
сигнал	<i>оповістка</i>
симпозіум	<i>засідання, нарада, наукова конференція</i>
симптом	<i>ознака, вияв, прояв</i>
синтез	<i>поєднання, сполучення</i>
синхронний	<i>одночасний</i>
ситуація	<i>становище, стан</i>
солідарність	<i>взаємодопоміч</i>
соціальний	<i>суспільний</i>
спікер	<i>речник</i>
спічрайтер	<i>складач промов, промовописець</i>
спонсор	<i>добродичинець, благодійник</i>
стабільність	<i>сталість, незмінність, постійність</i>
стагнація	<i>застій</i>
стадія (розвитку)	<i>щабель</i>
стрес	<i>напруга, потрясіння</i>

структура	<i>будова</i>
суб'єктивний	<i>особистий, упереджений</i>
субординація	<i>підпорядкування</i>
субсидія	<i>допомога</i>
сфера	<i>галузь, царина</i>
тенденція	<i>напрямок</i>
тираж (книжки)	<i>наклад</i>
толерантність	<i>терпимість, лояльність</i>
традиція	<i>звичай</i>
трактувати	<i>тлумачити</i>
трансформувати	<i>перетворювати</i>
універсальний	<i>всеосяжний, загальний</i>
унікальний	<i>один на світі, неповторний</i>
унітарний	<i>неподільний, соборний</i>
уніформа	<i>однострій</i>
утриувати	<i>перебільшувати, переперчувати, пересоловувати</i>
фактор	<i>чинник</i>
фамільярний	<i>панібратський</i>
феномен	<i>явище</i>
фешенебельний	<i>розкішний</i>
фікція	<i>вигадка</i>
філігранний	<i>витончений, тонкої роботи</i>
фільтр	<i>цідило</i>
фінанси	<i>кошти, гроші</i>

форсувати	<i>прискорювати</i>
форум	<i>зібрання</i>
фотографія	<i>світлина</i>
фрагмент	<i>уривок</i>
фундаментальний	<i>грунтовний, докладний</i>
фундатор	<i>засновник</i>
хроніка	<i>літопис</i>
хронічний	<i>затяжний, тривалий</i>
циркуляр	<i>припис</i>
циркуляція	<i>обіг</i>
ціль	<i>мета</i>
цілі	<i>наміри</i>
шанс	<i>нагода, можливість</i>
юрист	<i>правник</i>
юстиція	<i>правосуддя</i>

3. ВИБІР СЛОВА У МОВІ ПРОФЕСІЙНОГО СПІЛКУВАННЯ

Для професійного мовлення важливим є таке явище, як синонімія, яка покликана якнайточніше відтворити відтінки людської думки. Незнання синонімічних можливостей слова часто призводить до помилок. Уміле використання синонімів робить текст більш досконалим, тому, добираючи слова з синонімічного ряду, треба враховувати вмотивованість кожного слова. Не варто ототожнювати значення слів-синонімів, бо в словосполученнях вони мають різну семантику, наприклад: *підписка про невиїзд – передплата на газети й журнали; білет на іспит – квиток на проїзд; бесіда зі студентами – інтерв'ю з Героєм України*. Неправильна оцінка контексту та неправильне вживання лексичних одиниць призводить не тільки до двозначності, але й до повного руйнування висловлювання. Тому варто запам'ятати значення найбільш уживаних у професійному мовленні слів-синонімів.

Найуживаніші синоніми професійного мовлення

Білет – квиток

Білет 1. Картка для тих, хто складає іспити або заліки (*екзаменаційний білет*). 2. Цінний папір (*кредитний білет*).

Квиток 1. Документ, який засвідчує належність до організації (*студентський квиток*). 2. Куплена картка, яка дає

право проїзду в транспорті, відвідання музею, театру (*проїзний квиток, вхідний квиток*).

Ведучий – провідний

Ведучий. Співробітник ЗМІ, який працює в кадрі на телебаченні або радіоефірі, персоніфікуючи інформацію, що йому подають (*ведучий телемарафону, ведучий концерту*).

Провідний. 1. Який указує дорогу, визначає напрямок руху (*посідає провідне місце*). 2. Найважливіший, головний, основний (*провідний спеціаліст, провідне вчення, провідні позиції*). 3. Перша неділя після Великодня (*провідна неділя*).

Взаємини (стосунки) – відносини

Взаємини (стосунки). Зв'язок між людьми (*сімейні стосунки, дружні взаємини*).

Відносини. Зв'язок між державами або групами людей (*виробничі відносини, дипломатичні відносини*).

Винятковий – виключний

Винятковий. Який становить виняток із загальних правил; особливий, надзвичайний (*винятковий успіх, виняткова людина*).

Виключний. Який поширюється тільки на когось, щось; єдиний (*виключне місце, виключне право*).

Вислів – вираз

Вислів. Думка, подана кількома словами; словосполучення, яке характеризується завершеною думкою (*крилатий вислів, вислів про Україну*).

Вираз. 1. Вияв настрою, почуття на обличчі, в очах (*вираз обличчя*). 2. Послідовність символів, яку можна обчислити (*цифровий вираз*).

Галузь – сфера

Галузь. Сукупність виробничих одиниць, які здійснюють переважно однакові або подібні види виробничої діяльності (*галузь права, галузь промисловості*).

Сфера. Межі поширення чого-небудь (*сфера діяльності, сфера послуг*).

Громадський – суспільний

Громадський. Стосується суспільства, громади чи окремого колективу; який відбувається в суспільстві (*громаді, колективі*) або пов'язаний із суспільно-корисною діяльністю (*громадська організація, громадська думка*).

Суспільний. Створений, нагромаджений суспільством у процесі виробництва; який є спільним надбанням (*суспільний устрій, суспільний осуд, суспільний мовник*).

Справжній – дійсний

Справжній. Який реально існує (*справжній детектив, справжня подія*).

Дійсний. Істинний, оригінальний, достеменний, автентичний (*дійсні обставини, дійсний паспорт*).

Завершити – закінчити

Завершити. Довести справу до остаточного кінця, успішно закінчити дії (*завершити навчання, завершити дослід*).

Закінчити. Називає кінець різноманітних дій, видів роботи, діяльності, відрізка життя, навчання (*закінчити університет, закінчити роботу*).

Замісник – заступник

Замісник. Той, хто тимчасово виконує чийсь обов'язки (*замісник завідувача відділу комплектування, замісник директора*).

Заступник. Офіційна назва особи, яка постійно відає певними ділянками роботи (*заступник міського голови, заступник ректора з наукової роботи*).

Наступний – подальший

Наступний. Який з'являється слідом за чимось; найближчий у часі чи просторі (*наступна зупинка, наступний тиждень*).

Подальший. Уживається на означення абстрактного поняття (*подальше життя, подальша доля*).

Не дивлячись – незважаючи

Не дивлячись. Коли хтось дійсно на щось чи на когось не дивиться (*не дивлячись убік, не дивлячись на батька*).

Незважаючи. Йдеться про предмети, явища, поняття, усупереч яким відбувається дія (*незважаючи на воєнний стан, незважаючи на недоліки*).

Об'єм – обсяг

Об'єм. Це величина чогось, що має чіткі параметри виміру у висоту, ширину, довжину тощо, вимірювана в кубічних одиницях (*об'єм рідини, об'єм повітря*).

Обсяг. Множина предметів, розмір, кількість, значення, важливість, межі чогось (*значний обсяг роботи, обсяг знань*).

Проживати – мешкати

Проживати. Проживати в певній місцевості (*проживати в Україні, проживати за адресою*).

Мешкати. Жити, проживати в певному приміщенні (*мешкати в гуртожитку, мешкати на дачі*).

Робітник – працівник

Робітник. Той, хто створює матеріальні цінності, працюючи на промисловому підприємстві (*рідше у сфері послуг*); людина, що належить до робітничого класу (*робітник цеху, кваліфікований робітник*).

Працівник. Член якогось виробничого колективу, особа, яка бере участь у певному трудовому процесі, працює за пев-

ним фахом; службовець, співробітник (*науковий працівник, торговельний працівник*).

Ставлення – відношення

Ставлення. Характер поводження з ким, чим-небудь (*ставлення до роботи, ставлення до колег*).

Відношення. 1. Взаємозв'язок між предметами, явищами, величинами, аспект, погляд (*відношення мислення до буття; синтаксичне відношення*). 2. Діловий лист (*надіслати відношення*).

Становище – положення – стан

Становище. Обстановка, ситуація, обставини життя людини і суспільства (*міжнародне становище, знайти вихід зі становища*).

Положення. Зведення правил, законів; наукове твердження; спосіб розміщення тіла в просторі (*положення про вибори, вертикальне положення*).

Стан. Позначає суму якостей чогось на певний момент часу (*фінансовий стан, у стані війни*).

Трапилося – сталося

Трапилося. Щодо дії, не означеної в часі, а також випадкової, непостійної (*трапилася нагода, трапилася біда*).

Сталося. Про те, що відбулося недавно (*сталося впродовж доби*).

Чинний – дійовий (дієвий)

Чинний. 1. Який має силу, частіше юридичну (*чинне законодавство*). 2. Діяльний, активний (*чинний правопис, чинне місце*).

Дійовий (дієвий). Здатний активно діяти, впливати на когось, щось; ефективний, результативний (*дійовий (дієвий) вплив, дійовий (дієвий) засіб, дійова особа в опері, дійове (дієве) виховання, дійове (дієве) зняття*).

Звукова, а іноді і значеннєва близькість **паронімів** може призвести до помилок, зокрема до неправильної заміни одного слова іншим, наприклад: уява (*здатність уявляти*) і уявлення (*розуміння, поняття*); зумовити (*спричинити*) і обумовити (*зробити застереження*) тощо. Різниця може бути в одній букві, у зміненому префіксі чи суфіксі, наявності чи відсутності частки *-ся*. Тому варто запам'ятати значення найбільш уживаних у професійному мовленні слів-паронімів.

Найуживаніші пароніми професійного мовлення

Адрес – адреса

Адрес. Письмове привітання особи, організації, переважно з нагоди ювілею (*адрес від колективу, вітальний адрес*).

Адреса. Місце проживання чи перебування особи, місце знаходження установи, напис на конверті, бандеролі тощо (*домашня адреса, адреса підприємства, сказано на мою адресу*).

Адресант – адресат

Адресант. Той, хто адресує, відправляє листи, документи (*адресант заяви*).

Адресат. Той, хто одержує листи, бандеролі (*адресат документа, адресат мовлення*).

Виборний – виборчий

Виборчий. Який стосується проведення виборів та різних заходів, пов'язаних з ними (*виборчий бюлетень, виборча кампанія*).

Виборний. Який визначається, обирається голосуванням на якусь посаду або для виконання певних обов'язків; якого заміщують шляхом виборів, а не призначенням (*виборна посада, виборний колегіальний орган*).

Воєнний – військовий

Воєнний. Стосується війни, пов'язаний з нею (*воєнний злочин, воєнний конфлікт, воєнний стан*).

Військовий. Який стосується війська, військовослужбовця, призначений для потреб війни (*військовий призов, військовий шпиталь, військове звання*).

Громадський – громадянський

Громадський. Стосується суспільства, громади чи окремого колективу; який відбувається в суспільстві (*громаді, колективі*) або пов'язаний із суспільно-корисною діяльністю (*громадська організація, громадська думка*).

Громадянський. Стосується громадянина як члена суспільства, властивий йому (*громадянський обов'язок, громадянська відповідальність, громадянські права*).

Дільниця – ділянка

Дільниця. Адміністративно-територіальна або виробнича одиниця (*поліцейська дільниця, виборча дільниця, лікарська дільниця*).

Ділянка. Частина поверхні, площі чогось; окрема частина земельної площі, використовувана з певною метою, виділена за певною ознакою; частина тіла (*присадибна ділянка, ділянка фронту, скронева ділянка*).

Державний – державницький

Державний. Той, що належить державі, символізує її сутність (*державна власність, державна мова, державний герб*).

Державницький. Пов'язаний зі словом державник – той, кому небайдужі інтереси держави, хто вболіває за її долю (*державницька позиція, державницькі погляди*).

Житловий – жилий

Житловий. 1. Стосується житла, жител, пов'язаний з ними (*житлова площа, житловий фонд*). 2. Пристосований, призначений для життя людей (*житловий корпус*).

Жилий. Обжитий, у якому живуть люди (*жила частина будинку; жилий куток*).

Завдання – задача

Завдання. Наперед визначений, запланований обсяг робіт, якісь доручення; те, що хочуть здійснити (*поставлене завдання, завдання уряду, домашнє завдання*).

Задача. Питання (*переважно математичного характеру*), яке розв'язується шляхом обчислень за визначеною умовою (*задачі з математики, логічна задача*).

Запитання – питання

Запитання. Звертання до когось, яке потребує відповіді або офіційне роз'яснення з приводу чогось (*звертатися із запитанням, ставити запитання*).

Питання. Положення, проблема, справа, які вимагають обговорення, дослідження, вивчення; пункт документа, порядку денного (*питання порядку денного, порушувати питання*).

Змістовий – змістовний

Змістовий. Пов'язаний з реальним змістом, суттю, характерними рисами чогось (*змістова неточність, змістове навантаження*).

Змістовний. Багатий змістом, з великим внутрішнім змістом (*змістовна відповідь, змістовні полотна*).

Іноземний – іншомовний

Іноземний. Який належить іншій країні, державі, чужому краєві (*іноземна мова, іноземне устаткування*).

Іншомовний. Який стосується іншої мови (*іншомовна лексика, іншомовні елементи*).

Кампанія – компанія

Кампанія. Сукупність спланованих, організованих та скоординованих заходів, що проводяться протягом певного обмеженого часу, щоб домогтися взаємодії для досягнення певної мети (*рекламна кампанія, виборча кампанія*).

Компанія. 1. Торговельне або промислове товариство, що об'єднує підприємців; спілка (*телевізійна компанія, страхова компанія*). 2. Група осіб, які проводять разом час (*весела компанія, за компанію*).

Особистий – особовий

Особистий. 1. Який належить окремій особі, призначений для індивідуального користування (*особиста бібліотека, особистий транспорт*). 2. Який здійснюється певною особою безпосередньо, а не через інших (*особистий запис, особистий дзвінок*). 3. Стосується певної особи, виражає її індивідуальність (*особисте життя, особиста думка*).

Особовий. Який стосується особи; відкритий на окрему особу (*особове посвідчення, особовий склад, особова справа, особовий рахунок*).

Паливо – пальне

Паливо. Горючаречовина (дрова, вугілля, нафта, газ тощо), яка використовується для одержання теплової енергії, тепла (*природне паливо, ракетне паливо*).

Пальне. Паливо для двигунів; речовина, що є джерелом енергії під час спалювання у двигунах, котельних та інших енергетичних установках (*дизельне пальне, високоякісне пальне*).

Писемність – письменність

Писемність. 1. Система графічних знаків, уживаних в якій-небудь мові або групі мов (*слов'янська писемність*). 2. Сукупність давніх писемних, літературних пам'яток (*писемність Стародавнього Єгипту*).

Письменність. Уміння писати й читати (*письменність народу, показник письменності*).

Продовжувати – подовжувати

Продовжувати. 1. Вести далі почате, не зупиняючись, безперервно; діяти далі; повертатися (*після перерви*) до початого

(*продовжувати підтримувати народ України*). 2. Висловлювати, розвивати далі свою думку (*продовжуйте доповідати*). 3. Робити довшим за часом; збільшувати строк чого-небудь (*продовжувати період трудової діяльності*).

Подовжувати. 1. Робити довшим за розміром (*подовжити спідницю*). 2. Робити тривалішим, збільшувати в часі (*подовжити період споживання*).

Професійний – професіональний

Професійний. Який стосується певної професії, пов'язаний з нею; фаховий (*професійне мовлення, професійна сфера*).

Професіональний. Який стосується професіонала; кваліфікований (*професіональний промовець, професіональний театр*).

Погоджувати – узгоджувати

Погоджувати. Обговорювати що-небудь, доходити єдиної думки, усувати розбіжності в чомусь; установлювати потрібну взаємодію, координувати (*погоджувати проєкт, погоджувати бюджет*).

Узгоджувати. Установлювати відповідність між чимось (*узгодити одну норму з іншою, узгодити з вимогами регламенту*). Узгоджувати чи узгодження зазвичай уживається з прийменником *з*.

Показник – показчик

Показник. Свідчення, доказ, ознака чогось; дані про досягнення чогось (*показник рівня знань, економічний показник*).

Показчик. 1. Знак, що вказує на напрям руху (*дорожній показчик*). 2. Контрольно-вимірний прилад (*показчик температури води*). 3. Довідкова книжка або довідковий список (*алфавітний показчик*).

Приводити – призводити

Приводити. 1. Допомогати чи примушувати йти за собою (*приводити до лікаря*). 2. Спонукаати прибути куди-небудь

(привести до школи). 3. Доводити до якогось стану (*приводити в належний вигляд*).

Призводити. Коли йдеться про щось таке, що спричиняє певний негативний наслідок (*привести до поразки, призвести до занепаду*).

Споживацький – споживчий

Споживацький. Притаманний тому, хто прагне задоволення тільки власних потреб (*споживацькі інтереси, споживацька психологія*).

Споживчий. Той, що слугує для задоволення потреб споживання (*споживчі товари, споживча кооперація*).

Тактовний – тактичний

Тактовний. Володіє почуттям міри, такту в чомусь (*тактовний керівник, тактовний план*).

Тактичний. Стосується тактики як сукупності прийомів або способів, використовуваних для досягнення мети або здійснення певної бойової операції (*тактична перевага, тактичні бої*).

Чисельний – численний

Чисельний. Який стосується числа; числовий; кількісний (*чисельний аналіз, чисельне зростання населення*).

Численний. Який складається з великої кількості когось, чогось (*численна аудиторія, численні дослідни*).

Уява – уявлення

Уява. Здатність уявляти – змальовувати, створювати щось у думках, свідомості; фантазування (*багата уява, дитяча уява, мимовільна уява*). **Уявлення.** Розуміння чого-небудь, знання, яке ґрунтується на основі попереднього досвіду (*помилкове уявлення, уявлення про демократичну країну*).

4. НАДЛИШКОВІ ЗАСОБИ МОВИ

Надлишковими засобами мови є плеонастичні та тавтологічні сполуки, які переобтяжують текст зайвими словами, оскільки дублюють назви понять та явищ. Для уникнення помилок рекомендуємо ознайомитися із плеонастичними сполуками та їхніми нормативними замінниками.

<i>Плеоназм (уникаємо)</i>	<i>Коментар</i>	<i>Норма (вживаємо)</i>
<i>автентична дійсність</i>	автентичний – це і є дійсний, справжній	<i>автентичний дійсний</i>
<i>адекватний відповідник</i>	адекватний – це і є відповідний, однаковий	<i>адекватний відповідний</i>
<i>адреса проживання</i>	адреса – це і є місце проживання	<i>адреса</i>
<i>акваторія водних об'єктів</i>	акваторія – це і є водний об'єкт	<i>акваторія</i>
<i>активізувати діяльність</i>	активізувати – це і є робити діяльнішим	<i>робити діяльнішим</i>
<i>атмосферне повітря</i>	атмосфера – це і є повітря	<i>атмосфера</i>

Продовж. табл.

Плеоназм (уникаємо)	Коментар	Норма (вживаємо)
<i>багаточисленна кількість</i>	численний – це і є наявний у великій кількості	<i>численний</i>
<i>біографія життя</i>	біографія – це і є життєпис	<i>біографія життєпис</i>
<i>бурхливі овації</i>	овації – це і є бурх- ливі оплески	<i>овації</i>
<i>ведучий лідер</i>	лідер – це і є той, хто веде	<i>лідер</i>
<i>виключно ексклю- зивний</i>	ексклюзивний – це і є виключний	<i>ексклюзивний</i>
<i>вільна вакансія</i>	вакансія – це і є вільне місце	<i>вакансія</i>
<i>внутрішній інтер'єр</i>	інтер'єр – це і є вну- трішній вигляд	<i>інтер'єр</i>
<i>вперше дебютувати</i>	дебютувати – це і є виступати вперше	<i>дебютувати</i>
<i>вперше познайоми- тися</i>	познайомитися – це і є зустрітися впер- ше	<i>познайомитися</i>
<i>всенародний рефе- рендум</i>	референдум – це і є волевиявлення всьо- го народу	<i>референдум</i>
<i>встановлений факт</i>	факт – це і є вста- новлена інформація	<i>факт</i>

Продовж. табл.

<i>Плеоназм (уникаємо)</i>	<i>Коментар</i>	<i>Норма (вживаємо)</i>
<i>героїчний подвиг</i>	подвиг – це і є героїчний учинок	<i>подвиг</i>
<i>гіпотетичне припущення</i>	гіпотеза – це і є припущення	<i>гіпотеза припущення</i>
<i>глухий тупик</i>	тупик – це і є глухий кут, безвихідь	<i>тупик безвихідь</i>
<i>головна суть</i>	суть – це і є найголовніше, основне	<i>суть найголовніше основне</i>
<i>головний пріоритет</i>	пріоритет – це і є головна перевага	<i>пріоритет</i>
<i>госпіталізувати до стаціонару</i>	госпіталізувати – це і є направити до стаціонару	<i>госпіталізувати</i>
<i>дарувати безкоштовно</i>	дарування – це і є подарунок	<i>дарувати</i>
<i>демобілізуватися із армії</i>	демобілізуватися – це і є повернутися з армії	<i>демобілізуватися</i>
<i>державний чиновник</i>	чиновник – це і є держслужбовець	<i>чиновник держслужбовець</i>
<i>дивний парадокс</i>	парадокс – це і є дивна, надзвичайна думка	<i>парадокс незвичайна думка дивна думка</i>
<i>директивні вказівки</i>	директивні – це і є постановчі, вказівні	<i>вказівки директиви</i>

Продовж. табл.

Плеоназм (уникаємо)	Коментар	Норма (вживаємо)
<i>долоні рук</i>	долоні – це і є ті, що бувають тільки на руках	<i>долоні</i>
<i>доступ до входу</i>	доступ – це і є спосіб входу	<i>доступ</i>
<i>дублювати двічі</i>	дублювати – це і є повторювати	<i>дублювати</i>
<i>експонат виставки</i>	експонат – це і є виставкова річ	<i>експонат</i>
<i>емоційні почуття</i>	почуття – це і є емоції	<i>почуття</i>
<i>заборонене табу</i>	табу – це і є заборона	<i>табу</i>
<i>захисний імунітет</i>	імунітет – це і є сукупність захисних механізмів	<i>імунітет</i>
<i>імпортувати з-за кордону</i>	імпортувати – це і є отримати з-за кордону	<i>імпортувати</i>
<i>інша альтернатива</i>	альтернатива – це і є наявність іншого варіанта для чогонебудь	<i>альтернатива</i>
<i>істина правда</i>	правда – це і є істина	<i>істина</i>
<i>історії з минулого</i>	історія – це і є минуле	<i>історії</i>

Продовж. табл.

<i>Плеоназм (уникаємо)</i>	<i>Коментар</i>	<i>Норма (вживаємо)</i>
<i>істотна різниця</i>	різниця – це і є істотна відмінність	<i>різниця</i>
<i>кваліфікований фахівець</i>	фахівець – це і є спеціаліст, що здобув певну кваліфікацію	<i>фахівець</i>
<i>кінцевий результат</i>	кінцівка – це і є остаточний результат	<i>результат</i>
<i>колега по роботі</i>	колега – це і є товариш за фахом	<i>колега</i>
<i>колишній ексчемпіон</i>	ексчемпіон – це і є колишній чемпіон	<i>ексчемпіон</i>
<i>комунікативне спілкування</i>	спілкування – це і є комунікація	<i>комунікація</i>
<i>консенсус думок</i>	консенсус – це і є збіг думок	<i>консенсус</i>
<i>корисна вигода</i>	вигода – це і є мати з чогось користь	<i>вигода</i>
<i>летить по повітрю</i>	летить – це і є політ по повітрю	<i>летить</i>
<i>маршрут руху</i>	маршрут – це і є план руху	<i>маршрут</i>
<i>мій автопортрет</i>	автопортрет – це і є мій портрет	<i>автопортрет</i>
<i>мій власний погляд</i>	власний – це і є той, який належить комусь із правом власності	<i>власний погляд</i>

Продовж. табл.

Плеоназм (уникаємо)	Коментар	Норма (вживаємо)
<i>міміка обличчя</i>	міміка – це і є рухи м'язів обличчя людини	<i>міміка</i>
<i>місцевий абориген</i>	абориген – це і є місцевий житель	<i>абориген</i>
<i>моє особисте враження</i>	особисте – це і є моє	<i>моє враження особисте враження</i>
<i>моя власна думка</i>	власна – це і є моя	<i>моя думка власна думка</i>
<i>надійна гарантія</i>	гарантія – це і є надійні умови для здійснення чогонебудь	<i>гарантія</i>
<i>найважливіші характерні риси</i>	характерні – це і є найважливіші	<i>характерні риси найважливіші риси</i>
<i>народний фольклор</i>	фольклор – це і є народна творчість	<i>фольклор</i>
<i>натовп людей</i>	натовп – це і є гурт людей	<i>натовп</i>
<i>невикористані резерви</i>	резерви – це і є тимчасово невикористані ресурси	<i>резерви</i>
<i>незвичайний феномен</i>	феномен – це і є щось незвичайне	<i>феномен</i>
<i>несподіваний сюрприз</i>	сюрприз – це і є несподіванка	<i>сюрприз</i>

Продовж. табл.

<i>Плеоназм (унікаємо)</i>	<i>Коментар</i>	<i>Норма (вживаємо)</i>
<i>новий неологізм</i>	неологізм – це і є нове поняття	<i>неологізм</i>
<i>ностальгія за батьківщиною (за минулим)</i>	ностальгія – це і є туга за батьківщиною (за минулим)	<i>ностальгія</i>
<i>одноголосний консенсус</i>	консенсус – це і є збіг думок	<i>консенсус</i>
<i>основний лейтмотив</i>	лейтмотив – це і є основний мотив	<i>лейтмотив</i>
<i>основний оригінал</i>	оригінал – це і є основа для відтворення	<i>оригінал</i>
<i>остаточний вердикт</i>	вердикт – це і є остаточна частина судового рішення	<i>вердикт</i>
<i>пам'ятний сувенір</i>	сувенір – це і є подарунок на пам'ять	<i>сувенір</i>
<i>патріот Батьківщини</i>	патріот – це і є той, хто відданий Батьківщині	<i>патріот</i>
<i>переважна більшість</i>	більшість – це і є перевага	<i>більшість</i>
<i>передовий авангард</i>	авангард – це і є передовий загін	<i>авангард</i>
<i>передчувати заздалегідь</i>	передчувати – це і є заздалегідь	<i>заздалегідь</i>

Продовж. табл.

Плеоназм (уникаємо)	Коментар	Норма (вживаємо)
<i>перспективи на майбутнє</i>	перспективи – це і є плани на майбутнє	<i>перспективи</i>
<i>повне фіаско</i>	фіаско – це і є повна поразка	<i>фіаско</i>
<i>повністю переповнений</i>	повністю – це і є насичений, переповнений	<i>переповнений</i>
<i>повторити ще раз</i>	повторення – це і є робити щось знову	<i>повторити</i>
<i>попередити заздалегідь</i>	попередити – це і є повідомити заздалегідь	<i>попередити</i>
<i>попереднє планування</i>	планування – це і є заздалегідь визначений порядок дій	<i>планування</i>
<i>попереду лідирує</i>	лідирує – це і є той, що йде, знаходиться попереду	<i>лідирує</i>
<i>початкові ази</i>	ази – це і є початок	<i>ази</i>
<i>працевлаштування на роботу</i>	працевлаштування – це і є влаштування на роботу	<i>працевлаштування</i>
<i>прейскурант цін</i>	прейскурант – це і є довідник цін	<i>прейскурант</i>
<i>присвоїти у власність</i>	присвоїти – це і є те саме, що привласнювати	<i>присвоїти</i>

Продовж. табл.

Плеоназм (уникаємо)	Коментар	Норма (вживаємо)
<i>прогресувати вперед</i>	прогресувати – це і є рухатися вперед	<i>прогресувати</i>
<i>промислова індустрія</i>	індустрія – це і є промисловість	<i>індустрія</i>
<i>ранковий світанок</i>	світанок може бути тільки вранці	<i>світанок</i>
<i>реалізувати в життя</i>	реалізувати – це і є здійснити намічений план	<i>реалізувати</i>
<i>саміт на вищому рівні</i>	саміт – це і є зустріч на вищому рівні	<i>саміт</i>
<i>своя автобіографія</i>	автобіографія – це і є розповідь про себе	<i>автобіографія</i>
<i>сервісна служба</i>	сервіс – це і є обслуговування	<i>сервіс</i>
<i>скорочені аббревіатури</i>	аббревіатури – це і є умовне скорочення	<i>аббревіатури</i>
<i>сміливий ризик</i>	ризик – це і є те, що завжди пов'язаний зі сміливістю	<i>ризик</i>
<i>СМС-повідомлення</i>	СМС – це і є служба коротких повідомлень	<i>СМС</i>
<i>спільна співпраця</i>	співпраця – це і є спільна робота	<i>співпраця</i>

Продовж. табл.

<i>Плеоназм (уникаємо)</i>	<i>Коментар</i>	<i>Норма (вживаємо)</i>
<i>тимчасова окупація</i>	окупація – це і є тимчасове зайняття території	<i>окупація</i>
<i>тимчасове відстрочення</i>	відстрочення – це і є тимчасове невиконання своїх обов'язків	<i>відстрочення</i>
<i>унікальний раритет</i>	раритет – це і є унікальна річ	<i>раритет</i>
<i>уперше дебютувати</i>	дебютувати – це і є виступати вперше	<i>дебютувати</i>
<i>уповноважений агент</i>	агент – це і є уповноважена особа	<i>агент</i>
<i>фінальний кінець</i>	фінал – це і є кінець	<i>кінець</i>
<i>хвилина часу</i>	хвилина – це і є відрізок часу	<i>хвилина</i>
<i>хронометраж часу</i>	хронометраж – це і є затрата робочого часу	<i>хронометраж</i>
<i>цінні скарби</i>	скарби – це і є цінності	<i>скарби</i>
<i>цілком і повністю</i>	це є повторенням	<i>цілком повністю</i>
<i>швидкісний експрес</i>	експрес – це і є швидкісний потяг	<i>експрес</i>
<i>шоу-показ</i>	шоу – це і є якийсь показ	<i>шоу показ</i>

Тавтологія – повторення спільнокоренових або близьких за значенням слів. Для уникнення помилок рекомендуємо ознайомитися із тавтологічними сполуками та їхніми нормативними варіантами.

Тавтологія (уникаємо)	Норма(вживаємо)
відкривати відкриття	<i>презентувати винахід</i>
опитувати в опитуванні	<i>опитувати</i>
внести внесок	<i>зробити внесок</i>
за свідченням свідків	<i>за свідченням очевидців</i>
забезпечити безпеку	<i>убезпечити</i>
закінчити до кінця	<i>закінчити</i>
запитати запитання	<i>ставити запитання</i>
заплатити оплату	<i>сплатити</i>
зароблена зарплата	<i>зарплата, плата за роботу</i>
згурпуватися в групи	<i>об'єднатися в групи</i>
знову поновити	<i>поновити, знову дозволити</i>
зобразити образ злочинця	<i>відтворити образ злочинця</i>
зробити роботу	<i>виконати роботу</i>
інформація від інформатора	<i>інформація</i>
маленькі дрібниці	<i>дрібниці</i>
оповідач розповів	<i>мовець розповів</i>
письменник описує	<i>автор описує</i>
подарував подарунок	<i>подарував щось, зробив подарунок</i>
прорахунки враховано	<i>недоліки враховано</i>
просинатися зі сну	<i>прокидатися зі сну</i>
робити роботу	<i>виконувати роботу</i>
розповідь розповів	<i>розповів</i>
спільне співробітництво	<i>спільна робота або співробітництво</i>
сузір'я зірок	<i>сузір'я, сукупність зірок</i>
трапився випадок	<i>трапилося, сталося</i>
хворів хворобою	<i>хворів</i>

5. ОСОБЛИВОСТІ ТВОРЕННЯ ТА ВЖИВАННЯ ІМЕННИКІВ У ПРОФЕСІЙНОМУ МОВЛЕННІ

5.1. Фемінітиви у професійному мовленні

Фемінітив – це іменник жіночого роду на позначення жінок за їх професіями, посадами, видами зайнятості. Фемінітиви показують, що жінка є активним сегментом суспільства й бере участь у різних суспільних процесах. Однак вживання фемінітивів в українській мові ще остаточно не внормоване. Редакція «Українського правопису» 2019 року не встановлювала нових правил, що регламентували б уживання фемінітивів, а тільки зафіксувала давно усталені моделі їх творення. У документах (за бажанням автора) можна вказувати назву професії у фемінітивній формі.

У професійному мовленні варто орієнтуватися на такі правила:

- основними, офіційними назвами посад, професій та звань є іменник чоловічого роду: *ректор, нотаріус, інженер*;
- відсутні відповідники жіночого роду у всіх складних назвах посад, звань: *старший викладач, старший науковий співробітник, головний технолог*;
- якщо в документах зазначено прізвище жінки, яка обіймає посаду, то підпорядковані дієслова узгоджуються у формі жіночого роду: *головний лікар Олефіренко О.М. провела нараду*.

Порушення норм уживання фемінітивів регульоване низкою правил:

- найчастіше зустрічаються фемінітиви із суфіксом **-к-**: *міністер* – *міністерка*, *редактор* – *редáкторка*, *експерт* – *експертка*;
- якщо іменник чоловічого роду закінчується на **-ень** або **-ник** до кореня додаємо суфікс **-иц-**: *учень* – *учениця*, *очільник* – *очільниця*, *працівник* – *працівниця*, *вітрильник* – *вітрильниця*;
- якщо іменник чоловічого роду закінчується на **-ець** та загалом на приголосний додаємо суфікс **-ин-**: *фахівець* – *фахівчиня*, *політик* – *політикиня*, *філолог* – *філологиня*, *майстер* – *майстрiнiя*.

Увага! Утворюючи фемінітиви від іменників, основа яких закінчується на **-ець**, можемо помічати варіативність суфіксів **-иц-**, **-ин-**: *мовознавець* – *мовознавиця*, *виконавець* – *виконавиця*, *виборець* – *виборчиня*, *плавець* — *плавчиня*.

Короткий словник фемінітивів

Жіночий рід (фемінітив)	Чоловічий рід
<i>адвокатеса, адвокатка</i>	адвокат
<i>адміністраторка</i>	адміністратор
<i>бібліотекарка</i>	бібліотекар
<i>брокерка</i>	брокер
<i>будівельниця</i>	будівельник
<i>виборчиня</i>	виборець
<i>видавчиня</i>	видавець
<i>дикторка</i>	диктор
<i>дилерка</i>	дилер
<i>дипломатка</i>	дипломат
<i>доповідачка</i>	доповідач

<i>Жіночий рід (фемінітив)</i>	<i>Чоловічий рід</i>
<i>дослідниця</i>	дослідник
<i>доцентка</i>	доцент
<i>дресувальниця</i>	дресувальник
<i>експертка</i>	експерт
<i>завідувачка</i>	завідувач
<i>засновниця</i>	засновник
<i>заступниця</i>	заступник
<i>інженерка</i>	інженер
<i>ініціаторка</i>	ініціатор
<i>інспекторка</i>	інспектор
<i>історикиня</i>	історик
<i>кандидатка</i>	кандидат
<i>касирка</i>	касир
<i>каскадерка</i>	каскадер
<i>керівниця</i>	керівник
<i>кінологиня</i>	кінолог
<i>клоунеса</i>	клоун
<i>колежанка</i>	колега
<i>корабельниця</i>	корабельник
<i>коректорка</i>	коректор
<i>кореспондентка</i>	кореспондент
<i>кравчиня</i>	кравець
<i>курсантка</i>	курсант
<i>лекторка</i>	лектор
<i>лідерка</i>	лідер
<i>лісничка</i>	лісничий

Жіночий рід (фемінітив)

Чоловічий рід

<i>методистка</i>	методист
<i>мисткиня</i>	митець
<i>ораторка</i>	оратор
<i>організаторка</i>	організатор
<i>офіціантка</i>	офіціант
<i>парфумерка</i>	парфумер
<i>підприємниця</i>	підприємець
<i>посадовиця</i>	посадовець
<i>початківниця</i>	початківець
<i>продюсерка</i>	продюсер
<i>прокурорка</i>	прокурор
<i>ректорка</i>	ректор
<i>репетиторка</i>	репетитор
<i>репортерка</i>	репортер
<i>рестораторка</i>	ресторатор
<i>референтка</i>	референт
<i>речниця</i>	речник
<i>синоптикиня</i>	синоптик
<i>театралка</i>	театрал
<i>терапевтка</i>	терапевт
<i>урядовиця</i>	урядовець
<i>фахівчиня</i>	фахівець
<i>філологиня</i>	філолог
<i>членкиня</i>	член

5.2. Словотвір іменників на позначення жителів населених пунктів

Катойконіми – суфіксальні моделі, що позначають назви жителів населених пунктів України: *полтавець* – *полтавка* – *полтавці*; *сумчанин* – *сумчанка* – *сумчани*.

Словотвірні моделі катойконімів

1. Найбільш продуктивною словотвірною моделлю для творення катойконімів є суфікс **-ець** (у формі чоловічого роду), **-к-а** (у формі жіночого роду) та **-ці-і** (у формі множини): *Дніпро* – *дніпров-ець* – *дніпров-к-а* – *дніпров-ці-і* (*дніпр-ян-и*); *Коростень* – *коростен-ець* – *коростен-к-а* – *коростен-ці-і*.

Цій словотвірній моделі властиве поєднання з твірними основами на: **-ан-и**, **-ин**, **-єв-е**, **-город**, **-град**, **-піль**, **-пілья**: *Бережани* – *бережан-ець* – *бережан-к-а* – *бережан-ці-і*; *Бориспіль* – *бориспол-ець* – *бориспіль-к-а* – *бориспіль-ці-і*; *Маріуполь* – *маріупол-ець* – *маріуполь-к-а* – *маріуполь-ці-і*.

2. Словотвірній моделі із суфіксами **-анин**, **-янин**, **-чанин** властиве поєднання з твірними основами на **-иц-я**, **-ець**, **-ці-і**, **-цьк**, **-ак**, **-ч**, **(-к)и**: *Чернівці* – *чернівч-ан-ин* – *чернівч-ан-к-а* – *чернівч-ан-и*; *Прилуки* – *прилуч-ан-ин* – *прилуч-ан-к-а* – *прилуч-ан-и*.

Особливості творення катойконімів

- Чергуванням лише в чоловічому роді голосного [і] у закритому складі з [о] у відкритому складі: *Білопілья* – *білопол-ець* – *білопіль-к-а* – *білопіль-ці-і*.

- Суфікси топоніма на **-ськ**, **-к** усикаються: *Каховка* – *кахов-ець* – *кахов-к-а* – *кахов-ці-і*.

- До топонімів на **-а**, **-є**, перед якими виступає здебільшого два приголосних, суфікси **-ець**, **-ці-і**, **-к-а** приєднуються з допомогою звукосполук **-ів-**, **-ан-**, **-ян-**, **-ин-**: *Шостка* – *шостк-инець* – *шостк-инк-а* – *шостк-инці-і*; *Біла Церква* – *білоцерк-івець* – *білоцерк-івк-а* – *біло-церк-івці-і*.

• Приєднуючись до основ з кінцевим **-ів (-їв)**, чергування **[і]** з **[о]** не відбувається через потребу зберегти звуковий склад вихідного топоніма: *Харків – харків-ець – харків-к-а – харків-ц-і; Очаків – очаківець – очаківка – очаківці.*

• Топоніми, що мають складну чи складену назву, на зразок: Зелений Яр, Суходіл, утворюються за усталеним словотвірним зразком за допомогою суфікса **-ець** (ч.р.) та **-к(а)** (ж.р.), **-ц(і)** (мн.): *зеленояр-ець – зеленояр-к-а – зеленояр-ц-і; суходіл-ець – суходіл-к-а – суходіл-ц-і.*

• Катойконіми, що утворені від топонімів, частини яких поєднані дефісом, пишемо разом: *Івано-Франківськ – іванофранківці, Віта-Поштова – вітопоштовці.*

Катойконіми, що викликають труднощі в процесі словотворення

<i>Топонім</i>	<i>Катойконім ч.р.</i>	<i>Катойконім ж.р.</i>	<i>Катойконім множина</i>
Броди	бродівець	бродівка	бродівці
Васильків	васильківець	васильківка	васильківці
Володимир	володимирець	володимирка	володимирці
Гадяч	гадячанець	гадячанка	гадячани
Горлівка	горлівець	горлівка	горлівці
Долина	долинець	долинка	долинці
Дубно	дубнівець	дубнівка	дубнівці
Запоріжжя	запоріжець	запоріжка	запоріжці
Золотоноша	золотоношець	золотонішка	золотонішці
Ізюм	ізіюмець	ізіюмка	ізіюмці

Продовж. табл.

<i>Топонім</i>	<i>Катойконім ч.р.</i>	<i>Катойконім ж.р.</i>	<i>Катойконім множина</i>
Ічня	ічнівєць	ічнівка	ічнівці
Ковель	ковелець	ковелька	ковельці
Коломия	коломиєць	коломийка	коломийці
Кривий Ріг	криворіжець	криворіжка	криворіжці
Крим	кримець	кримка	кримці
Лубни	лубенець	лубенка	лубенці
Львів	львів'янин	львів'янка	львів'яни (львівці)
Острог	острожець	острожка	острожці
Подільськ	подільчанин	подільчанка	подільчани
Полтава	полтавець	полтавка	полтавці
Рівне	рівенець	рівенка	рівенці
Ромни	роменець	роменка	роменці
Сквира	скви́рець	сквирка	сквирці
Тростянець	тростянчанин	тростянчанка	тростянчани
Харцизьк	харцизець	харцизка	харцизці
Черкаси	черкасець	черкаска	черкасці
Чернівці	чернівчанин	чернівчанка	чернівчани
Ямпіль	ямполець	ямполка	ямпольці

5.3. Графічні скорочення та аббревіатури у професійному мовленні

Скорочення для зорового сприйняття називають **графічними скороченнями**. Вони не мають граматичного оформлення, позначаються малими літерами. Різновидами графічних скорочень є *стягування* та *відсікання (усічення)*. *Стягування* – скорочування слова вибіркоvim пропусканням приголосних та голосних: *млн* – мільйон, *м-во* – міністерство, *п/в* – поштове відділення. *Відсікання (усічення)* – скорочування слова шляхом відкидання декількох літер від кінця слова: *пл.* – площа, *тис.* – тисяча, *див.* – дивись.

Правила графічних скорочень

- Скорочують тільки слова, які можна зрозуміти за контекстом: *гр-н* – громадянин, *вид-во* – видавництво, *альб.* – альбом, *ун-т* – університет, *і т. д.* – і так далі тощо.

- Скорочення: *т. д.*, *т. п.*, *та ін.*, *та ін.* вживаються тільки наприкінці речення.

- Графічні скорочення не мають аббревіатурної вимови (читаються повністю), наприклад: пишемо – *5 тис.*, читаємо – *п'ять тисяч*; пишемо – *40 млн*, читаємо – *сорок мільйонів*; пишемо – *т. зв.*, читаємо – *так званий*.

- Скорочені назви одиниць вимірювання пишемо без крапок: *кВт* – кіловат, *кг* – кілограм, *л* – літр, *м* – метр.

- У подвоєних скороченнях (у множині), на зразок *ст.* – століття, *рр.* – роки, *тт.* – томи, *пп.* – пункти, між літерами крапка не ставиться.

- Скісна риска використовується при скороченні словосполучень, рідше – складних слів: *р/р* – розрахунковий рахунок, *м/хв* – метрів за хвилину, *км/год* – кілометрів за годину.

- Наприкінці скорочуваного слова не повинно бути букв на позначення голосних та м'якого знака, корінь слова повинен зберігатися: *книжн.*, *газетн.*, *пригол. зв.*, *скороч.* тощо.

- При збігові двох (і більше) літер, що позначають різні приголосні, скорочення можна робити як після першої, так і

після останньої літери цього збігу: *економіч.* і *економічн.* (економічний).

Увага!

Не підлягають графічному скороченню

- подвійні прізвища: *Нечуй-Левицький*, а не *Неч.-Левиц.*, чи *Нечуй-Левиц.*; псевдоніми: *Леся Українка*, а не *Л. Українка*;
- імена та імена по батькові: *Ліна Василівна Костенко*, а не *Лін. Вас. Костенко* (крім ініціалів: *Л.В. Костенко*);
- складні іменники (географічні назви), що пишуться через дефіс: *Івано-Франківськ*, а не *Ів.- Франк.*, *Асканія-Нова*, а не *Аск.-Нов.* тощо.

Графічні скорочення треба знати й активно використовувати у своїх записах.

Найпоширеніші графічні скорочення

а/с – абонентська скринька

авт. – автор; авторський

автобіогр. – автобіографія

автореф. – автореферат

акад. – академік

алф. – алфавіт

альб. – альбом

анот. – анотація

арк. – аркуш

б-ка – бібліотека

бібліогр. – бібліографічний

брош. – брошура

буд. – будинок

бульв. – бульвар

в.о. – виконувач обов'язків

вид-во – видавництво

вид. – видавець

вид. від. – видавничий відділ

вип. – випуск

випр. – виправлення
вих. дан. – вихідні дані
вісн. – вісник
вул. – вулиця
газ. – газета
гл. – глава
год – година
гр. – громадянин
грн – гривня
д-ва – держава
д.т.н. – доктор технічних наук
держ. – державний
див. – дивись
дит. – дитячий
до н. е. – до нашої ери
довж. – довжина
довід. – довідник
дод. – додаток
дол. – долар
допов. – доповнення
доц. – доцент
друк. – друкарня
екон. – економічний
енцикл. – енциклопедія; енциклопедичний
ж-ст – журналіст
журн. – журнал
заг. – загальний
зам. – замовлення
зап. – записки
заст. – заступник
зб. – збірник (збірка)
знач. – значення
і под. – і подібне
і т. д. – і так далі

і т. ін. – і таке інше
із (зі) змін. – із (зі) змінами
іл. – ілюстрація; ілюстративний
ім. – імені
ін-т – інститут
ін. – інші
іст. – історичний
кв. – квартира
кн. – книга (книжка, книжечка)
кол. авт. – колектив авторів
коп. – копія
кор. – кореспондент
л-ра – література
літ. – літературний
м-во – міністерство
м. – місто
мал. – малюнок
мат. – математичний
мед. – медичний
мист. – мистецтво; мистецький
моногр. – монографія
муз. – музичний
н. е. – нашої ери
навч. – навчальний
напр. – наприклад
нар. – народний
наук. – науковий
нац. – національний
о. – острів, отець
обкл. – обкладинка
обл. – область; обласний
оз. – озеро
опрац. – опрацював
ориг. – оригінал

п. – пан; параграф; пункт
пер. – переклад
перев. – переважно
перевид. – перевидання
передм. – передмова
переробл. – перероблено
підгот. – підготував
підруч. – підручник
пл. – площа
показжч. (показн.) – показчик (показник)
полігр. – поліграфічний
політ. – політичний
пор. – порівняй, порівняйте
посіб. – посібник
поч. – початок
пр. – примірник
предм. – предметний
прикл. – приклад
прим. – примітка
пров. – провулок
публ. – публікація
р. – рік; річка
р. (рр.) – рік (роки)
р. н. – рік народження
ред. – редактор; редакція
рекл. – реклама
рец. – рецензія
рис. – рисунок
розд. – розділ
розповсюдж. – розповсюдження
рубр. – рубрика
рукоп. – рукописний
с. – село; сторінка
сер. – серія

слов. – словник
сmt – селище міського типу
спец. – спеціальний
ст. – станція; стаття; століття
т-во – товариство
т. – том (томи)
т. д. – так далі
т. зв. – так званий
т. ін. – таке інше
т. п. – тому подібне
та ін. – та інше (інші)
табл. – таблиця
техн. – технічний
тис. – тисяча; тисячоліття
тит. арк. – титульний аркуш
у т. ч. – у тому числі
УДК – універсальна десяткова класифікація
уклад. – укладач
укр. – український
ум. друк. арк. – умовний друкований аркуш
ун-т – університет
упоряд. – упорядкував
ф-т – факультет
фіз. – фізичний
філол. – філологія
філос. – філософія
хв – хвилина
хім. – хімічний
худ. – художній
ц. – ціна
церк. – церковний
ч. – частина
часоп. – часопис
чв. – чверть

чл.-кор. – член-кореспондент
шк. – школа
щоден. – щоденний (щоденно)
щокв. – щоквартальний (щоквартально)
щомісяч. – щомісячний (щомісячно)
щоріч. – щорічний (щорічно)
ювіл. – ювілейний

Скорочені назви одиниць вимірювання

Б – байт
Вт – ват
г – грам
га – гектар
грн – гривня
дм – дециметр
кБ – кілобайт
кВт – кіловат
кг – кілограм
км – кілометр
л – літр
м – метр
млн – мільйон
млрд – мільярд
мм – міліметр
см – сантиметр
т – тонна
трлн – трильйон
ц – центнер

Вимоги до утворення та написання абревіатур

Абревіатура – іменник, утворений поєднанням початкових літер, звуків, частин слів, словосполучень: *ТСН, ЗСУ, держзамовлення, виконком*. Абревіатури, на відміну від графічних скорочень, мають граматичні ознаки (рід, число): до-

роговартісний будматеріал – високоякісні будматеріали; ОП повідомив.

Відповідно до способу творення абрєвіатури бувають: складові, що утворюються

- від початкових частин окремих слів: *педфак* – педагогічний факультет, *студком* – студентський комітет;

- від початкової частини першого слова і повного другого слова: *техдокументація* – технічна документація, *оргокомітет* – організаційний комітет;

змішані, що утворюються

- від початкової частини першого слова і початкових звуків наступних слів: *райвно* – районний відділ народної освіти; *ініціальні*, що утворюються

- від початкових звуків або початкових букв кожного окремого слова: *ОП* – офіс президента, *НУК* – Національний університет кораблебудування, *ЦНАП* – центр надання адміністративних послуг, *бор* – батарея оптичної розвідки.

Правопис абрєвіатур

З великої літери

- якщо є власними назвами та вживаються на позначення установ одинично: *Дніпрогес*, *Промінвестбанк*;

- якщо не відмінюються (*ООН*, *ГЕС*, *ЗВО*).

З малої літери

- якщо вони є родовими назвами: *держадміністрація*, *міськвиконком*;

- якщо вони відмінюються і перетворилися у звичайні слова-корені, за допомогою яких утворюються нові слова: *неп* – часів *непу*, *непівська* політика; *завгосп* – кабінет *завгоспа*, *завгоспівське* розпорядження.

Комбіновано

- якщо абрєвіатури перейшли до розряду звичайних слів (додається закінчення): *ВАКу*, *ТЮГу*.

5.4. Особливості відмінкових закінчень іменників

5.4.1. Закінчення іменників чоловічого роду II відміни родового відмінка однини

Порушення граматичних норм спостерігаємо в родовому відмінку однини іменників II відміни. Ці іменники мають закінчення **-а(-я)**, **-у(-ю)**, однак вони не взаємозамінні. З'ясуємо, які саме іменники мають закінчення **-а(-я)**, а які **-у(-ю)**.

Закінчення -а(-я) мають:

- назви осіб, власні імена, прізвища, назви міфічних осіб, персоніфіковані предмети та явища: *бакалавра, Івана, студента, лісовика, Мороза, Вітра*;
- назви органів, частин тіла людини і тварини: *живота, зуба, шлунка, ліктя, хребта* (але *мозку, стравоходу*);
- назви тварин: *верблюда, індика, півня*;
- назви дерев і квітів: *апельсина, банана, береста, бука, каштана, едельвейса, гладіолуса* (але *бузку, очерету, щавлю, ранету, ячменю*);
- назви конкретних предметів: *трактора, двигуна, стовпа, ножа*, (але *вокзалу, даху*). Залежно від наголосу: *стола*, але *столу*, *моста*, але *мосту*, *двора*, але *двору*;
- назви мір довжини, площі, часу, ваги, числові одинини, назви грошей: *метра, кілометра, гектара, липня, листопада* (*листопаду – процес*), *четверга, місяця* (але *року, кварталу, ранку, віку*), *мільйона, карбованця, долара*;
- назви машин та їх деталей: *автобуса, комбайна, двигуна, форда, кузова, мотора, дизеля*;
- терміни іншомовного походження, які означають елементи будови чогось, конкретні предмети, геометричні фігури та їх частини: *атома, сегмента, інтеграла, вектора, ромба, карниза, синуса*;
- українські за походженням суфіксальні слова-терміни: *відмінка, чисельника, відрізка, додатка, іменника* (але *виду, роду, складу, способу, стану*);
- назви населених пунктів чоловічого роду із суфіксами **-ськ-**, **-цьк**, **-ець-**, елементами **-бург-**, **-град-** (**-город-**), **-піль-**

(-поль-), -мир-, -слав-, а також назви з наголосом у родовому відмінку на кінцевому складі та із суфіксами присвійності -ів- (-їв-), -ев- (-єв-), -ов-, -ин- (-ін-), -ач-, -ич-: *Бердянська, Луцька, Бобринця, Кременця, Трускавця, Вишгорода, Миргорода, Шаргорода, Борисполя, Тернополя, Ямполь, Житомира, Ярослава; Олеськова, Львова, Києва, Колгуєва, Харкова, Ходорова, Батурина, Пирятина, Святошина, Снятина; Бахмача, Гадяча, Галича;*

- назви річок з наголошеним закінченням (у родовому відмінку): *Дінця, Дністра, Іртиша, Каракоїна (озеро).*

Закінчення -у(-ю) мають:

- назви речовин, матеріалу: *анальгіну, оксамиту, жиру, кефіру, рису, квасу, борщу, льоду (але хліба);*

- назви збірних понять: *капіталу, колективу, хору, оркестру, полку, каравану;*

- абстрактні (почуття, стан, дія, процес тощо) поняття: *болю, подиву, гуманізму, референдуму, страху, експерименту, досліджу, розуму, характеру, грипу, кашлю (але ривка, стрибка, стусана, парадокса);*

- назви явищ природи: *вітру, вогню, граду, листопаду, землетрусу, холоду, жару;*

- назви кущових і трав'янистих рослин та сортів плодових дерев: *барвінку, бузку, щавлю (але вівса), ренету, ренклову;*

- назви установ, закладів, організацій та їх підрозділів: *банку, гуртожитку, деканату, кемпінгу, пансіонату, факультету, тресту, комітету, штабу, коледжу;*

- назви ігор і танців: *баскетболу, вальсу, волейболу (але гопака, козачка, краков'яка – наголос падає на закінчення у Р.в.);*

- назви будівель, приміщень і їх частин: *будинку, палацу, готелю, танку, сараю, вокзалу, даху, заводу (але гаража, куреня, млина, карниза, хліва, бліндажа);*

- назви суспільно-політичних формацій: *капіталізму, феодалізму;*

- терміни іншомовного походження, що означають хімічні або фізичні процеси, частину площі: *аналізу, тексту, імпульсу,*

синтезу; літературознавчі терміни: *стилю, сюжету, роману, жанру, епосу, міфу, образу, фарсу, евфемізму*;

- назви річок, озер, гір, вулканів, островів, півостровів, країн, областей, регіонів тощо: *Алжиру, Китаю, Єгипту, Ельзасу, Криму, Сибіру, Байкалу, Мічигану, Алтаю, Ельбрусу, Амуру, Дунаю*;

- у складних назвах населених пунктів іменник зберігає властиве йому в загальному значенні закінчення: *Кривого Рогу* (ріг – рогу), *Холодного Яру* (яр – яру), *Зеленого Гаю* (гай – гаю), *Кам'яного Броду* (брід – броду), *Нового Саду* (сад – саду);

- назви населених пунктів чоловічого роду, крім перелічених вище із закінченнями -а(-я): *Амстердаму, Гомелю, Ліверпулю, Лондону, Мадриду, Парижу, Чорнобілю*. Проте ці іменники також можуть мати й варіантне закінчення -а(-я): *Амстердама, Гомеля, Ліверпуля, Лондона, Мадрида, Парижа, Чорнобіля*;

- слова із зазначенням місця, простору: *валу, гаю, долу, лісу, майдану, регіону, світу, степу* (але *ліска, майданчика, ярка, берега, горба, пагорба, острова, хутора, хребта*);

- складні безсуфіксні слова (крім назв істот): *телецентру, телефону, телефільму, водогону, живопису, манускрипту, рукопису, трубопроводу* (але *електровоза, пароплава, теплохода, паровоза, телетайпа*).

Закінчення родового відмінка визначається значенням у багатозначних словах і омонімах. Розгляньте таблицю і запам'ятайте.

Перелік іменників з паралельним закінченням у родовому відмінку

Закінчення -а(-я)	Закінчення -у(-ю)
<i>авторитета</i> (про особу)	<i>авторитету</i> (про вплив)
<i>акта</i> (документ)	<i>акту</i> (дія)

Продовж. табл.

<i>Закінчення -а(-я)</i>	<i>Закінчення -у(-ю)</i>
<i>Алжира</i> (місто)	<i>Алжиру</i> (країна)
<i>алмаза</i> (коштовний камінь)	<i>алмазу</i> (мінерал)
<i>апарата</i> (прилад)	<i>апарату</i> (установа, штат)
<i>бала</i> (одиниця виміру)	<i>балу</i> (танцювальний вечір)
<i>блока</i> (механізм; частина споруди, машини)	<i>блоку</i> (об'єднання держав, партій)
<i>буряка</i> (одиничне)	<i>буряку</i> (збірне)
<i>вала</i> (деталь машини)	<i>валу</i> (насип)
<i>елемента</i> (деталь)	<i>елементу</i> (абстрактне)
<i>звука</i> (термін)	<i>звуку</i> (явище)
<i>інструмента</i> (один предмет)	<i>інструменту</i> (сукупність предметів)
<i>каменя</i> (шматок породи)	<i>каменю</i> (матеріал)
<i>Кизиля</i> (місто)	<i>кизилу</i> (рослина)
<i>листа</i> (писаного тексту, просто паперу, заліза)	<i>лісту</i> (листя як збірне поняття)
<i>листопада</i> (місяць)	<i>листопаду</i> (процес опадання листя)
<i>лома</i> (інструмент)	<i>лому</i> (брухт)
<i>образа</i> (ікона)	<i>образу</i> (обличчя, тип)
<i>ордена</i> (відзнака)	<i>ордену</i> (організація)

Продовж. табл.

<i>Закінчення -а(-я)</i>	<i>Закінчення -у(-ю)</i>
<i>оригінала</i> (про людину)	<i>оригіналу</i> (першотвір)
<i>папера</i> (документ)	<i>паперу</i> (матеріал)
<i>порога</i> (на вході в приміщення)	<i>порогу</i> (як переносне – рубіж, крайня межа, ліміт)
<i>потяга</i> (поїзд)	<i>потягу</i> (почуття)
<i>пояса</i> (пасок)	<i>поясу</i> (зона; просторове поняття)
<i>рака</i> (членистонога морська або річкова тварина; астр. сузір'я <i>Рака</i>)	<i>раку</i> (хвороба)
<i>рахунка</i> (документ)	<i>рахунку</i> (дія; рахування)
<i>Романа</i> (ім'я)	<i>роману</i> (жанр худ. літератури)
<i>стиля</i> (знаряддя для письма)	<i>стилю</i> (особливості, прийоми, манера)
<i>стола</i> (вид меблів)	<i>столу</i> (накритого їжею, «круглого» столу)
<i>терміна</i> (слово)	<i>терміну</i> (строк)
<i>центра</i> (у математиці, фізиці)	<i>центру</i> (просторове поняття)
<i>чавуна</i> (посуд)	<i>чавуну</i> (метал)

5.4.2. Особливості творення та вживання іменників у кличному відмінку

В українській мові форми звертання виражаються у граматичній формі кличного відмінка. Використання у звертан-

нях граматичних форм називного відмінка для української мови є ненормативним.

Особливості вживання іменників у кличному відмінку

1. Форму кличного відмінка мають обидва слова у звертаннях, що складаються:

- з двох особових імен – імені та по батькові: *Ілле Андрійовичу, Марино Семенівно*;
- із загальної назви та прізвища: *друже Максименку, колежанко Забаши*то;
- з двох загальних назв: *пане генерале, пані голово*;
- із загальної назви та імені: *репортерко Маріє, побратиме Віталію*.

2. Прикметники у складі звертання мають форму називного відмінка: *шановний пане, любий друже*.

3. В українській мові звертання *пані* індексувало статус адресата-жінки, яка перебувала у шлюбі, наприклад: *вельмишановна пані Олено, люба пані Закревсько*. Якщо ж ви звертаєтеся до незаміжньої дівчини (до юної леді), слід вживати *панно*.

Важливо вміти правильно утворювати граматичні форми кличного відмінка. Для цього слід пам'ятати низку правил:

- кличний відмінок притаманний лише іменникам I, II, III відмін: *Олено, депутате, Любове*;
- від іменників III відміни граматична форма кличного відмінка утворюється рідше (переважно в поезії) та має закінчення *-е*: *вісте, радосте*;
- іменники середнього роду й іменники всіх родів у множині граматичної форми кличного відмінка не мають (виняток – *панове*).

Особливості творення іменників у кличному відмінку

У кличному відмінку однини іменників першої відміни треба вживати закінчення *-о, -е(-є), -ю*.

- Тверда група має закінчення **-о**: *Україно, Галино, Катерино, Миколо, колего*.

- М'яка група має закінчення **-е(є)**: *Ксеніє, Ілле, Насте, редакціє*.

- Мішана група має закінчення **-е**: *теще, душе*.

- Іменники зі значенням пестливості мають закінчення **-ю**: *бабусю, доню, матусю, Настусю* (але *Насте*).

У кличному відмінку однини іменників другої відміни треба вживати закінчення **-у, -ю, -е**.

- Тверда група має закінчення **-е** у більшості безсуфіксних іменників: *друже, Антоне, Олеже (Олегу)*. Для цього типу відмінювання також характерне чергування **г, к, х // ж, ч, ш**; **-у** в іменниках із суфіксами **-к-, -ик, -ок**: *критику, дядьку* (крім *парубок – парубче*), у власних іменах іншомовного походження з основою на **г, к, х**: *Фрідріху*, а також іменники: *діду, тátu, сину*.

- М'яка група має закінчення **-ю** для більшості іменників: *Андрію, Юрію, Ігорю (Ігоре), знавцю, мовцю, водію*; **-е** для деяких іменників, що закінчуються на **-ець** (з характерним чергуванням): *женче* (від *жнець*), *кравче* (від *кравець*), *шевче* (від *шевець*), *хлопче, молодче* (але *бійцю, борцю, знавцю, добровольцю*).

- Мішана група має закінчення **-е** в загальних назвах з основою на **-ж, -р**: *газетяре, кресляре, стороже*; **-у** для деяких іменників мішаної групи з основою на шиплячий, крім **-ж, -р**: *товаришу, викладачу*.

Приклади граматично правильних форм звертання

Андрію Венедиктовичу!

Високоповажаний пане професоре!

Добродійко Мирославо!

Добродію Корнієнку!

Друже Олеже (Олегу)!

Колего Валерію!

Колежанко Валеріє Ігорівно!
Любий друже Макаре!
Магістерко Лідіє!
Микито Петровичу!
Пане президенте!
Пані господине!
Товаришу Вікторе!
Товаришу лейтенанте!
Шановна колежанко Світлано!
Шановна Софіє Іллівно!
Шановний голово правління!
Шановний пане генерале!
Шановний пане после!
Шановний пане Кравченку!
Шановні панове!
Шановні працівники!

6. ОСОБЛИВОСТІ СТУПЕНЮВАННЯ ЯКІСНИХ ПРИКМЕТНИКІВ

Якісні прикметники вказують на неоднакову міру якості, тому й можуть утворювати ступені порівняння. Існує два ступені порівняння прикметників – **вищий** та **найвищий**. У кожному зі ступенів розрізняють дві форми утворення – **просту** та **складену**.

<i>Вищий ступінь</i>		<i>Найвищий ступінь</i>	
<i>Проста форма</i>	<i>Складена форма</i>	<i>Проста форма</i>	<i>Складена форма</i>
Додавання до основи прикметника суфіксів -ш- або -иш- : <i>ширший, відповідальніший</i> . Кінцеві приголосні кореня [г], [ж], [з] разом із суфіксом [ш] змінюються на [жч]: <i>ближчий, дорожчий</i> .	Додавання до початкової форми прикметника слів більш, менш : <i>більш широкий, менш відповідальний</i>	Додавання префікса най- до простої форми вищого ступеня: <i>найвідповідальніший, найширший</i> . Може підсилюватися часткою як або що : <i>якнайвідповідальніший, щонайширший</i> . Може виражатися описовим	Додавання до початкової форми прикметника слів найбільш, найменш: <i>найбільш широкий, найменш відповідальний</i>

Продовж. табл.

Вищий ступінь		Найвищий ступінь	
Проста форма	Складена форма	Проста форма	Складена форма
Кінцевий приголосний кореня [с] змінюється на щ : <i>вищий, кращий</i> . Значення може посилюватися прислівниками набагато, далеко, куди, ще : <i>набагато ширший, ще виразніший</i>		зворотом: <i>дорожчий над усе, веселіший за всіх</i>	

Помилки, пов'язані з уживанням ступенів порівняння прикметників

- Одночасне вживання простої та складеної форми: *більш правильніше* (замість *більш правильно*); *найменш уважніший* (замість *найменш уважний*).
- Утворення найвищого ступеня порівняння за допомогою слова **самий**: *самий надійний* (замість *найнадійніший*); *самий кращий* (замість *найкращий*) тощо.
- Вищий ступінь порівняння прикметників вимагає після себе прийменників **від, за, над, проти** з відповідними відмінками або сполучників **як, ніж, аніж**: *вищий за брата* (замість *вищий свого брата*); *розумніший, ніж його однокурсники* (замість *розумніший своїх однокурсників*).
- Варто враховувати змістові відтінки форм вищого ступеня порівняння – із суфіксом **-іш-** та із суфіксом **-ш-**: *старіший* (за віком) і *старший* (за становищем), *багатіший* (щодо матеріальних статків) і *багатий* (стосується змісту), *здоровіший*

(за станом здоров'я та за розмірами) і *здоровіший* (тільки за станом здоров'я), *товстіший* (стосується лише осіб) і *товщий* (стосується і предметів).

• Деякі прикметники утворюють вищий ступінь за допомогою суплетивних (утворених від різних коренів або основ) форм: гарний – *кращий*, поганий – *гірший*, великий – *більший*, малий – *менший*, хороший – *ліпший*).

Не мають ступенів порівняння прикметники:

• із суфіксами -ав(-яв-), -уват(-юват-) зі значенням неповного вияву ознаки: *золотавий, русявий, чорнявий*;

• із суфіксами -еньк-, -есеньк-, -енн- зі значенням здрібнілості або згрубілості: *гарненький, тонесенький, здоровенний*;

• які виражають постійні (абсолютні) ознаки: *порожній, босий, лисий, сліпий*;

• які виражають недосяжну ознаку: *нездоланний, нескінченний*;

• які означають колір й утворені за кольоровою схожістю з іншими предметами: *лимонний, кавовий, малиновий*;

• які означають масть тварин: *вороний, зозулястий*;

• які мають у своїй структурі префікси **пре-, ультра-, архі-, без-, над-, за-, не-** та вже вказують на міру вираження ознаки: *заширокий, надважкий, архіважливий*.

Приклади граматично правильних ступеньованих якісних прикметників

Брат старший за (від) сестри

Вищий за всіх

Дніпро довший за Південний Буг

Добріший за (від) нього

Добріший, ніж він

Дорожчий над усе

Менш обдарований

Найбільш зручний спосіб

Наймилозвучніша мова
Найчутливіше серце
Прибутки більші від витрат
Сестра старша, ніж (як) я
Чистіша від сльози
Ще досконаліший розв'язок
Щонайцінніша думка

7. ОСОБЛИВОСТІ ВЖИВАННЯ ЧИСЛІВНИКІВ У МОВЛЕННІ ПРОФЕСІЙНОГО КОМУНІКАНТА

7.1. Особливості вживання числівників на позначення часу

- В українській мові на позначення часу вживаємо числівники від **1** до **24**.

- Години завжди вказуємо порядковим числівником, який відповідає на питання **Котра?**: *шоста година, дванадцята година*.

- Хвилини вказуємо кількісним числівником, який відповідає на питання **Скільки?**: *п'ять хвилин, п'ятнадцять хвилин (чверть), тридцять хвилин (пів)*.

- Слова «пів», «чверть» використовуються для позначення **30** та **15** хвилин: *пів на першу дня, за чверть десята*.

- Щоб повідомити про точний час події, заходу, ставимо питання **О котрій годині?** та використовуємо зворот: **о/об** + порядковий числівник жіночого роду в місцевому відмінку: *о двадцятій годині; об 11.00 – об одинадцятій годині*.

- Після тридцяти хвилин уживають прийменники **за** або **до**: *за п'ятнадцять хвилин восьма; за чверть восьма; чверть до восьмої*.

- До тридцяти хвилин уживають прийменники **на** або **по** (рідше): *двадцять на сьому, п'ять по шостій*.

- Для називання неточного часу (період між двома годинами) перед порядковим числівником уживаємо прийменник **на**: *прийду на шосту годину вечора.*

- Час можна уточнювати частиною доби: ранок з 04.00 до 8.00, день з 09.00 до 17.00, полудень 12.00, вечір з 18.00 до 23.00, північ 24.00, ніч з 01.00 до 03.00: *сьома година ранку, чверть по полудню.*

- Анормативними є числівникові сполуки з прийменниками **без і після**: *не без десяти вісім, а за десять восьма; не п'ять після семи, а п'ять по сьомій.*

Приклади граматично правильних форм числівників на позначення часу

Котра година?

6.05 – *п'ять хвилин на сьому*

7.00 – *сьома година (сьома)*

8.15 – *п'ятнадцять (чверть) на дев'яту*

9.20 – *дев'ята година двадцять хвилин (дев'ята двадцять), двадцять на десяту, двадцять по дев'ятій*

9.30 – *пів на десяту*

10.40 – *за двадцять одинадцята*

11.45 – *за п'ятнадцять (за чверть) дванадцята; чверть до дванадцятої*

15.05 – *п'ять по третій, п'ять на четверту дня*

20.30 – *пів на дев'яту вечора*

О котрій годині?

7.00 – *о сьомій годині ранку*

9.10 – *о дев'ятій десять, десять на десяту*

11.15 – *об одинадцятій п'ятнадцять, п'ятнадцять на дванадцяту*

13.00 – *о тринадцятій годині, о першій годині дня*

22.30 – *о двадцять другій тридцять; пів на одинадцяту вечора*

24.00 – *опівночі*

7.2. Правила запису цифрової інформації

- Якщо перша частина відчислівникового слова записується цифрами, то кінцева частина приєднується через дефіс: *40-мільйонний* (сорокамільйонний), *9-процентний* (дев'ятипроцентний), *100-річчя* (сторіччя).

- У числівникових сполуках до цифр дописуються літери тільки на позначення порядкових числівників: *у 2-му томі, 7-й поверх, за 1-им джерелом*. Якщо закінчення числівника позначається однією літерою, то до цифри дописується лише закінчення (від основи літери не відриваються): *по 20-у сторінку*.

- Числівники не мають відмінкових закінчень, якщо стоять після іменника: *на сторінці 35*, див. рис. 3.

- До римських цифр літери не дописуються: *у I відміні, з XX сторіччя* (нині римська нумерація рідко використовується).

- У документах після цифри (або перед нею) у дужках пишеться числівник: *500 (п'ятсот) гривень; п'ятсот (500) гривень*.

- Записуються словом прості кількісні числівники, які називають однозначне число (без вказівки на одиниці виміру): *Акт складається у трьох примірниках*.

- Записуються цифрами складні та складені числівники (крім тих випадків, коли ними починаються речення): *У списку використаної літератури подано 24 джерела. Двадцять чотири джерела було подано у списку використаної літератури*.

- Дата записується комбіновано *1 лютого 2023 року*; арабськими цифрами *01.02.2023*, або словами *першого лютого дві тисячі двадцять третього року*. Навчальні й фінансові роки мають такий зразок запису: *у 2022/23 н. р.*

Приклади запису цифрової інформації

01.06.2023

1 червня 2023 року

1-го гатунку

2-й поверх
9-го березня
випуск 2023 року
до 7-ої ранку
з 8-ї ранку
заплановано 12 виступів (але дванадцять виступів заплановано)
здобутки ХХ століття
на 40 гектарах землі
на 7-му кілометрі
на початку 90-х років
на сторінці 20-й
о 20 годині
по 6-у сторінку
слухачі 1,2,3-го курсів
у ІІ кварталі

7.3. Узгодження числівників з іменниками

- Числівник **один** узгоджується з іменником у роді, числі, відмінку: *один рік, одна публікація, одне джерело.*

- Іменник **раз** у сполученні з числівником та іменником **половина** має форму *рази*: *два з половиною рази*. Якщо дробовий числівник виражений десятковим дробом, то **раз** має форму Р.в.: *два й п'ять десятих рази*.

- Числівники **два, три, чотири, обидва** сполучаються з іменником у Н.в. мн.: *два плани, три зміни, чотири накази*. У непрямих відмінках числівники **два, три, чотири, обидва** узгоджуються з іменниками: *з п'ятьма очільниками*.

- Числівник **п'ять і далі** сполучаються з іменником у формі Р.в. мн.: *шість депутатів, сорок дев'ять сторінок*. У непрямих відмінках числівники узгоджуються з іменниками: *з двадцятьма шістьма слухачами*.

- **Нуль, десяток, сотня, тисяча, мільйон, мільярд** сполучаються з іменником у формі Р.в. мн. *сім з половиною кілометрів, тисяча примірників*.

• **Дробові числівники** сполучаються з іменником у формі Р.в. одн.: *дві третини часу, три четвертих площі*.

• **Половина, третина, чверть** сполучаються з іменником у формі Р.в. одн. і мн.: *половина групи (половина груп), чверть плану (чверть планів)*.

• **У мішаних дробах**, що включають у себе елемент з **половиною, з чвертю**, характер керування визначається числівником, який виражає цілу частину: *чотири з половиною кілометри, сім з половиною кілометрів*.

• **Півтора, півтори, півтораєста** сполучаються з іменником у формі Р.в. одн.: *півтора кілометра, півтори години, півтораєста гектара*.

• **Порядкові числівники** узгоджуються з іменниками у роді, числі, відмінку: *десятий рік, двадцять другого січня*.

• Керування **складених числівників** визначається останнім словом: *сто сорок сім депутатів, але сто сорок чотири депутати*.

Приклади граматично правильних форм узгодження числівників з іменниками

два і одна третя літра

два президенти

двадцять сім депутатів

двадцять чотири студенти

дві п'ятих планети

нуль відсотків

семеро слухачів

сім з чвертю метрів (але два з чвертю метри)

три з половиною рази (але три й п'ять десятих рази)

чверть роботи (чверть робіт)

чотири з чвертю метри

7.4. Особливості відмінювання кількісних числівників

Коли необхідно озвучити непрямі відмінки кількісних числівників, у мовця досить часто виникають проблеми. Отож слід пам'ятати правила відмінювання.

- Числівники **один, одна, одно (одне)** відмінюються, як займенники *той, та, те*: **Р.в.** *одного, однієї (одної), одних*.

- Числівники **два, три, чотири** у непрямих відмінках мають однакові закінчення (крім знахідного й орудного відмінків): **Д.в.** *двом, трьом, чотирьом*; **О.в.** *двома, трьома, чотирма*.

- Числівники **від п'яти до тридцяти**, а також **від п'ятдесяти до вісімдесяти** становлять один тип відмінювання, причому в складних числівниках змінюється тільки друга частина: **Р.в.** *п'яти (п'ятьох), восьми (вісьмох), тринадцяти (тринадцятьом)*; **О.в.** *вісімдесятьма (вісімдесятьома), шістдесятьма (шістдесятьома)*.

- Числівники **сорок, дев'яносто, сто** у непрямих відмінках мають закінчення *-а*: **Д.в.** *сорока, дев'яноста, ста*.

- Складні числівники на позначення сотень **двісті, триста, ... дев'ятсот** змінюються в обох частинах: **О.в.** *двомастами, дев'ятьмастами (дев'ятьомастами)*; **З.в.** *шістсот (шестисот)*.

- Числівники **тисяча, мільйон, мільярд, нуль** відмінюються як іменники в однині: **Р.в.** *тисячі, мільйона, мільярда, нуля*.

- **Дробові числівники** відмінюються в обох частинах: чисельникове слово змінюється як кількісний числівник, а знаменникове – як порядковий числівник: **Д.в.** *одній другій, п'яти сотим, восьми тисячним*.

- **Збірні числівники** відмінюються як відповідні їм власне кількісні (*трое* як *три*, *восьмеро* як *вісім*): **Н.в.** *семеро, двадцатеро*; **Р.в.** *семи (сімох), двадцяти (двадцятьох)*.

- Повну систему відмінкових форм мають **неозначено-кількісні числівники** **кілька, декілька, багато, небагато**, які змінюються, як числівник **два**: **Р.в.** *кількох*; **Д.в.** *декільком*.

- У **складених кількісних числівників** відмінюється кожне слово: **Д.в.** *ста п'ятдесяти восьми (вісьмом)*; **О.в.** *тисячею двомастами тридцятьма (тридцятьома) чотирма*.

***Приклади граматично правильних форм відмінювання
кількісних числівників***

7856

Н. в. сім тисяч вісімсот п'ятдесят шість

Р. в. семи тисяч восьмисот п'ятдесяти шести (сімох тисяч восьмисот п'ятдесятьох шістьох)

Д. в. семи тисячам восьмистам п'ятдесяти шести (сімом тисячам восьмистам п'ятдесятьом шістьом)

З. в. сім тисяч вісімсот п'ятдесят шість (сімох тисяч восьмисот п'ятдесятьох шістьох)

О. в. сьома тисячами восьмастами п'ятдесятма шістьма (сімома тисячами вісьмомастами п'ятдесятьома шістьома)

М. в. на семи тисячах восьмистах п'ятдесяти шести (на сімох тисячах восьмистах п'ятдесятьох шістьох)

244

Н. в. двісті сорок чотири

Р. в. двохсот сорока чотирьох

Д. в. двомстам сорока чотирьом

З. в. двісті сорок чотири (двохсот сорока чотирьох)

О. в. двомастами сорока чотирма

М. в. на двохстах сорока чотирьох

8. ОСОБЛИВОСТІ ВИРАЖЕННЯ ФОРМ ПРИСУДКІВ У ПРОФЕСІЙНОМУ МОВЛЕННІ

8.1. Особливості вживання розщеплених присудків

Для професійного мовлення характерне синтаксичне явище – «розщеплення присудка»: замість неозначеної форми дієслова вживають синонімічне сполучення «дієслово + іменник» (заміняють однослівний присудок двослівним): *оперувати – проводити операцію, аналізувати – виконувати аналіз тощо*. Під час вживання розщепленого присудка слід ураховувати його мету та значення в певному контексті.

Розщеплені присудки мають низку переваг над дієсловами:

- надають висловлюванню офіційності: *надати рекомендації – рекомендувати, висловити подяку – подякувати*;
- не всі словосполучення «дієслово + іменник» мають однослівний відповідник: *вести справу, встановити порядок, визнати провину, виявляти увагу, здійснити (провести) захід, брати участь, мати честь повідомити, надавати значення, брати до уваги*;
- іменник у розщепленому присудку чітко характеризує явище, порівняємо: *переговорити з другом* (розмовний стиль) – *вести переговори* (офіційно-діловий стиль);
- розщеплений присудок може бути поширеним означенням, наприклад: *надати чергову (декретну, академічну) відпустку*;

• розщеплений присудок може відрізнятися значенням від синонімічного дієслова, наприклад: *надати підтримку – підтримати, зробити огляд – оглянути, проводити змагання – змагатися, вести переговори – переговорити*. Словосполучення набули конкретного термінологічного значення, а неозначена форма дієслова зберігає загальнономовне значення.

***Приклади заміни неозначеної форми дієслова
розщепленим присудком***

<i>Неозначена форма дієслова (од- нослівний присудок)</i>	<i>Розщеплений присудок (двослівний присудок)</i>
розвиватися	перебувати в розвитку
виражати	служити засобом вираження
погодитись	висловити згоду
рекомендувати	надати рекомендації
протестувати	виявити протест
звітувати	подати звіт
аналізувати	виконувати аналіз
використовувати	організувати використання
вимірювати	здійснювати вимірювання
вирішити	прийняти рішення
залагоджувати	здійснювати залагоджування
контролювати	здійснювати контроль
обробляти	виконувати оброблення
перевірити	провести перевірку
погодитись	висловити згоду
подякувати	висловити подяку
пояснювати	дати пояснення
преміювати	здійснювати преміювання
прогнозувати	здійснити прогнозування
регулювати	виконувати регулювання
рекомендувати	надати рекомендації
розпоряджатися	давати вказівки
сумніватися	виявити сумнів
шукати	здійснювати пошук
ухвалити	прийняти постанову

8.2. Особливості вживання дієслівних форм на **-но**, **-то**

Однією із синтаксичних особливостей української мови, що відрізняє її від інших слов'янських мов є вживання двокомпонентних конструкцій з присудком, вираженим дієслівною формою на **-но**, **-то**. Форми на **-но**, **-то** надають реченню певного відтінку результативності й минулості: вони виражають недавно завершену дію. У реченні такі двокомпонентні конструкції є активними, оскільки не мають підмета й описують подію з об'єктом, що є додатком. Розглянемо, коли доречно вживати дієслівні форми на **-но**, **-то**.

- Замість пасивних дієприкметників, які виступають у ролі присудка та дієслів пасивного стану на **-ся** слід використовувати дієслівні форми на **-но**, **-то**: *помилки проаналізовано* (замість *помилки проаналізовані*), *зауваження враховано* (замість *зауваження враховуються*).

- Якщо вказують на результат дії без відношення до конкретної особи (виконавця): *закон прийнято, працівника звільнено*. Але: *наказ підписаний керівником, реферат написаний студентом*.

- Якщо з логічних причин узагалі не може бути конкретної особи (виконавця), дієслівні форми на **-но**, **-то** не можна вживати: *Рятувальники збирали залишки рашистської техніки, якими вкритий український чорнозем* (замість *вкрито український чорнозем*).

- Дієслівні форми на **-но**, **-то** вживають без допоміжного дієслова **було**, бо воно є зайвим і порушує стрункість тексту: *рішення ухвалено* (замість *рішення було ухвалено*), *статтю написано* (замість *статтю було написано*).

Приклади заміни присудка дієслівними формами на **-но**, **-то**

<i>Анорматив (уникаємо)</i>	<i>Норма (вживаємо)</i>
виявлені основні недоліки в курсовій роботі	виявлено основні недоліки в курсовій роботі

Продовж. табл.

<i>Аноматив (уникаємо)</i>	<i>Норма (вживаємо)</i>
відповідальність покладається на керівника	<i>відповідальність покладено на керівника</i>
воєнний стан продовжений	<i>воєнний стан продовжено</i>
документ прочитаний	<i>документ прочитано</i>
допомога ВПО продовжена	<i>допомогу ВПО продовжено</i>
завдання виконані досконало	<i>завдання виконано досконало</i>
інструкцію було прочитано	<i>інструкцію прочитано</i>
кадри зняті на передовій	<i>кадри знято на передовій</i>
наказ підписано ректором	<i>наказ підписаний ректором</i>
огляд будівельного майданчика проведений	<i>огляд будівельного майданчика проведено</i>
озвучені результати перемовин	<i>озвучено результати перемовин</i>
петиція була підписана	<i>петицію підписано</i>
питання розглядаються на зборах	<i>питання розглянуто на зборах</i>
проаналізовані способи творення термінів	<i>проаналізовано способи творення термінів</i>
протокол складений на місці ДТП	<i>протокол складено на місці ДТП</i>
рекомендації подані	<i>рекомендації подано</i>
репрезентовані паронімічні та синонімічні ряди	<i>репрезентовано паронімічні та синонімічні ряди</i>

Продовж. табл.

<i>Аноматив (уникаємо)</i>	<i>Норма (вживаємо)</i>
рішення прийняте одностайно	<i>рішення прийнято одностайно</i>
розпорядження було виконано	<i>розпорядження виконано</i>
статут прийнято трудовим колективом	<i>статут прийнято (статут прийнятий трудовим колективом)</i>

8.3. Особливості вживання пасивних конструкцій

Залежно від форми присудка розрізняють конструкції з дієсловом пасивного стану на **-ся** (*виправляються помилки, складається промова*) та з пасивним дієприкметником (*проведені дослідження, виконані завдання*).

Пасивні конструкції можуть бути:

- трикомпонентні (наявний у реченні діяч у формі додатка в орудному відмінку): *звітна доповідь готується ректором; протокол складається секретарем;*
- двоконпонентні (відсутній логічний суб'єкт (його вже названо в попередніх реченнях або він узагалі не цікавить мовця): *текст аналізується в контексті; посадовий оклад устанавлюється відповідно штатного розпису; заняття проводяться згідно з розкладом.*

Наявність пасивних конструкцій знеособлює мовлення, суперечить як логічним, так і граматичним нормам літературної мови. Такі конструкції є штучними та не властивими професійному мовленню, так як усувають активного діяча, який замість підмета стає додатком, а роль підмета виконує неживий об'єкт. Речення з пасивною конструкцією *Експериментальні дослідження проводяться науковцями* треба зробити активним: (замість пасивної конструкції доцільно вжити означено-особове речення) *Науковці проводять експериментальні*

дослідження. Об'єкт повинен бути додатком, а присудок описувати дію, спрямовану на додаток.

Замість *трикомпонентних* пасивних конструкцій треба вживати:

- активні конструкції, оскільки вони більш притаманні синтаксису сучасної української літературної мови: Студенти повинні опановувати теми трьох змістових модулів, а не Студентами повинні опановуватися теми трьох змістових модулів.

- безособові конструкції з допоміжними словами *слід, треба*: Студентам слід опанувати всі теми змістового модуля.

Замість *двокомпонентних* пасивних конструкцій треба вживати:

- дієслівну форму на **-но, -то** (якщо йдеться про подію), яка передає результативність виконаної дії (завершена дія): Контроль за виконання наказу покладено (а не *контроль покладається*) на проректора з наукової роботи; Огляд будівельного майданчика проведено (а не *огляд проводиться*); Цю вправу виконано правильно (а не *вправа виконана*);

- неозначено-особове речення (якщо йдеться про дію): Зазвичай такі помилки не виправляють (а не *помилки не виправляються*); Розмежовують поняття «усне» й «писемне» мовлення (а не *розмежовуються поняття*);

- поєднання допоміжних слів *можна, слід, треба* та неозначеної форми дієслова: Слід розмежовувати поняття «усне» й «писемне» мовлення;

- дієслово першої особи множини в узагальненому значенні: Розмежовуємо поняття «усне» й «писемне» мовлення.

Приклади заміни пасивних конструкцій

Аноматив (уникаємо)	Норма (вживаємо)
Вибачаюся за несвоєчасне повернення літератури	<u>Перепрошую</u> за несвоєчасне повернення літератури

Продовж. табл.

<i>Аноматив (уникаємо)</i>	<i>Норма (вживаємо)</i>
Відповідальність за дотримання правил безпеки покладається на керівника	Відповідальність за дотримання правил безпеки <u>покладено</u> на керівника
Врегульовуються непорозуміння, що склалися	<u>Врегульовано</u> непорозуміння, що склалися
Дані обробляються комп'ютером	Комп'ютер <u>обробляє</u> дані
Депутатами приймаються закони	Депутати <u>приймають</u> закони
Експериментальні дослідження проведені	Експериментальні дослідження <u>проведено</u>
Зазвичай такі матеріали нами не виправляються	Зазвичай такі матеріали ми <u>не виправляємо</u>
Звіт складається працівником	Працівник <u>складає</u> звіт
Звітна доповідь готується ректором	Звітну доповідь <u>готує</u> ректор
Кожен документ складається за певним зразком	Кожен документ <u>складають</u> за певним зразком Кожен документ <u>слід складати</u> за певним зразком
Комісія, де розглядаються питання опіки	Комісія, де <u>розглядають</u> питання опіки
Кошторис затверджується комісією	Комісія <u>затверджує</u> кошторис
Не сприймається сучасними мовознавцями однозначно	Сучасні мовознавці <u>не сприймають</u> однозначно
Проблема розробляється в аспекті	Проблему <u>розроблювано</u> в аспекті

Продовж. табл.

<i>Аноматив (уникаємо)</i>	<i>Норма (вживаємо)</i>
Розмежуються поняття «літературна мова» й «діалектна мова»	<u>Розмежують</u> поняття «літературна мова» й «діалектна мова» <u>Слід розмежовувати</u> поняття «літературна мова» й «діалектна мова»
Стаття готується науковцем	Науковець <u>готує</u> статтю
Студентами пишуться твори	Студенти <u>пишуть</u> твори
Студентами-іноземцями повинна вивчатися українська мова	Студенти-іноземці <u>повинні вивчати</u> українську мову Студентам-іноземцям <u>слід вивчати</u> українську мову
Текст аналізується в контексті	Текст <u>аналізовано</u> в контексті
Тема дисертації затверджується Науковою координаційною радою	Тему дисертації <u>затверджує</u> Наукова координаційна рада
Треба враховувати час, що витрачається на підготовку статистичних даних	Треба враховувати час, що <u>витраять</u> на підготовку статистичних даних
У навчальному посібнику пропонуються три змістових модулі	У навчальному посібнику <u>запропоновано</u> три змістових модулі
Усі пристрої розробляються відповідно до вимог цього стандарту	Усі пристрої <u>розробляють</u> відповідно до вимог цього стандарту
Хворим надається допомога	Хворим <u>надають</u> допомогу
Ці правила стосуються всіх товарів, які імпортуються в Україну	Ці правила <u>слід застосовувати</u> до всіх товарів, які <u>імпортують</u> в Україну

9. ОСОБЛИВОСТІ ВЖИВАННЯ АКТИВНИХ ДІЄПРИКМЕТНИКІВ

Активні дієприкметники теперішнього часу не характерні для української мови. Науковці пропонують замінювати їх відповідними граматичними формами та конструкціями, а саме: прикметниками, іменниками, словосполученнями, рідше підрядними реченнями та іменниками-прикладками.

Приклади питомих форм заміни активних дієприкметників іменниками

Аноматив (уникаємо)

адресуючий

акомпануючий

виконуючий

виступаючий

відпочиваючий

віруючий

головнокомандуючий

головуючий

голодуючі

Норма (вживаємо)

адресант

акомпаніатор

виконувач, виконавець

доповідач, лектор, промовець

відпочивальник

вірянин, вірник

головнокомандувач

голова

голодувальники, морені голодом

Аноматив (уникаємо)

Норма (вживаємо)

голосуючий	<i>виборець</i>
завідуючий	<i>завідувач</i>
знаючий	<i>знавець</i>
зустрічаючі	<i>зустрічальники (кого зустрічали)</i>
інакодумаючий	<i>інакодумець</i>
інакомислячі	<i>інакодумці</i>
інспектуючий	<i>інспектор</i>
керуючий	<i>керівник</i>
керуючі підприємств	<i>керівники підприємств</i>
командуючий	<i>командувач</i>
контролюючий	<i>контролер</i>
нападаючий	<i>(про бандита) – напасник; (про футболіста) – нападник, форвард</i>
обслуговуючий персонал	<i>обслуга</i>
оточуюче середовище	<i>довкілля</i>
оточуючі	<i>оточення</i>
оточуючі люди	<i>оточення</i>
перевіряючий	<i>перевірник</i>
подорожуючий	<i>подорожній (мандрівник)</i>
поступаючий	<i>вступник</i>
потопаючий	<i>потопельник</i>
початкуючий	<i>початківець</i>
працюючий	<i>працівник</i>
проживаючий	<i>житель, мешканець</i>

Аноматив (уникаємо)

Норма (вживаємо)

симпатизуючий

симпатик

страйкуючий

страйкар

управляючий

управлінець (керівник)

***Приклади питомих форм заміни активних
дієприкметників прикметниками***

Аноматив (уникаємо)

Норма (вживаємо)

бажаючи складати ЗНО

охочи складати ЗНО

біжуча вода

проточна вода

біжучий рядок

рухомий рядок

блукаючий сюжет

мандрівний сюжет

ведуча організація

провідна організація

видихаюче повітря

видихуване повітря

визначаюче поняття

визначуване поняття

використовуюче обладнання

використовуване обладнання

вимірююча величина

вимірювана величина

віддаюча потужність

віддавана потужність

відстаючий учень

відсталий учень

вміщуючий залізо

багатий на залізо

водоплаваючі птахи

водоплавні птахи

ворогуючі сторони

ворожі сторони

<i>Аноматив (унікаємо)</i>	<i>Норма (вживаємо)</i>
вражаючий ефект	<i>могутній ефект</i>
вражаючі результати	<i>разючі результати</i>
галопуюча інфляція	<i>обвальна, нестримна інфляція</i>
гальмуючий шар	<i>гальмівний шар</i>
діюча особа	<i>дійова особа</i>
діючий вулкан	<i>активний вулкан</i>
діючий закон	<i>чинний закон</i>
домінуючий мотив	<i>домінантний мотив</i>
досліджуючий розчин	<i>досліджуваний розчин</i>
друкуючий пристрій	<i>друкувальний пристрій</i>
думаюча, мисляча людина	<i>вдумлива людина</i>
жарознижуючий засіб	<i>жарознижувальний засіб</i>
живлюче середовище	<i>живильне середовище</i>
життєстверджуючий настрій	<i>життєствердний настрій</i>
застосовуючий код	<i>застосовний код</i>
захоплюючі краєвиди	<i>захопливі, привабливі, звабливі, принадні краєвиди</i>
зберігаючий актуальність	<i>злободенний, і досі актуальний</i>
зв'язуюча ланка	<i>сполучна ланка</i>
зволожуючий крем	<i>зволожувальний крем</i>
зворушуюча зустріч	<i>зворушлива зустріч</i>
знаюча людина	<i>тямуща, компетентна, обізнана людина</i>
знеболюючий засіб	<i>знеболювальний або засіб від знеболення</i>
зникаючі види	<i>напівзниклі види</i>
зростаюча хвиля	<i>зросла хвиля</i>

<i>Аноматив (уникаємо)</i>	<i>Норма (вживаємо)</i>
існуюча категорія	наявна категорія
існуючий план роботи	чинний план роботи
існуючі кордони	сучасні кордони
існуючі методи	наявні методи
існуючі недоліки	наявні недоліки
існуючі норми	нинішні (усталені, теперішні) норми
комплектуючі матеріали	комплектувальні матеріали
контролюючий процес	підконтрольний процес
координуючий центр	координаційний центр
миючі засоби	мийні засоби, засоби для миття
наступаюче свято	прийдешнє свято
невиліковуюча рана	невигойна рана
недалекомисляча людина	недалекоглядна людина
незаперечуючі доводи	незаперечні доводи
неконвертуюча валюта	неконвертована валюта
непереборююча сила	непереборна (невідпорна) сила
неподіляючий проміжок	неподільний проміжок
непорівнюючі поняття	непорівнянні поняття
непромокаюча тканина	непромокна тканина
непроникаюча перегородка	непроникна перегородка
неусуваючий дефект	неусувний дефект
обезболюючий засіб	знеболювальний засіб
обертаюче крісло	поворотне крісло
обнадіюючі показники	обнадійливі показники

<i>Аноматив (уникаємо)</i>	<i>Норма (вживаємо)</i>
обтікаюча форма	обтічна форма
обтяжуючі обставини	обтяжливі обставини
оточуюче середовище	навколишнє середовище, довкілля
пануюча ідея	панівна ідея
пануюча тенденція	панівна тенденція
переконуючий аргумент	переконливий аргумент
переконуючий доказ	переконливий доказ
підростаюче покоління	молоде покоління
підтверджуюча послуга	підтвердна послуга
правляча еліта	керівна еліта
пресуючий агрегат	пресувальний агрегат
приваблююча пропозиція	приваблива пропозиція
прохолоджуючі напої	прохолодні напої
радіючий студент	зраділий студент
розподілюючий ресурс	розподілюваний ресурс
руйнуюча енергія	руйнівна енергія
слідуючого разу	наступного разу
споживаюча потужність	споживана потужність
стабілізуючий курс	стабілізаційний курс
стискуюча рідина	стислива рідина
супроводжуючий документ	супровідний документ
торгуючі організації	торговельні організації
усуваючий дефект	усувний дефект

Аноматив (уникаємо)

уточнюючі члени речення
хвилюючий момент
хвилюючі слова
чаруючий погляд
читаючий колектив

Норма (вживаємо)

уточнювальні члени речення
зворушливий момент
зворушливі слова
чарівливий погляд
читацький колектив

***Приклади питомих форм заміни активних
дієприкметників словосполученням***

Аноматив (уникаємо)

енергозберігаючі лампи
забудовуюча ділянка
захоплюючий фільм
зберігаючий актуальність
зростаюча інфляція
їдучий до столиці
касаюча нас стаття
комплектуючі деталі
контролюючі органи
люблячий тебе
містячий золото
перебуваючий на ремонті
підслуховуючий пристрій
сидячі місця
слабнучі поштовхи

Норма (вживаємо)

лампи енергозбереження
ділянка під забудовою
дуже цікавий фільм
і досі актуальний
щораз більша інфляція
по дорозі до столиці
стаття про нас
деталі для комплектування
органи контролю
з любов'ю до тебе
із вмістом золота
поставлений на ремонт
пристрій для підслуховування
місця для сидіння
щораз слабші поштовхи

Аноматив (уникаємо)

справа в слідуючому

стоячі місця

Норма (вживаємо)

справа ця така

місця для стояння

***Приклади питомих форм заміни активних
дієприкметників підрядним реченням***

<i>Аноматив (уникаємо)</i>	<i>Норма (вживаємо)</i>
знаючий фізику	що знає фізику
інформуючий населення	той, що інформує населення
нападаюча на сусідню країну	що напала на сусідню країну
перебуваючий за кордоном	що перебуває за кордоном
перебуваючий у відрядженні	що перебуває у відрядженні
плачуча дівчина	дівчина, яка плаче (у сльозах)
подорожуюча особа	особа, яка подорожує
працюючий у великій компанії	що працює у великій компанії
рухаючий механізм	механізм, що рухається

***Приклади питомих форм заміни активних
дієприкметників іменником-прикладкою***

Аноматив (уникаємо)

виборюючий народ

збираюча лінза

керуючий партнер

лідируюча команда

лікуючий лікар

паразитуючий гриб

початкуючий поет (бізнесмен)

Норма (вживаємо)

народ-борець

лінза-збирач

керівник-партнер

команда-лідер

лікар-куратор

гриб-паразит

поет-початківець, бізнесмен-
початківець

10. СКЛАДНІ ВИПАДКИ СИНТАКСИЧНОГО КЕРУВАННЯ

Керування – синтаксичне підпорядкування одного слова іншому, яке полягає в тому, що опорне слово (зі значенням дії, процесу, стану) вимагає від залежного слова певної відмінкової форми іменника чи займенника з прийменником або без нього.

Складними випадками керування, що можуть призвести до помилок, є:

- близькозначні слова-синоніми можуть вимагати різних відмінків: *оволодіти* (чим?) *англійською мовою* – *опанувати* (що?) *англійську мову*;
- слова-пароніми мають не тільки різне значення, а й різні можливості керування: *повстати* (на що? проти чого?) *на боротьбу* – *постати* (перед ким? перед чим?) *перед суддею*;
- неправильне використання прийменників (можуть бути зайвими або обов'язковими): *за редакцією*, а не *під редакцією*; *вивчаючи / у процесі (під час) вивчення*, а не *при вивченні*; *уболівання за долю України*, а не *уболівання долею України*;
- вплив російських конструкцій з прийменником **по**: *називати на ім'я*, а не *називати по імені*; *з тієї причини*, а не *по тій причині*;
- уживання спільного додатка біля дієслова або віддієслівного іменника, які керують різними відмінками: *Створити*

групу взаємодопомоги і взяти участь у її роботі, а не Створити (що?) і взяти участь (у чому?) у роботі групи взаємодопомоги.

**Приклади синонімічних та паронімічних конструкцій
дієслівних керувань**

дізнаватися (про що?) – дізнаватися про втрати	взнавати (що?) – взнавати правду
запобігати (чому?) – запобігати аваріям, війнам, втратам	застерігати (від чого?) – застерігати від наслідків, від втрат
запобігати (чому?) – запобігати хворобі, лиху	уникнути (чого?) – уникнути правопорушень, уникнути непорозумінь
застерегти (від чого?) – застерегти від небезпеки, застерегти від банкрутства	попередити (про що?) – попередити про напад, попередити про звільнення
знущатися (з кого?) – знущатися з народу, знущатися з мирних жителів	збиткуватися (над ким?) – збиткуватися над товаришем
навчатися (чого?) – навчатися мови, музики	вчити (що?) – вчити мову, музику
наслідувати (кого? що?) – наслідувати традиції	слідувати (чому?) – слідувати інструкції
оволодіти (чим?) англійською мовою	опанувати (що?) англійську мову
оплачувати (що?) – оплачувати комунальні послуги, оплачувати публікацію статті	платити (за що?) – платити за навчання, платити за консультацію лікаря
оснований (на чому?) – оснований на правилах, оснований на фактах	заснований (ким?) – заснований науковцем, заснований ректором

Продовж. табл.

переможений (у чому?) – <i>переможений у війні, переможений у битві</i>	переможний (що?) – <i>переможний турнір, переможний проєкт</i>
підсумовувати (що?) – <i>підсумовувати видатки, підсумовувати збитки</i>	сумувати (за чим?) – <i>сумувати за домівкою, сумувати за батьківщиною</i>
повідомити (кому?) – <i>повідомити слухачам</i>	поінформувати (кого?) – <i>поінформувати студентів</i>
повстати (на що? проти чого?) – <i>повстати на боротьбу, повстати проти агресії</i>	постати (перед ким? перед чим?) – <i>постати перед очима; постати перед ворогом</i>
пригадати (що?) – <i>пригадати зміст</i>	нагадати (про що?) – <i>нагадати про зв'язки</i>
прирівняти (до чого?) – <i>прирівняти до нуля, прирівняти до сертифіката</i>	зрівняти (з чим?) – <i>зрівняти з землею</i>
рівнятися (на що? на когось) – <i>рівнятися на європейські стандарти, рівнятися на наставника</i>	дорівнювати (скільки? що?) – <i>дорівнювати двомстам, має дорівнювати довжина каната</i>
сповнений (чого?) – <i>сповнений гордоців, сповнений любові</i>	наповнений (чим?) – <i>наповнений болем, наповнений відчаєм</i>
спричиняти (що?) – <i>спричиняти галас, спричиняти паніку</i>	спричинятися (до чого?) – <i>спричинятися до порушення травлення, спричинятися до паніки</i>
стилізований (під що?) – <i>стилізований під старовину; стилізований (що?) – стилізований тризуб, стилізований одяг</i>	стилістичний (що?) – <i>стилістичний аспект, стилістичний засіб</i>

Продовж. табл.

торкатися (чого?) – торкатися питання, торкатися проблеми	доторкатися (до кого? до чого?) – доторкатися до очей, доторкатися до людини
форсувати (що?) – форсувати Дніпро, форсувати позиції ворога	форсити (чим?) – форсити розкошами, форсити манерами
характерний (для кого? для чого?) – характерний для науковців, характерний для наукового стилю	властивий, притаманний (кому? чому?) – властивий науковому стилю, притаманний науковцям

Приклади прийменникових керувань

<i>Аноматив (уникаємо)</i>	<i>Норма (уживаємо)</i>
вага досягає до 70 кг	вага досягає 70 кг
видатки по бюджету	видатки на бюджет
відпустка по догляду за дитиною	відпустка для догляду за дитиною
декларуючи про передачу землі	декларуючи передачу землі
дослідження по проблемам безробіття	дослідження з проблеми безробіття
зауваження по роботі	зауваження щодо роботи
комітет по боротьбі з корупцією	комітет для боротьби з корупцією
майте про це на увазі	майте це на увазі
називати по імені	називати на ім'я
немає сумнівів про те, що...	немає сумнівів, що

Продовж. табл.

<i>Аноматив (уникаємо)</i>	<i>Норма (уживаємо)</i>
оплатити по рахунку	<i>оплатити рахунок</i>
під редакцією	<i>за редакцією</i>
по багатьом причинам	<i>з багатьох причин</i>
по вказівці декана	<i>за вказівкою декана</i>
по електронній пошті	<i>електронною поштою</i>
по запрошенню	<i>на запрошення</i>
по кількості запитів	<i>за кількістю запитів</i>
по порядку	<i>поспідовно</i>
по справі	<i>щодо справи</i>
по телефону	<i>телефоном</i>
по технічним причинам	<i>з технічних причин</i>
по тій причині	<i>з тієї причини</i>
по характеру	<i>за вдачею</i>
по хворобі (за хвороби)	<i>через хворобу</i>
повниться від щастя	<i>повниться щастям</i>
поступаються за рівнем	<i>поступаються рівнем</i>
працювати по сумісництву	<i>працювати за сумісництвом</i>
при аналізі наукової роботи	<i>під час аналізу наукової праці</i>

Продовж. табл.

<i>Аноматив (уникаємо)</i>	<i>Норма (уживаємо)</i>
при вивченні	<i>вивчаючи, у процесі (під час) вивчення</i>
при житті ученого	<i>за життя ученого</i>
при життю	<i>за життя</i>
при зустрічі	<i>під час зустрічі</i>
при мені посвідка на проживання	<i>у мене посвідка на проживання</i>
при обробці даних	<i>коли опрацьовують відомості</i>
при одному згадуванні	<i>від самої згадки, самого спогаду</i>
при оформленні статті	<i>під час оформлювання статті</i>
при переказі коштів	<i>переказуючи кошти</i>
при підписанні договору	<i>під час підписання договору</i>
при прийнятті рішення	<i>приймаючи рішення</i>
при розгляді питання	<i>під час розгляду питання</i>
при умові	<i>за умови</i>
при цих словах	<i>сказавши це</i>
прибув по призначенню	<i>прибув за призначенням</i>
рекомендації по складанню	<i>рекомендації щодо складання</i>
скупий словами	<i>скупий на слова</i>

Продовж. табл.

<i>Анорматив (уникаємо)</i>	<i>Норма (уживаємо)</i>
уболівання долею нашої держави	уболівання за долю нашої держави
хворий коронавірусом	хворий на коронавірус

ПРАКТИЧНИЙ БЛОК

Завдання для самоконтролю

1. Поставте наголос у поданих словах.

Одноразовий, оптовий, одинадцять, перевезти, роздрібний, сантиметр, середина, разом, царина, черговий, текстовий, уподобання, посередині, перепис, котрий, ознака, довідник, багаторазовий, випадок, фаховий, поняття, пізнання, квартал, витрати, виразний, похвала, показник, корисний, вигоди, хаос, центнер, посланець, пізнання, переїзд, маркетинг.

2. З'ясуйте лексичне значення слів, у яких наголос виконує смислорозрізнявальну функцію, та введіть їх у речення.

Броня і броня; відомість і відомість; вигода і вигода; господарський і господарський; електрик і електрик; злічений і злічений; лікарський і лікарський; людський і людський; нескінченний і нескінчений; орган і орган; похідний і похідний; правило і правило.

3. Підкресліть слова з подвійним наголосом.

Розбір, розруб, фаховий, зокрема, завжди, донька, первісний, довідник, рукопис, випадок, помилка, договір, чотирнадцять, батьківщина, житло, сантиметр, подання, листопад, також, правило, перепис, показ, приріст, зобов'язання, численний, найважливіший, перепустка, мережа, жалюзі, бюлетень, автори, виразний, вчення, всередині.

4. Поставте наголос у виділених словах, дотримуючись акцентологічних норм.

Відомості про користувачів; *господарсько-фінансова* діяльність; *гуртожиток* для переселенців; *договірні* зобов'язання; *екзаменаційна відомість*; економічний *показник*; *експертний* висновок; *завдання* для студентів; *корисні* звички; *маркетингова* мережа; *найважливіший* чинник; *неодноразові* порушення; *новий* правопис; *обмін* полоненими; *податковий* кодекс; *посланець* миру; *ринкові* відносини; *сенсорна* кнопка з підсвіткою; *численні* послуги.

5. Виберіть із поданих у дужках варіантів правильне тлумачення слова.

Апеляція (*оскарження, офіційне схвалення*); референт (*помічник, речник*); протектор (*відтінок, покровитель*); монографія (*праця, що має одного автора; праця, у якій досліджено одне питання*); паритет (*рівність, надуманість*); інтервенція (*скупчення, вторгнення*); симптом (*ознака, якість*); репродукувати (*відтворювати, схвалювати*); диференціація (*припущення, розподіл*); ігнорувати (*зневажати, легковажити*); респектабельний (*вигідний, поважний*); варіабельний (*змінний, варіативний*); консолідувати (*приховувати, згуртовувати*); іманентний (*властивий, зосереджений*); преференція (*велич, пільга*); спічрайтер (*речник, промовописець*); стагнація (*сталість, застій*).

6. Підкресліть іншомовні слова у поданих реченнях. З'ясуйте доцільність заміни цих слів власне українськими синонімами.

1. У Національному університеті кораблебудування імені адмірала Макарова організовано презентацію посібника «Культура мовлення». 2. Під час війни активізувалися українсько-британські відносини. 3. Стабільність гривні необхідна для зміцнення економіки держави. 4. Психіка як продукт мозку є суб'єктивним відображенням об'єктивної дійсності. 5. Пролонгована дія договору про нерозголошення конфіденційної інформації. 6. Ці поклади нівелюють нерівність схилів.

7. Форсування Дніпра під час Другої світової війни ввійшло у підручники з історії України. 8. Це найпростіший приклад конфронтації думок. 9. Кабмін рекомендував розробити та супроводжувати у Верховній Раді законопроект про лобіювання до кінця 2022 року. 10. Показано індиферентність політичних технологій.

7. Доберіть українські відповідники до слів іншомовного походження та складіть терміносполуки професійного мовлення.

Автентичний, адекватний, асиміляція, деструктивний, домінувати, екстрений, іманентний, інновація, конвенція, консолідувати, концентрація, легітимний, менеджмент, нівелювати, паритет, прерогатива, преференція, пролонгований, репрезентувати, респектабельний, синтез, спічрайтер, стагнація, трансформація, унітарний, фундаментальний.

8. Замініть виділені власномовні слова, де це доречно, іншомовними.

Виняткова думка, вишукане вбрання, відповідний рівень знань, вільнодумний народ, внести поправки, дитяча книгозбірня, застій економіки, земельний сектор, знецінювання національної валюти, людяне ставлення, найпростіший спосіб, накопичувати досвід, напасницька політика, настанова очільника, непрониклива обшивка, новітні технології, об'єднувати силові структури, поважний посол, подати оскарження, правдива інформація, притаманний ризик, приховані докази, продовжений термін, представляти компанію, рівність сил, складач промов президента, стверджувати факти, сучасний пристрій, тотожні поняття, уподібнення приголосних, якнайменші витрати.

9. Доберіть до пропонованого слова з дужок одне, що логічно з ним в'яжеться.

Білет (на потяг, лотерейний, проїзний)

Виборчий (особа, діляниця, орган)

Виключний (право, сміливість, роль)

Відношення (до наставника, до батьків, математичне)
Військовий (стан, комісаріат, злочин)
Громадянський (війна, транспорт, думка)
Дійовий (дієвий) (засіб, закон, право)
Завдання (бойове, логічне, розв'язане)
Іноземний (словник, агент, слово)
Компанія (військова, вступна, торговельна)
Не дивлячись (на труднощі, в очі, на війну)
Особистий (підпис, рахунок, посвідчення)
Подальший (проект, життя, питання)
Показник (дороги, культури, алфавітний)
Положення (про загальну мобілізацію, економічне, між-народне)
Приводити (до перемоги, до непорозуміння, до втечі)
Робітник (газети, майстерні, бібліотеки)
Споживчий (інтереси, кошик, погляди)
Суспільний (мовник, думка, організація)
Тактичний (особа, перевага, настанова)
Узгоджувати (проект, порядок денний, з керівником)
Уява (убога, чітка, про десятиковий дріб)

10. Замініть визначення словами-паронімами чи словами-синонімами.

1. **А** Який поширюється тільки на когось, щось; єдиний.
Б Становить виняток із загальних правил.

2. **А** Довести справу до остаточного кінця. **Б** Називає кінець різноманітних дій, видів роботи, діяльності, відрізка життя, навчання.

3. **А** Особа, яка бере участь у певному трудовому процесі, працює за певним фахом. **Б** Створює матеріальні цінності, працюючи на промисловому підприємстві.

4. **А** Активно діє, впливає на когось, щось. **Б** Має силу, частіше юридичну.

5. **А** Стосується війська, військовослужбовця. **Б** Стосується війни, пов'язаний з нею.

6. **А** Пристосований, призначений для життя людей.
Б Обжитий, у якому живуть люди.

7. **А** Питання, яке розв'язується шляхом обчислень за визначеною умовою. **Б** Запланований обсяг робіт, якісь доручення.

8. **А** Виражає індивідуальність певної особи. **Б** Стосується особи; відкритий на окрему особу.

9. **А** Обговорювати що-небудь, доходити єдиної думки, усувати розбіжності в чомусь. **Б** Установлювати відповідність між чимось.

10. **А** Здатність уявляти – змальовувати, створювати щось у думках, свідомості. **Б** Розуміння чого-небудь, знання, яке ґрунтується на основі попереднього досвіду.

11. Зредагуйте словосполучення, у яких допущені помилки.

Користуватися повагою, договірні обов'язки, здавати іспити, вважати необхідним, некоректно по відношенню до мене, проректор з наукової роботи, у справах служби, дружні відношення, включено до повістки дня, в якості очільника відомства, вітальна адреса, винести подяку, грошовий переказ, заслуговує на увагу, виписка із протоколу, мова йдеться про, брати до уваги, розв'язати проблему, тактичний вчинок, підвести коротке резюме, незважаючи на обставини, мати авторитет, учбовий відділ, на основі Положення про працю, згідно опитування, датований двадцять восьмим лютим, добре відношення до своїх обов'язків, житель України, пріоритетні задачі, поставив питання.

12. Поясніть, як правильно сказати.

Мешкати за адресою *чи* проживати за адресою? Вітальний адрес *чи* вітальна адреса? Військовий стан *чи* воєнний стан? Наукова робота *чи* наукова праця? Суспільний продукт *чи* громадський продукт? Торговельна кампанія *чи* торговельна компанія? Відношення до справи *чи* відношення синтаксичне? Ставити запитання *чи* ставити питання? Численна аудиторія

чи чисельна аудиторія? Споживацька психологія *чи* споживча психологія? Алфавітний показчик *чи* алфавітний показник? Погоджувати бюджет *чи* узгоджувати бюджет? Професіональний промовець *чи* професійний промовець? Слов'янська писемність *чи* слов'янська письменність? Природне паливо *чи* природне пальне? Особистий запис *чи* особовий запис? Іншомовна лексика *чи* іноземна лексика? Завдання уряду *чи* задача уряду? Державницька позиція *чи* державна позиція? Ділянка фронту *чи* діляниця фронту? Чинний правопис *чи* дієвий правопис? Не дивлячись на воєнний стан *чи* незважаючи на воєнний стан? Сфера економіки *чи* галузь економіки?

13. Зредагуйте недоречно вживані наведені словосполучення.

Акваторія водних об'єктів; виключно ексклюзивний; відшкодувати шкоду; вільна вакансія; внести внесок; вперше дебютувати; гіпотетичне припущення; демобілізувався з армії; державний чиновник; дивний парадокс; дитячий лікар-педіатр; забезпечити безпеку; імпортувати з-за кордону; кваліфікований фахівець; колишній експрем'єр; комунікативне спілкування; консенсус думок; маршрут руху; мій власний погляд; моя особиста думка; народний фольклор; невикористані резерви; організувати організацію; остаточний вердикт; попереднє планування; преїскурант цін; промислова індустрія; саміт на вищому рівні; спускатися вниз; тимчасове відстрочення; фінальний кінець; широко поширений.

14. Віднайдіть та виправте у поданих реченнях плеонастичні та тавтологічні конструкції.

1. Від початку війни розвиток промислової індустрії в Україні стрімко впав. 2. Наразі основним завданням працездатного населення є працевлаштування на роботу. 3. Віднайдіть тавтологічні повторення у реченні. 4. Особисто я вже ознайомилася із преїскурантом цін. 5. Тривалість консультації в режимі онлайн триває одну годину. 6. У процесі навчального процесу студентам варто набути навичок технічного перекладу. 7. Цього дня в Києві відбулася велика хода та мітинг

на Майдані Незалежності, які зібрали багаточисленну кількість громадян України. 8. Ріелтори та агентства нерухомості у всьому світі працюють за виключно ексклюзивними договорами. 9. Загарбники намагаються активізувати діяльність диверсійно-розвідувальних груп на території України. 10. Для України навіть після закінчення війни головним пріоритетом залишиться безпека. 11. Реформа держуправління передбачає підвищення ефективності державних чиновників. 12. Чимало людей важко орієнтуються у своїх емоційних почуттях. 13. Цікаві історії минулого розповідають про героїчну мужність і стійкість українського народу. 14. Надаємо офіційно надійну гарантію якості хутряних виробів. 15. Бувають і такі, хто зовні не демонструє, проте є справжнім патріотом Батьківщини.

15. Від іменників чоловічого роду, які називають осіб за родом діяльності, утворіть фемінітиви та запишіть їх у три стовпчики: утворені за допомогою суфікса -к-, утворені за допомогою суфікса -иц-, утворені за допомогою суфікса -ин-.

Актор, аналітик, борець, бригадир, бунтар, вантажник, верстальник, видавець, виробник, висуванець, відвідувач, візник, делегат, дизайнер, диктор, динамівець, діяч, дослідник, заготівник, заспівувач, збирач, знавець, історик, каскадер, килимар, ковзаняр, комерсант, коректор, кореспондент, кравець, кресляр, курсант, лікар, маляр, олійник, офіціант, підприємець, перекладач, переможець, практикант, продавець, прозаїк, рахівник, ремонтник, репетитор, репортер, рятівник, співець, таксист, театрал, ткач, тренер, учитель, фахівець, читач, шахіст, шахтар.

16. Запишіть граматично правильно іменники, у яких допущені помилки у творенні фемінітивів.

Адвокатеса, бібліотекарка, видавчиня, викладачка, депутатка, директорка, дослідниця, доцентша, завідувачка, ініціаторша, історикиня, кореспондентша, кравчиня, лісничка,

магістерка, митекиня, музикантка, очільниця, парфумерниця, переможниця, плавчиха, поетеса, початківка, професорка, психологиня, речниця, секретарша, скульпторша, театральниця, терапевтка, ткачиха, хірургеса, шефиня.

17. Утворіть від назв населених пунктів катойконіми у формі чоловічого та жіночого родів.

Біла Церква, Виноградів, Вознесенськ, Дніпро, Донецьк, Дрогобич, Житомир, Зелений Гай, Івано-Франківськ, Ірпінь, Каховка, Київ, Криве Озеро, Кривий Ріг, Луцьк, Львів, Миколаїв, Михайлівка, Новий Буг, Одеса, Олександрівка, Підгородня, Полтава, Рівне, Самбір, Східниця, Тернопіль, Херсон, Черкаси, Чернігів, Чоп, Яготин.

18. Утворіть від топонімів, що мають складну чи складену назву, катойконіми у формі множини.

Андрієво-Іванівка, Білоп'їлля, В'єрхня Сілезія, Вінницькі Стави, Вішній Волоч'ок, Великий О́стюг, Великі Ло́ки, Вернігородок, Верхньодніпр'ївськ, Ві́та-Поштова, Го́ла Приста́нь, Гостролу́ччя, Гуля́йпо́ле, Дави́дів Брі́д, Дми́тро-Варва́рівка, Дорогобу́ж, Жи́тні Го́ри, Зе́лений Га́й, Ка́м'яна Ба́лка, Ка́м'яне́ць-Поді́льський, Копа́йгород, Красново́дськ, Криві́й Ріг, Криве́ Озеро, Лі́пова До́лина, Лі́са Го́ра, Мало́яросла́вець, Миха́йло-Коцю́бінське, Но́вгород-Сі́верський, Нижньоки́лімськ, Новово́лінськ, Новогра́д-Во́лінський, П'ятиха́тки, Печі́води, Ра́ва-Руська, Се́миго́ри, Се́мипі́лки, Сорокодо́би, Старокостянти́нів, Трипі́лля, Хо́лодний Я́р, Часови́й Я́р, Чи́стово́дне, Ши́рокий Ла́н, Ясногоро́дка.

19. Розшифруйте подані графічні скорочення та аббревіатури, поставивши слова у правильну граматичну форму.

Адмін., брош., в. о., напр., у т. ч., заст., ф-т, прикл., с., канд., рец., шк.-інт., в/ч, о/с, гр., мм, п-к, т, ЗАТ, ЗВО, ЗНО, ЗСУ, ПП, УДК, ЗМІ, МЗС, СБУ, ДТП, ВО, ТОВ, ККД, кВт, га, смт, м/хв.

20. Запишіть графічні скорочення поданих слів і словосполучень.

Виконувач обов'язків, виробниче об'єднання, військова частина, господарство, гривня, громадянин, дивись, житловий масив, заступник, і тому подібне, кілокалорія, кілометр на годину, міліграм, мільярд, місто, наприклад, начальник, номер, пан, панове, порівняйте, посібник, поштова скринька, примірник, пропозиція, район, рисунок, розділ, розрахунковий рахунок, роки, сільськогосподарський, слово, станція, старший викладач, століття, сторінка, та інші, тисяча, товариство, український, умовна одиниця, штука, щорічний.

21. Від поданих словосполучень утворіть аббревіатури та запишіть їх у три стовпчики, залежно від способу творення (складові, змішані, ініціальні).

Автозаправна станція, автотранспортне підприємство, адміністративний ресурс, виробниче об'єднання, військовий комісаріат, вільно конвертована валюта, генеральний штаб, державне мито, дипломатичне представництво, Донецький басейн, завідувач кафедри, інформаційне бюро, колективне господарство, лікарсько-трудова експертна комісія, медична допомога, медична техніка, Міністерство внутрішніх справ, Міністерство юстиції, медична сестра, Національний банк, ощадний банк, пластична маса, промислова база, районний виконавчий комітет, санітарна епідеміологічна станція, Служба безпеки України, соціальне страхування спеціальний випуск, спільне підприємство, спортивні товари, струм високої частоти, терористичний акт, тимчасово виконувач обов'язків, ультракороткі хвилі, універсальний магазин, факультет підвищення кваліфікації, фізична культура, Цивільний кодекс України, штриховий код.

22. Запишіть іменники у родовому відмінку однини та утворіть з ними словосполучення.

Апарат (установа, штат), атом, бал (одиниця виміру), барометр, Берлін, біль, брокер, вал (насип), верстат, вихід, вінчестер, водогін, гараж, дах, детектор, діод, документ, Донецьк, дослід, Дунай, евфемізм, елемент, епос, журнал, заряд,

інвентар, інструмент (сукупність предметів), Іран, Іртиш, кабель, Кавказ, катойконім, квант, квартал, коефіцієнт, коледж, комп'ютер, корпус, Крим, кристал, Луцьк, Львів, маклер, метал, механізм, механік, модуль, моніторинг, мотор, моторист, напівпровідник, опір, полімер, прилад, пристрій, рахунок (дія; рахування), реєстр, режим, резистор, Рим (стародавня держава), рукопис, світлофільтр, спектр, струм, трест, файл, факультет, фотон, центр (у математиці, фізиці).

23. Складіть і запишіть речення, увівши в них іменники у формі родового відмінка однини за зразком.

Зразок: дзвін (звук; ударний інструмент). 1. Я такого урочистого дзвону ще ніколи не чула. 2. Підійди до дзвона і прочитай викарбувані на ньому слова.

Рахунок (документ; дія); термін (строк; наукове слово); детектив (твір; агент); феномен (рідкісне явище; видатна людина); пояс (просторове поняття; предмет); апарат (прилад; установа, штат); папір (документ; матеріал); центр (просторове поняття; у математиці).

24. Визначте, чи всі подані іменники чоловічого роду II відміни у родовому відмінку можуть мати паралельні закінчення -а(-у) та -я(-ю). Обґрунтуйте свою відповідь.

Алжира – Алжиру, апарата – апарату, балансу – баланса, блока – блоку, водевіля – водевілю, документа – документу, жанра – жанру, жовтня – жовтню, Казбека – Казбеку, консенсуса – консенсусу, листа – листу, маєтку – маєтка, маркетинга – маркетингу, маслофільтра – маслофільтру, Парижа – Парижу, підсумку – підсумка, пояса – поясу, рахунка – рахунку, Рима – Риму, стола – столу, терміна – терміну.

25. Запишіть сполуки у граматичній формі, властивій звертанню.

Валерія Іванівна, Владлен Ілліч, глибокоповажний Віталій Ігорович, головний лікар, добродій Ігор Венедиктович, друг Олег, Жанна Василівна, завідувач кафедри, кандидатка Забіла, керівник хору, Лідія Дмитрівна, начальник відділу,

очільник міністерства закордонних справ, пан начальник, пан посол, пан ректор, пані Кошуленко, пані Наталія, президент компанії, провідний фахівець Дончик, Сава Андрійович, товариш лейтенант, тренерка Сліпуха, шановний голова правління банку, шановний депутат Кириленко, шановний знавець.

26. Зредагуйте речення, у яких допущено помилки. Укажіть, які мовні норми порушено.

1. Ілле Григорійовичу, зачекайте декілька хвилин мене!
2. Шановні студенти, через пару днів почнеться новий весняний семестр. 3. Колежанка Лідія, я відповів на Ваше питання?
4. Пані Богдана, я буду за пару годин у м. Миколаєві. 5. Шановний очільник районної адміністрації, запрошуємо Вас прийняти участь у регіональній конференції з питань екології.
6. Севастян Ілліч, на мою думку, Ви успішно провели презентацію продукції нашого підприємства. 7. Шановний пане Ковальчук, із вдячністю підтверджуємо свою згоду на співпрацю з вашою кампанією. 8. Шановна абонентка Грищук, просимо терміново оплатити рахунок за вжиту електроенергію. 9. Пані Тетяна, продублюйте будь ласка файли третього змістовного модулю з дисципліни «Культура мовлення». 10. Шановний голова Миколаївської ОВА, запрошуємо Вас прийняти участь у святкуванні шевченківських днів у НУК імені адмірала Макарова котре буде проходити у актовому залі головного корпусу 9 березня 2024 року близько 14 години.

27. Утворіть вищий та найвищий ступені порівняння прикметників (обидві форми). Укажіть ті прикметники, які не можна ступенювати.

Авторитетний, активний, багатий, бадьорий, високий, вірний, вразливий, гостроокий, грубий, густий, дешевий, довгий, дрібний, жонатий, здоровенний, люб'язний, малий, міцний, ніжний, обдарований, радісний, розумний, синюватий, тихий, урочистий, цікавий, чистий, широкий, щасливий, яскравий.

28. Виберіть із поданих у дужках варіантів граматично правильну форму ступенювання прикметника.

Великий (завеликіший, більший); добрий (найдобріший, самий добрий); щасливий (якнайщасливіший, дуже щасливий); креативний (найкреативніший, найбільш креативніший); яскравий (яскравіший, більш яскравіший); цінний (самий цінний, найбільш цінний); глибокий (глибокіший, глибший); важливий (менш важливий, менш важливіший); виразний (ще виразніший, самий виразний); дорогий (дорожчий над усе, дорогіший); поганий (гірший, поганіший).

29. Запишіть словосполучення, замінюючи цифри словами у відповідному відмінку. Узгодьте числівники з іменниками.

Аплодувати 9 (учасники конкурсу); відповісти на 52 (питання); властиве 11 (науковці); внести корективи на 58 (сторінки); делегати зі 54 (країни); з'ясувати деталі 15 (злочини); зателефонувати 17 (колеги); захоплюватися мужністю 33 (курсанти); звільнити 243 (працівник); зосередитися на 40 (екзаменаційні питання); ознайомитися з 7 (методика); опікуватися 32 (дитбудинок); передати досвід 18 (учні); пишатися 138 (олімпійці); підтримати 28 (учні); побачити 250 (делегати конференції); поновити на посаді 12 (викладачі); узгодити з 12 (керівники).

30. Узгодьте числівники з іменниками.

28,7 м, 3 %, 10 1/2 кг, 1,5 (день), 5 мг, 122 (аспірант), 23,25 %, 2 (диплом), 583 км, 1829 см, 365,5 км, 1/2 км, 7,5 т, 442,2 г, 0,25 л, 14,5 км, 81 кг, 12,5 т, 14,25 %, 11 1/2 л, 19 (рік), 42 ц, 12 кБ, 166 Гб, 0,8 кг, 1/4 (доба), 4 2/3 см, 243 (делегат), 1,5 (раз), 5,4 ц, 432 (бюлетень), 8,5 с, 2,5 хв, 326 (гривня), 742 (долар), 453 (день), 15,5 (тиждень), 4 (місяць).

31. Зредагуйте словосполучення, у яких порушено правила утворення форм на позначення часу доби.

Пів на восьму, за десять шоста, десять годин дванадцять хвилин, за сорок п'ять, третя дня, двадцять хвилин восьмої,

рівно двадцять година, біля сьомої вечора, без двадцяти десяти, десять на одинадцять, двадцять по дванадцятій, вісім хвилин дванадцятої, чверть на десяту, дев'ятнадцять година, чверть по дев'ятій, двадцять хвилин по першій ночі, за двадцять четверта ранку, вісімнадцять годин чотирнадцять хвилин, п'ять по восьмій, пів на дев'яту, об одинадцятій п'ятнадцять, за чверть двадцять, опівночі, без п'яти восьма вечора.

32. З поданими дієсловами утворіть словосполучення, додавши іменник.

***Зразок:** запобігати – запобігати пандемії*

Завдати, зазнати, запобігати, ігнорувати, легковажити, набувати, одружуватися, опанувати, потребувати, пробачте, радіти, розмовляти, сміятися, сподіватися, страждати, уболівати, уникати.

33. Перебудуйте речення, додаючи до дієслів-присудків заперечну частку не. Зверніть увагу на видозміну граматичної форми іменника внаслідок дієслівного керування.

1. Учинок моєї колежанки викликає зневіру. 2. Хворі на коронавірус потребують медичну допомогу. 3. Наступного тижня пишу модульну контрольну роботу з української мови. 4. Складаю мультипредметний тест з трьох предметів. 5. Побачив рекламу про вступну кампанію на університетському сайті. 6. Воїн відчув психологічну підтримку від лікарів під час реабілітації. 7. Ми проводили урок у цьому класі згідно з розкладом. 8. Створити належні умови для проходження стажування. 9. Розглянути актуальні проблеми та перспективні напрями управління інформаційною та кібернетичною безпекою. 10. Варто приділяти увагу профілактиці інфекційних захворювань.

34. Зредагуйте анормативні конструкції з прийменниковим керуванням.

По цьому запитанню, бухгалтер з нарахування зарплати, інспектор по пожежній безпеці й охороні праці, по ініціативі підприємства, комісія з розробки, підприємство по виробни-

цтву, по технічних причинах, по вказівці директора, по спеціальності, робота по сумісництву, по реквізитах, по власному бажанню, по місцю проживання, пенсіонер за віком, називати по імені, повідомлення по темі, проживати по вулиці, по службових справах, заступник начальника УМВС по Миколаївській області, по питанню працевлаштування, надійшло по спадку, комісія по справам ветеранів, по хворобі, по технічними причинами, комітет по боротьбі з корупцією, завдання по проведенню профілактики, відпустка по догляду за дитиною, по відношенню до справи, рекомендації щодо вдосконалення, по приїзду на місце роботи, по поверненню в Україну, заняття по понеділках, за цих умов, присутня при розгляді справ, помилка при програмному забезпеченні, при цих словах, під час обробки даних.

35. Зредагуйте анормативні конструкції з дієслівним керуванням.

Вибачати колегу, вибачте мене, властивий для розмовного стилю, вступити в університет, дякувати наставника, дбати здоров'я, доглядати за хворим, додержувати порядок, дякувати українців, дякувати слухачів, завдавати шкоду, зазнати поразку, заслуговувати уваги, запобігти падіння економіки, захворіти ревматизмом, ігнорувати на зауваження, набувати імунітет, навчатися гри, навчатися основам дизайну, навчити малюванню, одружуватися на колезі, оволодіти комп'ютерну програму, оженитися з іноземкою, опікуватися про вихованця, опановувати знаннями, очікувати відповідь, повстати перед очима, позбуватися непотребу, постачати медикаментами, потребувати в догляді, приглядати дитину, сміятися над колегою, стерегтися від зла, страждати зі страшних руїн, торкатися до проблем, уникати помилки, характерний діловому мовленню, чекати кур'єра, чекати перемоги.

36. Зредагуйте речення з пасивними конструкціями.

1. Цей репортаж готується журналістами. 2. Треба враховувати час, що витрачається на відновлення будівлі.

3. Необхідно заздалегідь думати про майбутнє, особливо коли обирається навчальний заклад. 4. Мультипредметний тест виконується абітурієнтами. 5. Адвокатом наводяться аргументи невинуватості підсудного. 6. Текст не сприймається старшокласниками. 7. Студентами самостійно обирається тема реферату. 8. Мовні норми вивчаються студентами у першому змістовому модулі. 9. Наукові статті друкуються у фахових виданнях. 10. Приватними підприємцями відкриваються нові інтернет-магазини. 11. Ученими-геологами розробляються нові родовища нафти і газу у Прикарпатті. 12. Модель економічного розвитку країни розробляється та апробується провідними фахівцями академії наук. 13. Рукопис літопису знайдений у XX столітті. 14. Депутатами приймаються закони. 15. Двома рисками підкреслюється присудок.

37. Визначте речення, у яких неправильно вжито дієслівні форми на -но, -то та зретагуйте їх.

1. Завдання було виконано у повному обсязі. 2. Відповідальність за виконання наказу було покладено на проректора з наукової роботи. 3. Наказ про нагородження переможців конкурсу «Молоді таланти» підписано ректором 10.03.2023. 4. Методичні рекомендації «Наукова комунікація» підготовлено до друку. 5. Нову редакцію Статуту НУК затверджено міністром освіти і науки України у 2021 році. 6. Рецензентом виявлено основні недоліки курсової роботи студента II курсу Асташка С.Б. 7. Комітетом зі свободи слова Верховної Ради України було внесено поправки до закону про медіа. 8. Звітну доповідь ректора схвалено трудовим колективом на загальних зборах університету. 9. Експертною комісією було проведено огляд пошкодженої будівлі міської лікарні. 10. Протокол складено на місці ДТП.

38. Замініть, де це можливо, неозначену форму дієслова розщепленим присудком. Складіть речення з розщепленими присудками.

Аналізувати, допомогти, змодельовати, зобов'язатися, критикувати, опитати, оцінити, підсумувати, підтримати, подяку-

вати, порозумітися, постановити, проінформувати, протестувати, рекомендувати, спрогнозувати, унеможливити.

39. Зредагуйте конструкції з активними дієприкметниками.

Виконуючий обов'язки ректора, виступаючий на конференції, вражаючий ефект, головнокомандуючий ЗСУ, головуєчий на зборах, діючий закон, завідуєчий лабораторією, знаючий закони, зростаюча інфляція, зберігаючий актуальність, знеболіючий засіб, інформуючий населення, існуючі недоліки, командуєчий ПСУ, контролюєчий орган, лідируюча країна, обнадіюєчі показники, пануюча тенденція, перебуваєчий за кордоном, перебуваєчий у відрядженні, підслуховуючий пристрій, подорожуєчий Європою, поступаєчий вишу, працюєчий в органах державного самоуправління, проживаєчий за адресою, слідуєчий пункт, хвилюєчі слова, управляєчий банком.

40. Зредагуйте речення. Укажіть, які мовні норми порушено.

1. Варто розглянути інші альтернативні варіанти. 2. Конкурсні роботи відправлені в самий останній день. 3. На мультимедійний тест 2023 року зареєструвалися 284 тисяч абітурієнтів. 4. На зборах трудового колективу постановили про припинення діяльності індустріального підприємства «Елетрон». 5. У випадку погіршення погодних умов заняття у вузах Миколаїва проводити у режимі он-лайн. 6. Переважна більшість електронних навчальних посібників відповідають сучасним вимогам. 7. Усі студенти, хто мають не менше шестидесяти балів з УМПС, отримують іспит автоматично. 8. При аналізі наукової роботи виявилося, що автор припускається грубих помилок. 9. Прошу дозволити незаплановану відпустку по хворобі дитини. 10. При редагуванні наукової статті було враховано зауваження радатора наукового вісника.

Мовний тренінг

Як правильно вживати?	
вважаємо за необхідне	вважаємо необхідним
ведучі спеціалісти галузі	провідні фахівці галузі
викликати овації	викликати протест
виключне місце	виняткове місце
відношення до наставника	ставлення до наставника
відповідно рішення	відповідно до рішення
відшкодування завданих матеріальних збитків	відшкодування нанесеної матеріальної шкоди
вступна компанія	вступна кампанія
допускатися помилки	допускатися розкрадання
загострювати питання	порушувати питання
звернутися по адресу	звернутися на адресу
іншомовна лексика	іноземна лексика
набувати досвіду	набувати досвід
називати на ім'я й по батькові	називати по імені й по батькові
на повістці денній	на порядку денному
показчик температури	показчик культури
помилкове уявлення	помилкова уява
потрібно вибачитися	потрібно попросити вибачення
працівник університету	працюючий в університеті
призвести до занепаду	привести до занепаду
природне паливо	природне пальне
слов'янська письменність	слов'янська писемність
узгоджувати з керівником	погоджувати з керівником
через стан здоров'я	по стану здоров'я
численний аналіз	чисельний аналіз

Продовж. табл.

Як правильно наголошувати?	
будемо вільними	будемо вільними
валовий продукт	валовий продукт
виборчий бюлетень	виборчий бюлетень
визвольний рух	визвольний рух
витрата коштів	витрата коштів
вишиваний рушник	вишиваний рушник
вірші Ліни Костенко	вірші Ліни Костенко
зібралися на толоку	зібралися на толоку
квартили Миколаєва	квартили Миколаєва
методичні вказівки	методичні вказівки
напишу листа	напишу листа
новий дім	новий дім
новий цінник	новий цінник
одноразовий проїзд	одноразовий проїзд
пізнання реальності	пізнання реальності
показ продукції підприємства	показ продукції підприємства
разом до перемоги	разом до перемоги
рукопис письменника	рукопис письменника
слід помовчати	слід помовчати
стовідсоткова присутність	стовідсоткова присутність
студентський гуртожиток	студентський гуртожиток
царина науки	царина науки
чотири шляхи	чотири шляхи
Яку граматичну форму обрати?	
виконуючий обов'язки	виконавець обов'язків
вільні кримці	вільні кримчани
вулицями Парижа	вулицями Парижу

Продовж. табл.

Яку граматичну форму обрати?	
гарантуємо оплату рахунку	гарантуємо оплату рахунка
двадцять три делегата	двадцять три делегати
доводжу до відома	доводжу до відому
дослідження історикині	дослідження історички
завідуючий кафедрою	завідувач кафедри
комісією зафіксовані порушення	комісією зафіксовано порушення
навчатися мови	навчатися мові
надійшли до треста	надійшли до тресту
найбільш креативніший продюсер	найкреативніший продюсер
наповнений гордоців	наповнений гордощами
оволодіти навички первинної медичної допомоги	оволодіти навичками первинної медичної допомоги
письменниця-горлівчанка	письменниця-горлівка
приїхали до Часового Яра	приїхали до Часового Яру
проблему розроблювано в аспекті	проблема розробляється в аспекті
реквізит документа	реквізит документу
репетиторша з математики	репетиторка з математики
репортерша ТСН	репортерка ТСН
розмовляти на українській мові	розмовляти українською мовою
характерний для писемного мовлення	характерний писемному мовленню
цінного рукописа	цінного рукопису
шановний Ілле Дмитровичу	шановний Ілле Дмитровичу

Тестовий контроль

1. У котрому рядку у всіх словах наголос падає на 1-й склад?

А царина, тризуб, текстовий, тигровий

Б разом, приятель, лате, зрання

В експерт, зозла, валовий, бешкет

2. У котрому рядку у всіх словах наголос падає на 2-й склад?

А віднести, горошина, курятина, помилка

Б вишиваний, босоніж, близький, довідник

В зрання, закрутка, довести, котрий

3. У котрому рядку у всіх словах наголос падає на 3-й склад?

А український, поняття, помовчати, чорнозем

Б течія, урочистий, чотирнадцять, середина

В кулінарія, інженерія, металургія, травестія

4. У котрому рядку всі слова мають подвійний наголос?

А літопис, ненависть, подруга, начинка

Б ознака, разом, порядковий, оптовий

В також, мабуть, доповідач, помилка

5. У котрому рядку всі слова мають подвійний наголос?

А весняний, первісний, простий, розбір

Б довідник, сімдесят, звисока, український

В шовковий, чарівний, правописний, м'язовий

6. У котрому рядку всі слова наголошені правильно?

А гарний, напишу, феномен, літопис

Б показ, квартал, гуртожиток, розписка

В кажу, боязнь, щодобовий, висіти

7. У котрому рядку наголос змінює значення слова?

А приятель – приятель

Б завдання – завдання

В зав'язка – зав'язка

8. У котрому рядку наголос змінює значення слова?

А забігати – забігати

Б квартал – квартал

В алфавіт – алфавіт

9. У котрому рядку подано правильні відповідники до слів іншомовного походження?

А іманентний – притаманний, імпорт – вивезення, гендер – чоловік

Б конденсувати – нагромаджувати, індиферентність – байдужість, дистилювати – очищувати

В лобіювати – схвалювати, гуманність – людяність, директива – прохання

10. У котрому рядку подано правильні відповідники до слів іншомовного походження?

А апелювати – оскаржувати, аргумент – відхилення, вертикальний – змінний

Б гендер – особа, директива – правило, еволюція – розквіт

В етнос – народ, ілюзорний – примарний, іманентний – притаманний

11. У котрому рядку подано неправильні відповідники до слів іншомовного походження?

А імітація – уподібнення, конфронтація – протистояння, лобіювати – схвалювати

Б реставрація – відновлювання, толерантність – лояльність, автентичний – справжній

В моніторинг – оновлення, паритет – суперечка, регенерація – занепад

12. У котрому рядку подано неправильні відповідники до слів іншомовного походження?

А компенсація – відшкодування, інструмент – знаряддя, конвенція – угода

Б конфронтація – непорозуміння, консенсус – домовленість, ландшафт – дизайн

В контрастний – протилежний, креативний – творчий, локальний – місцевий

13. У котрому рядку немає порушення лексичної сполучуваності слів?

А дружні взаємини, виключне місце, горизонтальне положення

Б розкрити сторінку, почати конференцію, вираз про Україну

В розпочати дискусію, фінансове положення, громадський мовник

14. У котрому рядку немає порушення лексичної сполучуваності слів?

А слов'янська писемність, професійний промовець, погоджувати бюджет

Б ставити запитання, іноземне устаткування, природне паливо

В приводити до занепаду, споживчі інтереси, численне зростання

15. У котрому рядку є порушення лексичної сполучуваності слів?

А не дивлячись на опонента, об'єм рідини, мешкати в гуртожитку

Б науковий працівник, надіслати відношення, дійова особа

В виборний колегіальний орган, лікарська дільниця, державницькі погляди

16. У котрому рядку є порушення лексичної сполучуваності слів?

А творча уява, тактовна перевага, споживчі інтереси

Б узгоджувати з керівником, особистий підпис, змістовий модуль

В завдання уряду, серцева ділянка, сфера послуг

17. У котрому рядку є порушення лексичної сполучуваності слів?

А положення про вибори, вертикальне положення, положення теорії відносності

Б воєнний білет, воєнний обов'язок, воєнний об'єкт

В обсяг знань, обсяг роботи, обсяг капіталовкладень

18. У котрому рядку немає плеонастичних конструкцій?

А всенародний референдум, державний чиновник, гіпотетичне припущення

Б цінні скарби, фінальний кінець, заборонене табу
В особисте враження, унікальна річ, швидкісний потяг

19. У котрому рядку є плеонастичні конструкції?

А фінальний кінець, виступати вперше, умовне скорочення

Б зустріч на вищому рівні, рухатися вперед, повідомити заздалегідь

В плани на майбутнє, основний мотив, збіг думок

20. У котрому рядку немає словосполучень із надлишковими засобами мови?

А прорахунки враховано, за свідченням свідків, всенародний референдум

Б встановлений факт, забезпечення безпеки, консенсус думок

В національна ідея, військовий квиток, об'єднатися в групи

21. У котрому рядку речення відповідає вимогам офіційно-ділового стилю?

А Відповідно до встановленого терміну будівництво навчального корпусу буде завершено наступного тижня.

Б На рахунок цього питання у мене своя власна думка.

В По наказу ректора його відчислили з університету кораблебудування.

22. У котрому рядку речення відповідає вимогам офіційно-ділового стилю?

А Приймаю активну участь у суспільно-політичному житті рідного міста.

Б Протягом навчання в університеті зарекомендував себе старанним студентом.

В Являється висококваліфікованим фахівцем у медичній сфері.

23. У котрому рядку речення не відповідає вимогам офіційно-ділового стилю?

А Встановити посадовий оклад згідно зі штатним розписом.

Б Під час виробничої практики вдало організував та провів перемовини з клієнтами.

В Дозвольте достроково здати іспити за 2-й семестр 2022–2023 н/р.

24. У котрому рядку речення не відповідає вимогам офіційно-ділового стилю?

А Після завершення навчання у школі, поступила у ПТУ № 1 на спеціальність «Фахівчиня швейного обладнання».

Б Тривалість робочого часу визначається відповідно до законодавства України.

В Маю значний досвід управління фінансовими справами.

25. У котрому рядку всі словосполучення вжито без порушення лексико-семантичних норм?

А повістка дня, завірити підпис, цікаве міроприємство

Б недбале ставлення, спадати на думку, засвідчити документ

В бігло ознайомитися, вибачаюся за спізнення, діюче законодавство

26. У котрому рядку всі словосполучення вжито без порушення лексико-семантичних норм?

А відкривати вікно, відноситися до справи, володіти мовою

Б різнічі результати, слухна думка, гаяти час

В діючі правила, держатися в стороні, заказний лист

27. У котрому рядку всі словосполучення вжито без порушення лексико-семантичних норм?

А призвело до занепаду, низка питань, наражати на небезпеку

Б ставити до відома, слідувати прикладу, рахуватися з думкою

В протікання хвороби, приступити до обговорення, прийти до згоди

28. У котрому рядку всі словосполучення вжито з порушенням лексико-семантичних норм?

А заключати угоду, заслуговує уваги, зустрічаються помилки

Б покинути напризволяще, купити на виплат, прийдешні свята

В нагальне питання, небайдуже ставлення, паплюжити пам'ять

29. У котрому рядку всі словосполучення вжито з порушенням лексико-семантичних норм?

А втілювати в життя, підбити підсумки, порушувати питання

Б подати клопотання, докладати зусиль, перебіг хвороби

В перевести гроші, оточуюче середовище, переводити статтю

30. У котрому рядку потребують редагування всі словосполучення?

А прийняти належні міри, сміливий ризик, відношення до роботи

Б збіг думок, належно оцінити, житель України

В завершити дослід, моральна шкода, звернутися на адресу

31. У котрому рядку потребують редагування всі словосполучення?

А залучати до роботи, чинити опір, уникнути небезпеки

Б дійти до згоди, остаточно прийняти рішення, готівкові гроші

В усі охочі, дисциплінарне стягнення, вагома підстава

32. У котрому рядку не потребують редагування словосполучення?

А спеціаліст по аудиту, відсторонитися від справ, виголошувати результати

Б фахівець з аудиту, відійти від справ, виголошувати промову

В фахівець по аудиту, стояти від справ осторонь, проголошувати промову

33. У котрому рядку не потребують редагування словосполучення?

А достеменно відомо, ущипливе зауваження, порушувати питання

Б точно відомо, вразливе зауваження, підіймати питання
В стовідсотково відомо, язуче зауваження, піднімати питання

34. У котрому рядку потребують редагування словосполучення?

А активно співпрацює, банківський переказ, безперерійне постачання

Б стягувати штраф, триматися осторонь, мати на увазі

В безплатна послуга, вид на проживання, введення закону

35. У котрому рядку правильно записано всі словотворчі моделі фемінітивів?

А історикиня, архітекторка, адміністраторка, мисткиня

Б лісничиха, професорша, музикантша, терапевтчиня

В бібліотекарша, касирша, парфумерша, речничиха

36. У котрому рядку неправильно записано всі словотворчі моделі фемінітивів?

А дипломатка, членкиня, завідувачка, поетеса

Б ораторша, фізичка, ініціаторша, плавчиха

В колежанка, викладачка, директорка, видавчиня

37. У котрому рядку фемінітиви творяться за допомогою суфікса -иц-?

А переможець, дослідник, підприємець, вантажник

Б динамівець, фахівець, рахівник, виробник

В учитель, рятівник, коректор, кравець

38. У котрому рядку названо правильно мешканців Тростянця?

А тростянці, тростянка, тростянець

Б тростянчани, тростянчанка, тростянчанин

В тростянці, тростянчани, тростянка, тростянчанка, тростянець, тростянчанин

39. У котрому рядку всі катойконіми утворено правильно?

А кримці, рівенці, ізюмці, дубенці

Б кримчани, рівняни, ізюмчани, дубенчани

В кримці, рівняни, ізюмці, дубенчани

40. У котрому рядку всі катойконіми утворено неправильно?

А гадячанець, васильківець, бродівець, коломиєць

Б полтавчанин, бахмутчанин, рівненчанин, сквирчанин

В одесит, херсонець, запоріжець, криворіжець

41. У котрому рядку всі катойконіми утворено правильно?

А каховка, білоцерківка, харківка, маріуполька

Б львів'янка, киянка, миколаївка, очаківчанка

В горлівчанка, коломийка, кримчанка, рівненчанка

42. У котрому рядку словотвірною моделлю для творення катойконімів є суфікс -ець у формі чоловічого роду?

А Чернівці, Подільськ, Тростянець, Черкаси

Б Лубни, Ковель, Золотоноша, Кам'янець-Подільський

В Коростень, Бориспіль, Білопілля, Харків

43. У котрому рядку всі графічні скорочення записано правильно?

А аль-м (альбом), т. под (тому подібне), пош. від. (поштове відділення)

Б випр. (виправлення), год. (година), доц (доцент)

В заст. (заступник), до н. е. (до нашої ери), с. (сторінка)

44. У котрому рядку всі графічні скорочення записано неправильно?

А тис (тисяча), та інш. (та інше), фак-т (факультет), с.м.т. (селище міського типу)

Б прим.(примітка), пров. (провулок), м-во (міністерство), ж-ст (журналіст)

В в.о. (виконувач обов'язків), р/р (розрахунковий рахунок), млн (мільйон), о. (острів)

45. У котрому рядку правильно скорочено написання слів *стаття, хвилина, щоденний, гривня*?

А стат, хв., щоденн, грн.

Б ст., хв, щоден., грн

В с., хвил., щоден, гр-н

46. У котрому рядку всі іменники чоловічого роду II відміни у родовому відмінку можуть мати паралельні закінчення -а(-у) та -я(-ю)?

- А феномен, термін, пояс, рахунок
- Б документ, термін, пояс, рахунок
- В феномен, термін, реквізит, рахунок

47. У котрому рядку всі іменники чоловічого роду II відміни у родовому відмінку мають закінчення -а (-я)?

- А Байкал, Миколаїв, Париж, Холодний Яр
- Б град, Київ, штаб, ліберал
- В місяць, мільйон, відрізок, парадокс

48. У котрому рядку не всі іменники чоловічого роду II відміни у родовому відмінку мають закінчення -у (-ю)?

- А експерименту, льоду, деканату, бліндажа
- Б волейболу, стилю, Дунаю, Лондону
- В водогону, театру, іспиту, землетрусу

49. У котрому рядку правильно вжито форми іменників чоловічого роду II відміни родового відмінка однини?

- А підручника, поверху, Відня, Амстердама
- Б Лондону, тижня, прибутка, менеджмента
- В гуртожитка, трамваю, правописа, фінала

50. У котрому рядку правильно вжито форми іменників чоловічого роду II відміни родового відмінка однини?

- А відсотка, паспорта, виду, Парижу
- Б мільйону, відділа, Донбасу, іспита
- В принципа, рукописа, Зеленого Гая, фініша

51. У котрому рядку не допущено помилок в утворенні граматичних форм іменників давального відмінка?

А ректорові НУК Трушлякову Є.І., завідувачу кафедри дизайну Мосійчукові О.В., викладачеві Онуфрійчуку

Б ректору НУК Трушлякову Є.І., завідувачеві лабораторії Гнатюкові Д.В., головному технологу Сидоренко С.П.

В начальникові відділу кадрів Усенкові А.Б., студентові Денисенкові, опоненту Сидоренко А.І.

52. У котрому рядку правильно утворено форму кличного відмінка?

А добродійко Павлина Іванівна, пане генерале, очільнице департаменту освіти, колега Петренко

Б директорко Надіє Петрівно, пане прокуроре, колего Данильчуку, Ілле Савовичу

В пане президент, добродійко Кухчук, дорогий дідусе, пані Вишневська

53. У котрому рядку неправильно утворено форму кличного відмінка?

А вельмишановні панове, друже Олеже, директорко Міхнюк, поетесо Костенко

Б пане генерале, добродійко Лідіє, головний тренере, шановна громадо

В Михайло Васильовичу, пане декану, добродіє Іванчуку, пані викладачка

54. У котрому рядку допущено помилку у звертанні?

А Доброго ранку, Ігорю Анатолійовичу!

Б Володимир Семеновичу, котра година?

В Пане Карп'яку, чим я можу Вам допомогти?

55. У котрому рядку допущено помилку у звертанні?

А Пані Наталія, дозвольте, я уточню це для Вас.

Б Владлено Семенівно, перепрошую, але наразі це доволі складно зробити.

В Голово ОСББ «Соляні 2», ми не можемо виплатити Вам компенсацію за придбання генератора.

56. У котрому рядку порушено граматичні норми?

А товари для офіса, завідувач відділом кадрів, Ілле Гнатович

Б Саво Андрійовичу, директорові Гнатенку О.В., з двадцятьма студентами

В десять по шостій, Єгорову Юрію Григоровичу, досягли консенсусу

57. У котрому реченні рядка допущено помилку в уживанні ступеня порівняння прикметника?

А Ці ліки найефективніші та дешевші старих.

Б Найбільш захопливий матч футбольного сезону був торік.

В Українська мова є однією з наймилозвучнішою у світі.

58. У котрому прислів'ї рядка допущено помилку в уживанні ступеня порівняння прикметника?

А Солодший за все плід праці.

Б З усіх скарбів найбільш цінним є молодість.

В Свій хліб більш ситніший.

59. У котрому рядку граматично правильно утворено всі форми ступенів порівняння прикметників?

А найменш дотепніший, самий легкий, довжелезніший, найлісїший

Б ліпший, найвагоміший, молодший за всіх, якнайдобріший

В найбільш важливіший, предалекіший, розумніший за всіх, більш рішучіший

60. У котрому рядку граматично правильно утворено всі форми ступенів порівняння прикметників?

А найменш помірніший, самий складний, довжелезніший, найпрекрасніший

Б гірший, найважливіший, старший за всіх, якнайяскравіший

В найбільш мудріший, превельможніший, недолугіший за всіх, більш відповідальніший

61. У котрому рядку граматично неправильно утворено всі форми ступенів порівняння прикметників?

А завдання важливіше інших, прибутки більші витрат, показники вищі очікуваних

Б завдання важливіше, аніж інші; прибутки більші за витрати, показники вищі від очікуваних

В завдання важливіше від інших, прибутки більші від витрат, показники вищі від очікуваних

62. У котрому рядку граматично правильно утворено відмінкову форму числівника?

- А сьомастами тридцятьма дев'ятьма
- Б семистами тридцятьма дев'ятьма
- В сімомастами тридцятьма дев'ятьма

63. У котрому рядку граматично правильно утворено відмінкову форму числівника?

- А на вісьмох стах шестидесятьох сімох
- Б на вісьмохстах шістдесятьох сімох
- В на восьмистах шістдесяти семи

64. У котрому рядку граматично неправильно утворено відмінкову форму числівника?

- А сімомстам дев'яносто вісьмом
- Б семистам дев'яноста вісьмом
- В семистам дев'яноста восьми

65. У котрому рядку граматично неправильно утворено відмінкову форму числівника?

- А тисячі трьохсот сорок вісім
- Б тисячі трьохсот сорока вісьмох
- В тисяча трьохсот сорока вісьми

66. У котрому рядку є помилка у відмінюванні числівників?

А О. в. сьомастами сімдесятьма сьома, сімомастами сімдесятьома сімома

Б М. в. на дев'ятисот сорока дев'яти, на дев'ятисот сорока дев'ятьох

В Д. в. п'ятьомстам п'ятьомдесятьом шістьом, п'ятистам п'ятидесяти шести

67. У котрому рядку правильно записано форму числівника в математичному виразі?

А Якщо до дев'ятьох тисяч двохсот сорока двох додати триста п'ятдесят сім, це дорівнюватиме дев'ятьом тисячам п'ятьомстам дев'яносто дев'ятьом.

Б Якщо до дев'яти тисяч двохсот сорока двох додати триста п'ятдесят сім, це дорівнюватиме дев'яти тисячам п'ятистам дев'яноста дев'яти.

В Якщо до дев'яти тисяч двохсот сорока двох додати триста п'ятдесят сім, це дорівнюватиме дев'яти тисячам п'ятюстам дев'яносто дев'ятьом.

68. У котрому рядку порушено граматичну норму на позначення часу?

А без п'ятнадцяти сьома, дванадцять п'ятнадцять, сорок на десяту вечора

Б пів на четверту, п'ятнадцять на десяту, за двадцять восьма

В чверть по восьмій, за п'ятнадцять шоста, дванадцята двадцять

69. У котрому рядку порушено граматичну норму на позначення часу?

А чверть по полудню, п'ятнадцять по шостій, чверть до восьмої

Б без десяти дванадцять, п'ять хвилин другої, пів восьмої

В пів на сьому, о сімнадцятій десять, за двадцять дев'ята

70. У котрому рядку порушено правила утворення форм на позначення часу доби?

А без п'яти сім, за чверть вісім, пів четвертої

Б за десять одинадцята, об одинадцятій двадцять, двадцять перша година двадцять хвилин

В сьома година тридцять хвилин, вісімнадцять хвилин по другій, за чверть п'ята

71. У котрому рядку на запитання «Котра година?» правильною є відповідь?

А двадцять на дванадцяту, двадцять по одинадцятій

Б одинадцять двадцять, одинадцять годин двадцять хвилин

В по одинадцятій двадцять, одинадцята двадцять

72. У котрому рядку на запитання «О котрій годині?» правильною є відповідь?

А в десять тридцять, в пів одинадцятої

Б сорок хвилин на сімнадцяту, в шістнадцять годин сорок хвилин

В об одинадцятій п'ятнадцять, п'ятнадцять на дванадцяту

73. У котрому рядку всі іменники правильно узгоджено з числівниками?

А двадцять два метра, чотири кандидата, півтора гектарів

Б чотири сьомі метра, три й п'ять десятих рази, два президента

В дванадцять кілограмів, тридцять два номери, три з половиною відсотки

74. У котрому рядку всі іменники правильно узгоджено з числівниками?

А чотири відсотки опитаних, два з половиною тижні, півтора кілометра

Б сто двадцять сім депутатів, вісім з чвертю кілометра, двадцять два столи

В нуль відсотків, мільйон гривнів, шість з чвертю метри

75. У котрому рядку всі іменники правильно узгоджено з числівниками?

А згадали 24 однокласники, проїхали 182 кілометри, підготували 43 питання

Б згадали 24 однокласника, проїхали 182 кілометра, підготували 43 питання

В згадали 24 однокласників, проїхали 182 кілометра, підготували 43 питання

76. У котрому рядку немає порушень дієслівного керування?

А дякувати рецензенту, потребувати порятунку, зазнавати збитків

Б зраджувати принципи, гуляти по вулицям міста, пробацати батька

В оплачувати за проїзд, говорити на українській, вжити заходи

77. У котрому рядку немає порушень дієслівного керування?

А опанувати іспанську мову, зазнати втрат, поінформувати колегу

Б вибачати другові, вчитися граматиці, оплачувати за навчання

В оженитися з лікаркою, позбуватися від зайвого, жартувати над однокласником

78. У котрому рядку є порушення дієслівного керування?

А пробачати брехню, нарікати на життя, ігнорувати погляд

Б запобігати катастрофам, розмовляти українською, стежитися злочинця

В сміятися над висловом, хворіти грипом, радіти успіхам

79. У котрому рядку є порушення дієслівного керування?

А дякувати за допомогу, додержуватися законів, вчитися майстерності

Б характерний науковцям, зачекати керівника, опанувати ремеслом

В завдавати мороки, дорівнювати нулю, пробачати колезі

80. У котрому рядку немає порушення прийменникового керування?

А відгук на магістерську роботу, згідно з інструкцією, витяг із протоколу

Б проживати в Україні, по вказівці декана, зауваження по роботі

В видатки по бюджету, йти коло години, відповідно з графіком

81. У котрому рядку немає порушення прийменникового керування?

А центр при інституті, тренується по 2 години, через сімейні обставини

Б працювати по контракту, по всім питанням, вхід по перепусткам

В диктор при мікрофоні, при одному згадуванні, дослідження по проблемам безробіття

82. У котрому рядку є порушення прийменникового керування?

А називати на ім'я, зауваження щодо роботи, за кількістю запитів

Б при аналізі наукової роботи, по технічним причинам, під редакцією Головащука

В трансляція по телебаченню, посилати по інструктора, наказ по університету

83. У котрому рядку є порушення прийменникового керування?

А змагання зі стрільби, після прибуття потягу, зауваження щодо роботи

Б по березень включно, сестра по батькові, переходить по спадщині

В з технічних причин, видатки на бюджет, за кількістю запитів

84. У котрому рядку вжито невластиву українській мові пасивну конструкцію?

А Людьми робляться помилки через неухважність.

Б Заява про прийняття на роботу підписана керівником.

В Медики використовують новітні технології.

85. У котрому рядку вжито невластиву українській мові пасивну конструкцію?

А Учені цю проблему вже давно досліддили.

Б Ученими ця проблема вже давно досліджується.

В Цю проблему вже давно досліджено.

86. У котрому рядку вжито невластиву українській мові пасивну конструкцію?

А Регіональна комісія з будівництва складає проєкт відбудови міста.

Б Проєкт відбудови міста складається регіональною комісією з будівництва.

В Проєкт відбудови міста складений регіональною комісією з будівництва.

87. У котрому реченні порушено синтаксичні норми?

А Графік чергування змінено на невизначений термін.

Б Повідомлення розповсюджені ЗМІ.

В Студентами набуто навичок ораторського мистецтва.

88. У котрому реченні не порушено синтаксичні норми?

А Зазвичай такі помилки студентами не виявляються.

Б Зазвичай такі помилки студентами не виявлено.

В Зазвичай такі помилки студенти не виявляють.

89. У котрому реченні не порушено синтаксичні норми?

А Важкохворі на коронавірус госпіталізуються до медичного закладу.

Б Важкохворих на коронавірус треба госпіталізувати до медичного закладу.

В Важкохворі на коронавірус госпіталізовані до медичного закладу.

90. У котрому реченні порушено синтаксичні норми?

А Директором затверджено графік роботи підприємства.

Б Директором затверджує графік роботи підприємства.

В Директором був затверджений графік роботи підприємства.

91. У котрому реченні правильно використано безособові дієслівні форми на -но, -то?

А Окреслені завдання виконано своєчасно.

Б План роботи кафедри на 2022/2023 н. р. затверджено директором ННПІ.

В Кадри воєнних злочинів знято оператором ТСН.

92. У котрому реченні правильно використано безособові дієслівні форми на -но, -то?

А Своєчасно оплачено за комунальні послуги.

Б Лекційні заняття проведено викладачем в онлайн-форматі.

В Ще на три місяці президентом продовжено воєнний стан в Україні.

93. У котрому реченні правильно використано безособові дієслівні форми на -но, -то?

А Питання порядку денного наради узгоджено з доповідачами.

Б Графік роботи страхової компанії затверджено.

В Наказ про реорганізацію планово-економічного відділу підписано ректором.

94. У котрому рядку словосполучення не потребують редагування?

А запрошуємо всіх бажаючих, копіююча техніка, діючі правила

Б рухомий рядок, дійова особа, тямуща людина

В керуючий відділом, ворогуючі сторони, головуєчий на зборах

95. У котрому рядку не всі розщеплені присудки можна замінити неозначеною формою дієслова?

А взяти за основу, здійснювати опитування, взяти до уваги

Б вести контроль, надати інформацію, ставити запитання

В проводити дослідження, висловити подяку, надати рекомендації

96. У котрому рядку всі розщеплені присудки не можна замінити неозначеною формою дієслова?

А дати пояснення, прийняти рішення, проводити операцію

Б виявляти сумнів, здійснювати пошук, надати рекомендації

В встановити порядок, визнати провину, вести справу

97. У котрому рядку не допущено граматичних помилок?

А колишній директор, копіювальна техніка, чинне законодавство

Б виконується студентом, підписано керівником, ТСН повідомило

В зберігаючий актуальність, ухвалено комісією, слідуюче питання

98. Яке речення потребує редагування?

А Проведено численні дослідження з цієї теми.

Б Можна зробити низку висновків.

В У закінченні слід зазначити перспективи подальших дій.

99. Яке речення не потребує редагування?

А Згідно досліджень європейських учених, вакцинація – це самий ефективний спосіб подолання пандемії.

Б Більшість країн світу інвестують грошові кошти в розвиток «зеленої» енергетики.

В Найбільш відчутною була підтримка банківського сектору України.

100. Яке речення потребує редагування?

А Викладачам університету надається щорічна оплачувана відпустка строком 56 робочих днів згідно із законодавством України.

Б Повідомлення доповідачів взяти до відома.

В У випадку невиконання чи не належного виконання обов'язків, передбачених за цим контрактом, сторони нести-муть відповідальність згідно діючого законодавства.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

1. Антоненко-Давидович Б. Як ми говоримо. Київ : Либідь, 1991. 256 с.
2. Гарбар І. В. Гарбар А. І. Культура мовлення : навч. посіб. Миколаїв : НУК, 2023. 228 с.
3. Караванський С. Практичний словник синонімів української мови. Київ : «Українська книга», 2000. 480 с.
4. Клак О. С. Практикум з української мови за професійним спрямуванням : навч. посіб. Львів : Львівський державний університет внутрішніх справ, 2022. 152 с.
5. Ключова О. Є. Культура української мови : навч. посіб. 2-ге вид., перероб. і доп. Старобільськ : Вид-во ДЗ «ЛНУ імені Тараса Шевченка», 2021. 263 с.
6. Кочерган М. Словник російсько-українських міжмовних омонімів. Київ : Академія, 1997. 400 с.
7. Культура фахового мовлення : навч. посіб. / за ред. Н. Д. Бабич. Чернівці : Книги-XXI, 2006. 496 с.
8. Куляс П. П. Типологія помилок : підручник-монографія. Київ : Вид-во НПУ імені М. П. Драгоманова, 2015. 464 с.
9. Мацько Л. І., Кравець Л. В. Культура української фахової мови : навч. посіб. Київ : ВЦ «Академія», 2007. 360 с.
10. Норми сучасної української літературної мови : метод. посіб. / уклад.: Л. Т. Назаревич, І. П. Равлів, С. А. Федак, Н. І. Гав-

дида, Ж. В. Баб'як, Н. Р. Денисюк, Г. Р. Мацюк. Тернопіль : Вектор, 2019. 78 с.

11. Словник скорочень в українській мові / за ред. Л. С. Паламарчука. Київ : Вища школа. Головне вид-во, 1988. 512 с.

12. Український правопис. Київ : Наукова думка. 2019. 393 с.

ДОДАТКИ

ДОДАТОК 1

НОВАЦІЇ ПРАВОПИСУ 2019

1. Унормована можливість у деяких випадках писати **И** на початку слова:

- слова *ірій* / *ирій*, *ірод* / *ирод* пишемо двома способами;
- пишемо **И** на початку окремих вигуків (*ич!*), часток (*ич* який хитрий), дієслова *икати* (вимовляти *и* замість *і*) та похідного від нього іменника *икання*;
- **И** на початку слова вживаємо в деяких загальних і власних назвах іншомовного походження, на кшталт: *ир*, *Ич-оба*, *Кім Чен Ин*.

2. У префікса **архі-** з'явився варіант **архи-** у назвах церковних звань, титулів і чинів: *архимандрит* і *архімандрит*, *архиєрей* і *архієрей*, *архистратиг* і *архістратиг* тощо.

3. Групі іменників третьої відміни в родовому відмінку однини повернуте як варіант також закінчення на **-и**, крім закінчення **-і**, що дотепер від 1930-х років було єдиною дозволеною формою: *гідности*, *незалежности*, *радости*, *смерти*, *чести*, *хоробрости*; *крови*, *любви*, *осени*, *соли*, *Руси*, *Білоруси*.

4. Прізвища, що є іменниками чоловічого роду другої відміни на **-ин**, **-ін**, **-їн**, у давальному відмінку однини можуть мати й закінчення **-ові**, а не тільки **-у**: *Василишину* – *Василишинові*, *Волошину* – *Волошинові*, *Михайлишину* – *Михайлишинові*, *Семенишину* – *Семенишинові*, *Степанишину* – *Степанишинові*, *Яковшину* – *Яковишинові*, *Ільїну* – *Ільїнові* та інші.

5. Компонент **топ-** із числівниками не поєднуваний. Написання на кшталт «*топ-100*», «*топ-десять*» тощо – порушення правопису.

6. Назви сайтів без родового слова пишемо з малої літери (*твітер, гугл*); назви сайтів з родовим словом пишемо з великої літери та в лапках (*мережа «Фейсбук», енциклопедія «Вікіпедія»*), а також за нормами українського правопису відмінюються, як усі українські слова (*фейсбука, ютуба, імейла*).

7. **Ви, Ваш** з великої літери тільки як форма ввічливості у звертанні до однієї конкретної особи в листах, офіційних документах тощо, адресованих безпосередньо цій людині – але в текстах іншого характеру літера завжди мала.

8. Іменники чол. роду з числівниками **два, три, чотири** мають закінчення **-и, -і (-ї)**: *два хлопці, три робітники, чотири слухачі*.

9. Запроваджений новий **розділовий знак** – це **скісна риска (/)** в офіційно-діловому та науковому стилях:

- між однорідними членами речення: *системність / не-системність мовних явищ*;

- на позначення року, що не збігається з календарним: *у 2018/2019 навчальному році*;

- на позначення співвідношення яких-небудь величин, параметрів: *співвідношення курсу гривня / долар*;

- у графічних скороченнях: *п/в (поштове відділення), р/р (розрахунковий рахунок), х/к (холодного копчення), п/п (по порядку: № п/п), к/т (кінотеатр), т/к (телеканал), с/г (сільськогосподарський та ін.; км/год (кілометр на годину), Ф/м (фарад на метр) тощо*.

10. Розширений перелік іншомовних компонентів, які **пишуться з рештою слова разом** (раніше багато з них писалися через дефіс). До таких компонентів, що пишуться разом, тепер, зокрема, належать (раніше цей список був значно коротший): **абро-, авіа-, авто-, агро-, аеро-, аква-, алко-, арт-, астро-, аудіо-, біо-, боди-, боді-** (перед голосним), **веб-**,

геліо-, гео-, гідро-, дендро-, екзо-, еко-, економ-, етно-, євро-, зоо-, ізо-, кібер-, мета-, метео-, моно-, мото-, нарко-, нео-, онко-, палео-, пан-, пара-, поп-, прес-, псевдо-, соціо-, теле-, фіто-, фолк- (фольк-), фоно-, іно- (іншо-, інако-), лже- та ін., а також архі-, архи-, бліц-, гіпер-, екстра-, макро-, максі-, міді-, мікро-, міні-, мульти-, нано-, полі-, преміум-, супер-, топ-, ультра-, флеш-; анти-, віце-, екс-, контр-, лейб-, обер-, штабс-, унтер-: аброморфема, арттринок, бодибілдінг, бодіарт, вебсторінка, геліоцентр, екопродукти, економклас, моновистава, панамериканський, попмузика, попгурт, пресконференція, фолкгурт, фолькмузика, бліцновини, бліцопитування, екстраклас, преміумклас, топменеджер, топмодель, флешінтерв'ю, максіодяг, мідіодяг, мінісукня, максімода, максісукня, мідімода, мідіспідниця, віцепрем'єр, віцеконсул, ексчемпіонка, ексміністр, експрезидент, контрадмірал, контрудар, лейбгвардієць, лейбмедик, обермайстер, оборофіцер, оберлейтенант, оберпрокурор, штабскапітан, унтерофіцер.

Але якщо такі іншомовні компоненти приєднані до власного імені, то їх пишемо з дефісом: *пан-Європа*, *псевдо-Фауст*.

11. Невідмінюваний числівник **пів** зі значенням «половина» з наступним іменником – загальною та власною назвою у формі родового відмінка однини **пишемо окремо**: *пів аркуша*, *пів відра*, *пів години*, *пів літра*, *пів міста*, *пів огірка*, *пів острова*, *пів яблука*, *пів ящика*, *пів ями*; *пів Європи*, *пів Києва*, *пів України*. Якщо ж **пів** з наступним іменником у формі називного відмінка становить єдине поняття і не виражає значення половини, то їх **пишемо разом**: *піваркуш*, *південь*, *півзахист*, *півколо*, *півкуля*, *півлітра* (розм. «пляшка з горілкою або іншою випивкою ємністю 0,5 літра»), *півмісяць*, *півоберт*, *півовал*, *півострів*.

12. Пишемо **двох-**, **трьох-**, **чотирьох-**, якщо наступна частина є числівником чи співвідносним іменником: *двохсотий*, *трьохтисячний*, *чотирьохмільйонний*, *чотирьохмільярдний*; *двохсотріччя*, *трьохсотріччя*, *чотирьохсотріччя*; і **дво-**, **три-**,

чотири- в усіх інших випадках, зокрема: *двоактний, двоокис, двоокисень, двооксид, двоопуклий, двоосьовий, триатомний, триокисень, чотириосьовий*.

13. Слово *священник* тепер пишемо з двома **нн**, як і в інших словах зі збігом однакових приголосних на межі кореня і суфікса.

14. Слова *проект, проєкція* тепер пишемо через **є**, як і в інших схожих випадках, на кшталт *траєкторія*.

15. Слово *госпіс* тепер пишемо з **г** на початку (раніше було *хоспіс*).

16. Закінчення **-а** (у твердій та мішаній групах), **-я** (у м'якій групі) у **родовому відмінку однини** зберігають назви населених пунктів чоловічого роду із суфіксами **-ськ-**, **-цьк-**, **-ець-**, елементами **-бург-**, **-град-** (**-город**), **-піль-** (**-поль-**), **-мир-**, **-слав-**, а також назви з наголосом у родовому відмінку на кінцевому складі та із суфіксами присвійності **-ів-** (**-їв-**), **-ев-** (**-єв-**), **-ов-**, **-ин-** (**-ін-**), **-ач-**, **-ич-**: *Бердянська, Луцька, Бобринця, Кременця, Трускавця, Піттсбурга, Вишгорода, Миргорода, Шаргорода, Борисполя, Тернополя, Ямполь, Житомира, Ярослава; Олеськова, Львова, Києва, Колгуєва, Харкова, Ходорова, Батурина, Пириятина, Святошина, Снятина; Бахмача, Гадяча, Галича*.

Усі інші назви населених пунктів чоловічого роду, крім перелічених вище, відтепер мають у **родовому відмінку однини** закінчення **-у** (у твердій і мішаній групах), **-ю** (у м'якій групі): *Амстердаму, Гомелю, Ліверпулю, Лондону, Мадриду, Парижу, Чорнобилю*. Проте ці іменники також можуть мати й варіантне закінчення **-а(-я)**: *Амстердама, Гомеля, Ліверпуля, Лондона, Мадрида, Парижа, Чорнобиля*.

Правопис звертає увагу, що закінчення **-а(-я)** та **-у(-ю)** має розрізнявальну функцію в деяких іменників: *Алжира, Рима, Туніса* (місто) і *Алжиру, Риму, Тунісу* (країна), *Нью-Йорка* (місто) – *Нью-Йорку* (штат).

17. Білоруські та російські імена за традицією не транслітеруємо, а передаємо українськими відповідниками: *Артем*,

Микола, Олександр, Семен, Віра, Катерина, Світлана. Винятками є узвичаєні імена деяких білоруських письменників та діячів культури – такі, як *Алесь Адамович, Пятрусь Бровка, Ригор Бородулін та ін.*

Але це стосується тільки імен білорусів і росіян: поруч із *Володимиром* чи *Давидом* із цих країн зберігаємо румуна *Владіміра* чи грузина *Владімера*, німця *Давіда* чи вірменина *Давіта* тощо.

18. Пишемо через **г**: *Вергілій, Гарсія, Гетель, Георг, Гете, Грегуар, Гуллівер* тощо, поряд із попередніми формами через **г**.

19. У словах, узвичаєних в українській мові з **ф**, допускається орфографічна варіантність на зразок: *анафема* і *анатема*, *дифірамб* і *дитирамб*, *ефір* і *етер*, *кафедра* і *катедра*, *логарифм* і *логаритм*, *міф*, *міфологія* і *міт*, *мітологія*, *Агатангел* і *Агафангел*, *Афіни* і *Атени*, *Борисфен* і *Бористен*, *Демосфен* і *Демостен*, *Марфа* і *Марта*, *Фессалія* і *Тессалія* та ін.

20. У запозиченнях із давньогрецької мови, що «мають стійку традицію передавання буквосполучення **аи** шляхом транслітерації як **ау**, допускаються орфографічні варіанти: *аудієнція* і *авдієнція*, *аудиторія* і *авдиторія*, *лауреат* і *лавреат*, *пауза* і *павза*, *фауна* і *фавна*.

21. Звук **[j]** звичайно передаємо відповідно до вимови іншомовного слова буквою **й**, а в складі звукосполучень **[je]**, **[ji]**, **[ju]**, **[ja]** буквами **є**, **ї**, **ю**, **я**: *буєр, конвеєр, плеєр, флаєр, круїз, мозайка, лояльний, параноя, плеяда, рояль, саквояж, секвоя, фаянс, феєрверк, ін'єкція, проєкт, проєкція, суб'єкт, траєкторія, фое, єті, Гаїті, Гоя, Єйтс, Савоя, Феєрбах, Маєр, Каєнна, Ісая, Йоганн, Рамбує, Шантії, Соєр, Хаям, Хеєрдал, Юнона*.

22. Російські чоловічі прізвища прикметникового зразка передаються через **-ий**, навіть якщо в російському оригіналі **-ой** (винятком лишається *Толстой*): *Донський, Крутий, Луговський, Полевий, Соловйов-Седий, Босий, Трубецький*.

23. Внесені зміни в деякі норми відмінювання іменників:

- пишемо: *Ігорю* (кл. в.), *Ігорьович*; *Олеже* (поряд із *Олегу* – кл. в.);

- *хабаря, хабарем* (але: у складних словах із хабар сполучним голосним є лише **о**: *хабародавець, хабаромісткість, хабароодержувач*);

- із невідмінюваних іменників іншомовного походження перевели до відмінюваних слово **ситро**: *ситра, ситром*;

- жіночі імена іншомовного походження, що закінчуються на губний або м'який приголосний, відмінюємо: *Ізабель – Ізабелі, Етель – Етелі, Жізель – Жізелі, Мішель – Мішелі, Ніколь – Ніколі, Сесіль – Сесілі, Зейнаб – Зейнабі, Руф – Руфі*;

- жіночі імена іншомовного походження, що закінчуються на **-й** і на твердий приголосний (крім губних), не відмінюються: *Беатріс, Долорес, Гюльчатай, Елмас, Енн, Жаннет, Ірен, Кармен, Кім, Клодін, Ленор, Маргарет, Мерседес, Монік, Тріш, Фарах і т. ін.*;

- у звертаннях, що складаються з двох особових імен – імені та по батькові; із загальної назви та прізвища; з двох загальних назв; із загальної назви та імені; із загальної назви та прізвища – форму кличного відмінка мають обидва слова: *Оксано Іванівно, Маріє Василівно, Володимире Хомичу, Петре Кузьмичу, Ярославе Андрійовичу; добродійко Вариводо, пані Гаркуше, поетко Забашто; добродію бригадире, пане лейтенанте; брате Петре, друже Грицю, колего Степане, лікарю Ігорю, пане Віталію, побратиме Іване; друже Максименку; колего Євгенищуку, пане Ковалю.*

СЛОВНИК-ДОВІДНИК СЛІВ ТА СЛОВОСПОЛУК ПРОФЕСІЙНОГО МОВЛЕННЯ

Аноматив (унікаємо)

абонентський ящик

аварійне становище

багаточисленні дослідження

без всяких сумнівів

без надобності

без оглядки

без спросу

без толку

бере свій початок

бігло ознайомитися

біжучий рік

біжучий рядок

більша половина

більше всього

благі наміри

ближчим часом

бувший директор

бувший у користуванні

бувші співробітники

бути в курсі справи

бути іншої думки

Норма (вживаємо)

абонентська скринька

аварійний стан

численні дослідження

поза будь-яким (всяким) сумнівом,
безсумнівно

без потреби

не озираючись, безоглядно

не спитавши

даремно, марно, без пуття

починається

побіжно ознайомитися

поточний рік

рухомий рядок

більша частина

понад усе, більш за все

добрі наміри

незабаром, невдовзі, найближчим
часом

колишній директор

вживаний, який був у вжитку

колишні співробітники

бути обізнаним

мати інакшу думку

Аноматив (уникаємо)

бути на доброму рахунку

в більшості випадків

в залежності від

в кінцевому рахунку

в кінці кінців

в будь-якому випадку

в області кібербезпеки

в останній раз

в повній мірі

в подальшому

в теперішній час

в той же час

в усіх відношеннях

важлива задача

важна особа

вартує уваги

ведуча установа

ведучий спеціаліст

вести переписку

взяти себе в руки

вибачаюсь

вибачте мене

виключення з правил

винести подяку

Норма (вживаємо)

мати добру репутацію

здебільшого

залежно від

у підсумку

врешті-решт, зрештою

у будь-якому разі

у сфері кібербезпеки

востаннє

повною мірою

надалі

сьогодні, нині

одночас, одночасно

з усякого погляду, з усіх боків

важливе завдання

поважна (значна) особа

вартий уваги

провідна установа

провідний фахівець

листуватися

опанувати себе

пробачте, вибачте, перепрошую

вибачте мені

виняток з правил

оголосити подяку

Анорматив (унікаємо)

виписка із протоколу
виходячи з вищевикладеного
відігравати значення
відклонити пропозицію
відкривати вікно
відкривати двері ключем
відкривати книжку
відкривати очі
відкривати сезон
відновити на посаді
відноситися до більшості
відноситися до кращих
відноситися до справи
відноситися з повагою
відносно мало
відповідно плану
відчислити з університету
військовий стан
вільна вакансія
вірна відповідь
вірна думка
вірна смерть
вірний програвш
вірний спосіб

Норма (вживаємо)

витяг із протоколу
на підставі вищевикладеного
відігравати роль
відхилити пропозицію
відчиняти вікно
відмикати двері
розгортати книжку
розплющувати очі
розпочинати сезон
поновити на посаді
належати до більшості
належати до найкращих
стосуватися справи
ставитися з повагою
порівняно мало
відповідно до плану
відрахувати з університету
воєнний стан
вакансія
правильна відповідь
правильна, слушна думка
неминуха смерть
неминучий програвш
надійний спосіб

Аноматив (уникаємо)

воєнне училище

володіти мовою

ворогуючі сторони

вражаюча новина

вражаючі результати

все рівно

вселяти надію

вступати в переговори

вступати в силу (дію)

всього доброго

втратити свідомість

говорити на українській мові

головуючий на зборах

грає велике значення

грошовий перевод

губити час

даний випадок

дати добро

держатися в стороні

діюче законодавство

діючі правила

для видимості

до останнього часу

Норма (вживаємо)

військове училище

знати мову

протиборчі сторони, ворожі сторони, супротивні сторони, вороги

приголомшлива новина

разючі результати

все одно, однаково

сповнювати надію

починати переговори

набувати чинності

на все добре

знепритомніти, зімліти

говорити українською мовою, по-українськи

голова зборів

має велике значення

грошовий переказ

марнувати, гаяти час

цей випадок

схвалити, дозволити

бути осторонь

чинне законодавство

чинні правила

для годиться, про людське око

донедавна

Аноматив (унікаємо)

довший час
дозволяє врахувати
другими словами
думки співпали
жила площа
жилий масив
жити за чужий рахунок
за браком часу
заказний лист
заключати угоду
закрити очі
закупочна ціна
зап'ятнана совість
заслуговує уваги
заходи перестороги
згідно інструкції
здати іспит
знімати квартиру
зробити неможливим
зробити прививку
зустрічаються помилки
кидатися в очі
кинути на произвол
книжний магазин

Норма (вживаємо)

тривалий час
дає змогу врахувати
інакше кажучи
думки збіглися
житлова площа
житловий масив
жити за чужий кошт
через брак часу
рекомендований лист
укладати угоду
заплющити очі
закупівельна ціна
зап'ямована совість
вартий уваги
запобіжні заходи
згідно з інструкцією
скласти іспит
винаймати квартиру
унеможливити
зробити щеплення
трапляються помилки
впадати у вічі
покинути напризволяще
книгарня

Аноматив (уникаємо)

кругові рухи
купити в розстрочку
малочисленні
масляна фарба
мебельний магазин
миючі засоби
міжнародне положення
міроприємства
мішатися у справі
мова йдеться
моя власна думка
на громадських началах
на даний час
на перших порах
на повному серйозі
на протязі дня
на свою біду
на слідуючий день
на сьогоднішній день
на фоні
на цей рахунок
наболівше питання
навчатися на рідній мові
нагрузка зросла

Норма (вживаємо)

колові рухи
купити на виплат
нечисленні
олійна фарба
меблевий магазин
мийні засоби
міжнародне становище
заходи
втручатися у справи
мовиться, йдеться
власна думка, моя думка
на громадських засадах
на сьогодні, на цю пору, наразі
попервах, спершу, спочатку
цілком серйозно
протягом дня, упродовж дня
собі на лихо
наступного дня
на сьогодні, на цей день, на цей час
на тлі
щодо цього
наболіле питання
навчатися рідною мовою
навантаження зросло

Аноматив (унікаємо)

налоговий прес

нанести збитки

настоювати на своєму

наступаючі свята

наступним чином

насущне питання

не в обідю сказано

не вмішуватися у справи

не дивлячись на перешкоди

не дивлячись на те що

не дивлячись на це

не здержати слово

не мішало б

не по душі

не пройде даром

небайдуже відношення

невірна відповідь

невірний діагноз

непригодний для вжитку

носити назву

об'єм роботи (книги)

обезболюючий препарат

обжалувати вирок

Норма (вживаємо)

податковий тиск

завдати збитків

наполягти на своєму, стояти на своєму

прийдешні свята

так, у такий спосіб

нагальне питання

даруйте на слові

не втручатися у справи

незважаючи на перешкоди

не зважаючи на те що

незважаючи на це

не дотримати слова

не завадило б, не зайвим було б

не до вподоби

не минеться так

небайдуже ставлення

неправильна, помилкова, хибна відповідь

неправильний діагноз

непридатний для вжитку

мати назву, називатися

обсяг роботи (книги)

знеболювальне

оскаржити вирок

Аноматив (уникаємо)

область застосування

оборотні кошти

образ життя

одержати досвід

одержати освіту

одобрити пропозицію

оплатити проїзд

опровергати інформацію

оскверняти пам'ять

оточуюче середовище

отримати згоду

охарактеризувати

оціночна вартість

пара хвилин

перебувати у скрутному положенні

переважаюча більшість

перевести гроші

переводити гроші поштою

переводити статтю

перездавати іспит

переслідувати мету

перетворювати в життя

перечислити гроші

перспектива на майбутнє

Норма (вживаємо)

сфера застосування

обігові кошти

спосіб життя

набути досвіду

здобути освіту

схвалити пропозицію

оплатити за проїзд

спростовувати

наплюжити пам'ять

довкілля

дістати згоду

схарактеризувати

оцінна вартість

кілька хвилин

перебувати у скрутному становищі

більшість

переказати кошти

переказувати гроші поштою

перекладати статтю

перескладати іспит

мати на меті

втілювати в життя

перерахувати гроші

плани на майбутнє

Анорматив (уникаємо)

перш за все
першим ділом
першочергове завдання
підвести підсумки
підводити підсумки
піднімати галас
піднімати питання
піднімати питання (проблему)
підняти питання
підняти шум
підписка розпочалася
підростаюче покоління
повідстка дня
подавляюча більшість
подати ходатайство
подібним чином
понести втрати
попереджати помилки
поручити комусь
поступати в інститут
поступила пропозиція
поступили в продаж
потерпіти поразку
поштовий ящик

Норма (вживаємо)

передовсім, насамперед, передусім
насамперед, передусім
невідкладне завдання
підбити підсумки
підбивати підсумки, підсумовувати
зчиняти, здійсмати галас
порушувати питання
порушувати питання (проблему)
порушити питання
здійняти галас
передплата розпочалася
молоде покоління, юнь
порядок денний
переважна більшість
подати клопотання
так само
зазнати втрат
запобігати помилкам
доручити комусь
вступати до інституту
надійшла пропозиція
надійшли у продаж
зазнати поразки
поштова скринька

Аноматив (уникаємо)

при сприянні
при таких умовах
привело до занепаду
привести приклад
приймати участь
прийняти міри
прийняти резолюцію
прийняти чинись сторону
прийти в голову
прийти в себе
прийти до згоди
прийшов час
прикладати зусилля
прилягаючі землі
примініти санкції
приносити шкоду
приступити до обговорення
приступити до роботи
притримуватися думки
приходить на думку
пропуск до бібліотеки
протікання хвороби
раз на раз не приходиться

Норма (вживаємо)

за сприяння
за таких умов
призвело до занепаду
навести приклад
брати участь
вжити заходів
ухвалити резолюцію
стати на чийсь бік
спастися на думку
оговтатися, отямитися, опритом-
ніти
дійти згоди
настав час
докладати зусиль
прилегли землі
застосувати санкції
завдавати шкоди
розпочати обговорення
почати працювати
дотримуватися думки
спадає на думку
перепустка до бібліотеки
перебіг хвороби
раз на раз не випадає

Аноматив (унікаємо)

раз таке діло
рахувати правильним
рахуватися з думкою
рішати задачу
рішати проблему
робити вигляд
робити враження
розбиратися в людях
розв'язання проблеми
роздається голос
розповсюджена думка
рукою подати
ряд наукових робіт
ряд питань
саме головне
своїми очима
своїми силами
сімейне положення
сітка підприємств
слідувати прикладу
слідуюча зупинка
слідуючі питання
служити підставою
співставити факти

Норма (вживаємо)

коли так
вважати за правильне
зважати на думку
розв'язувати задачу
вирішувати проблему
вдавати
справляти враження
знатися на людях, знати людей
вирішення проблеми
лунає, звучить голос
поширена думка
поблизу
низка наукових праць
низка питань
найважливіше
на власні очі
самотужки
сімейний стан
мережа підприємств
наслідувати приклад
наступна зупинка
такі питання
бути підставою
порівняти факти

Аноматив (уникаємо)

справка з лікарні
срочна служба
ставити до відома
ставити під удар
ставити своїм завданням
старший по віку
сумувати прибутки
супроводжуючий лист
сфальшивити документ
тайне голосування
так прийнято
творчий підйом
текучість кадрів
терпіти збитки
тим не менше
толком не розумію
тратити час даремно
у ближчий час
у випадку необхідності
у випадку чого
у відношенні до
у відповідності до
у всіх відношеннях

Норма (вживаємо)

довідка з лікарні
строкова служба
доводити до відома
наражати на небезпеку
ставити собі за мету
старший віком
підсумовувати прибутки
супровідний лист
сфальсифікувати документ
таємне голосування
так ведеться
творче піднесення
плинність кадрів
знавати збитків
проте, а втім, попри це
не зовсім добре розумію
гаяти, марнувати час
невдовзі, найближчим часом, незабаром
у разі потреби
на випадок чого
стосовно до
відповідно до
з усіх поглядів, зусібіч

Аноматив (уникаємо)

у всякому випадку
у даний час
у даному випадку
у двох словах
у декількох словах
у деякій мірі
у дійсності
у другий раз
у залежності від того
у зжаті строки
у значній мірі
у кінці кінців
у любий час
улюбому випадку
у минулому році
у найближчий час
у першу чергу
у порядку виключення
у порядку речей
у силу можливості
у слідуючий раз

Норма (вживаємо)

так чи так, у всякому разі
тепер, на цю пору, у цей час, зараз
у цьому разі
двома словами
кількома словами
деякою мірою
насправді
іншим разом, іншого разу
залежно від того
у стислий термін
значною мірою
вирішити-решит, зрештою, кінець кінцем
будь-коли, коли завгодно, повсякчас
будь-коли, так чи так, у кожному разі
минулого року, торік
найближчим часом
передусім (передовсім), спершу, насамперед
як виняток
звичайна річ
як буде змога
наступного разу

Аноматив (уникаємо)

у цілому
у якості консультанта
уперся на своєму
упускати з виду
усі без виключення
усіх благ
установити причину
устарівший прилад
уступити місце
уступити проханню
учбовий заклад
халатне ставлення
хвилюючі слова
хід хвороби
хороше відношення
хороші відношення
хоч би що
це відноситься до мене
це так не пройде
центробіжні сили
числитися у списках
чуть що
чуть-чуть

Норма (вживаємо)

загалом
як консультант
затявся на своєму
занедбати, випускати з уваги
всі без винятку
на все добре, хай щастить
з'ясувати причину
застарілий прилад
поступитися місцем
уважити прохання
навчальний заклад
недбале ставлення
зворушливі, бентежні слова
перебіг хвороби
добре ставлення
гарні стосунки
хай там як
це стосується мене
це так не минеться
відцентрові сили
значитися у списках
як тільки (щось)
ледь-ледь

Анорматив (унікаємо)

швидше за все

шокуючий випадок

як правило

як уже говорилося

ящик для скарг і пропозицій

Норма (вживаємо)

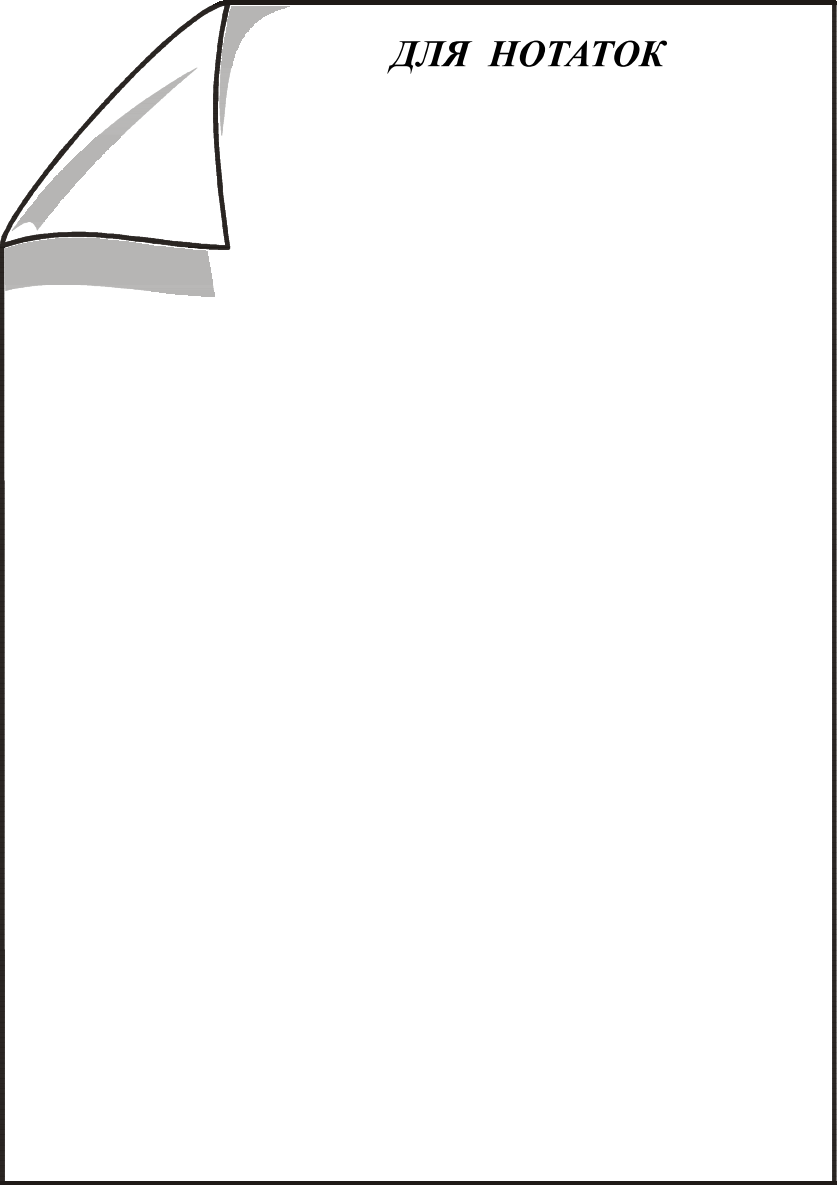
імовірніше

приголомшливий, нечуваний, мото-
рошний, екстраординарний, без-
прецедентний випадок

зазвичай

про що вже йшлося

скринька для скарг і пропозицій

ДЛЯ ЗАДАТОК

ДЛЯ НОТАТОК

ДЛЯ ЗАДАТОК

Навчальне видання

ГАРБАР Ірина Валеріанівна
ГАРБАР Андрій Іванович

МОВНИЙ ПУТІВНИК ПРОФЕСІЙНОГО КОМУНІКАНТА

Навчальний посібник

Комп'ютерна правка й коректура *О. Г. Костенко*
Комп'ютерне верстання *А. Д. Сорочинська*

Формат 60х84/16. Ум. друк. арк. 10,0. Тираж 100 прим. Вид. № 95. Зам. № 2905-12.
Видавець і виготівник Національний університет кораблебудування
імені адмірала Макарова
просп. Героїв України, 9, м. Миколаїв, 54025
E-mail : publishing@nuos.edu.ua
Свідоцтво суб'єкта видавничої справи ДК № 6402 від 19.09.2018 р.